

Univerza v Ljubljani

Fakulteta za šport

Športno treniranje

Športna gimnastika

JELICA HELENA ZOE VAZZAZ
LEGENDA SLOVENSKE GIMNASTIKE

DIPLOMSKA DELO

Mentor: izr. prof. dr. Ivan Čuk

Somentor: mag. Toni Bolkovič

Recenzent: doc. dr. Tomaž Pavlin

Konzultanat: asist. dr. Branka Vajngerl

Avtorica naloge

Bogomira Brložnik

Ljubljana, 2006

hvala

Jelici za zaupanje

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za šport

JELICA HELENA ZOE VAZZAZ - LEGENDA SLOVENSKE GIMNASTIKE

Avtorica naloge: Bogomira Brložnik
Mentor: izr. prof. dr. Ivan Čuk

Ključne besede: športna gimnastika, zgodovina, življenjepis

Št. strani: 152

Št. slik: 53

Št. prilog: 20

Izveček

Jelica Helena Zoe Vazzaz se je rodila 5. avgusta 1914 (tik pred začetkom prve svetovne vojne) izven meja današnje Slovenije, v Gorici. S šestimi leti je stopila v osnovno šolo, nadaljevala na klasični gimnaziji, po enem letu prestopila na realko, leta 1934 pa maturirala na učiteljski šoli v Ljubljani. Od leta 1938 je službovala kot predmetna učiteljica telovadbe. V letu 1939, ko je učila na Trebelnem nad Mokronogom, so v Beogradu odprli prvo Visoko šolo za telesno vzgojo in Jelica je s štipendijo v žepu odšla v Beograd. Njen študij je prekinila druga svetovna vojna, med katero je bila zaradi sodelovanja z OF odpeljana v gestapovski zapor, nato v koncentracijsko taborišče Ravensbrück. Po vojni je še naprej telovadila, vodila vrste mladink in članic v Narodnem domu, trenirala telovadni naraščaj in končala tudi novoustanovljena tretji in četrti letnik šole v Beogradu ter leta 1951 diplomirala na Državnem inštitutu za telesno vzgojo. V letih 1956–1960 je predavala na Višji, nato pa do leta 1978 na Visoki šoli za fizkulturo v Ljubljani, od leta 1962 tudi kot redna profesorica.

Prvič je kot tekmovalka v športni gimnastiki sodelovala leta 1930 na vsesokolskem zletu v Beogradu. Leta 1938 je bila članica jugoslovanske vrste na svetovnem prvenstvu v Pragi, kjer je ekipa zasedla 2. mesto, 1939. leta pa je bila članica zmagovalne vrste Ljubljanskega Sokola za zastavo kraljice Marije. Bila je učenka dr. Viktorja Murnika, ki ji je bil velik vzgled in čigar znanje je kasneje s pridom prenašala na svoje varovanke. Kot trenerka jugoslovanskih reprezentantk v gimnastiki je bila aktivna med letoma 1946 ter 1970. Tedaj je bila na vodilnih strokovnih položajih v Jugoslovanski gimnastični zvezi in Zvezi za telesno vzgojo Partizan. Bila je začetnica ritmične gimnastike v Sloveniji. Na svoji športni poti je bila od leta 1948 do 1979 mednarodna sodnica v športni gimnastiki, je pa tudi prva Slovenka, ki je opravila mednarodni sodniški izpit v ritmični gimnastiki (1965). Njen bogat publicistični opus zajema mnogo strokovnih del in učbenikov ter celo vrsto znanstvenih, strokovnih in poljudnih člankov. Je tudi avtorica številnih telovadnih vaj, akademskih sestav, plesov in ritmičnih vaj. Leta 1965 je za svoje strokovno delo od takratne Zveze za telesno kulturo Slovenije prejela Bloudkovo nagrado in s tem postala prva ženska dobitnica tovrstnega priznanja. Še danes pa redno prihaja v Narodni dom v Ljubljani, kjer tedensko vodi starejšo skupino žensk v ritmični gimnastiki.

Vsebina

1.0 OTROŠTVO IN ŠOLANJE.....	6
2.0 NA DRŽAVNEM INŠTITUTU ZA FIZKULTURO.....	34
3.0 TRNOVA POT MED DRUGO SVETOVNO VOJNO.....	49
4.0 SLUŽBOVANJE.....	54
4.1 STROKOVNA DELA.....	56
• Pomembne športno-pedagoške raziskave.....	57
• Članki iz revije Šport.....	58
• Monografske publikacije.....	62
• Pomembnejše akademske sestave in zletne vaje.....	64
5.0 JELICA SOKOLICA.....	67
5.1 JELICA KOT TEKMOVALKA.....	69
5.1.1 Mednarodno prvenstvo leta 1938.....	73
5.1.2 Tekmovanje za zastavo kraljice Marije.....	77
5.2 JELICA KOT TRENERKA.....	78
5.2.1 Trenerka športne gimnastike.....	78
5.2.2 Trenerka ritmične gimnastike.....	81
5.3 JELICA KOT SODNICA.....	83
5.4 PROFESIONALEN ODNOS TUDI DO REKREATIVNE VADBE.....	83
6.0 SKOKICE.....	85
7.0 ŽIVLJENJSKO PRIJATELJSTVO.....	89
8.0 POTOVANJA.....	94
9.0 ODLIKOVANJA, NAGRADE IN PRIZNANJA.....	98
10.0 JELIČIN VSAKDAN.....	100
11.0 MNENJA NEKATERIH.....	104
12.0 LITERATURA IN DRUGI VIRI.....	109
12.1 LITERATURA.....	109
12.2 DRUGI VIRI.....	110
12.3 SLIKE.....	111
13.0 PRILOGE.....	113

*»Borec je tisti človek,
ki v vsakdanjem življenju premaguje svoje slabosti.
Je včasih žalosten,
ker se noče skriti pred realnostjo,
vendar nikoli ne beži,
ker ve,
da ne more zbežati od samega sebe.
Se nikoli ne preda,
saj se uči na svojih napakah.
Zna odpuščati,
zato lahko razume in odpušča tudi sebi.
Si nikoli ne laže in živi zavestno,
zato postaja močan, samozavesten
in nepremagljiv.«*

*Vsi ljudje so bili nekoč otroci,
toda le nekateri se tega spominjajo.
(Antoine de Saint-Exupéry)*

1.0 OTROŠTVO IN ŠOLANJE

Helena Zoe Vazzaz se je rodila tretja med štirimi Vazzazovimi otroki 5. avgusta 1914 (tik pred začetkom prve svetovne vojne) izven meja današnje Slovenije, v Gorici, mami Tereziji in očetu Ludoviku.

Njen oče je bil doma s štajerskega konca, iz neke vasi nad Slovensko Bistrico. Kot otrok je bil zelo nadarjen učenec, kar so opazili tudi duhovniki iz njegove rodne vasi Vacaci, zato so ga poslali šolat na Dunaj, kjer je naredil fakulteto, kasneje pa poučeval zgodovino in zemljepis na bežigranski gimnaziji. Napisal je knjigo za zemljepis, ki je bila celo ponatisnjena. Ker se je njen oče med študijem v takratni prestolnici malo zagledal v hčer dunajske družine, pri kateri je živel, je v spomin nanjo hčeri izbral ime Helena; ime Zoe pa je podedovala po neki družinski prijateljici, Italijanki. Helena Zoe Vazzaz pa je kar hitro postala Jelica.

Slika 1: *Jelica – dojenček*

Mati Terezija Kokolaj je izhajala iz Pule. Pred 1. svetovno vojno se je skupaj s starši preselila v Gorico, kjer se je na tamkajšnji šoli spoznala s svojim bodočim možem, Jeličinim očetom. Kasneje sta se poročila in skupaj odšla na Dunaj, kjer je oče študiral.

V Gorici so privekali na svet trije Vazzazovi otroci: Vladimir, Ljudmila in Jelica. Ko jim je v začetku leta 1915 bomba uničila dom, se je družina morala preseliti najprej v Vildon, nato v Podčetrtek, od tu pa v Šempeter v Savinjsko dolino, kjer so ostali do konca vojne.

Že v otroških letih sta se kazali Jeličina iznajdljivost in vztrajnost, kar dokazuje pripetljaj, ki se je zgodil, ko je bila stara le tri ali štiri leta.

Dogodek je v reviji Zvonček literarno obdelala Marica Nadlišek Bartol, mama avtorja zdaj tako znanega Alamuta: »Bila sem lačna, mama pa je rekla, da bomo kosili šele takrat, ko bo zvonilo v cerkvenem zvoniku. Prav kmalu so odrasli zaslišali, kako se, narahlo in z dolgimi presledki, oglašá zvon. Don, don ... To sem bila jaz. Splezala sem na zidek in se obesila na vrv.« Prazen želodec je res huda reč in takrat postane človek zelo iznajdljiv.

MARICA BARTOLOVA:

Begunka Jelica.

ilo je leta 1917., ko je stradala večina ljudstva zaradi vojne. Višji in nižji uradniki kakor delavci so trpeli veliko pomanjkanje. Njihova deca je bila bleda, suha, udrtih oči ter je mislila samo, kaj in kaj bo jedla.

Dobro se je godilo le onim, ki so živeli od žuljev izstradanega ljudstva in ki so jih klicali za verižnike. Tudi kmetom se je godilo bolje, ker so pridelali doma dovolj za svoje potrebe in kar so imeli odveč, so prodajali ali zamenjavali za obleko in druge reči.

V mali vasi na Štajerskem je živela rodovina profesorja Vatovca iz Gorice. Bežali so, ko so se Italijani bližali mestu. Oče profesor je bil baš doma na vojaškem dopustu, ko je začelo prebivalstvo trumoma bežati iz mesta. Spravil je svojo rodovino na varno ter se vrnil takoj zopet na fronto. Žena in trije otroci so živeli tedaj že dve leti v vasi, kjer jim je prijazna učiteljska rodovina odstopila del svojega stanovanja.

Pod visokim in košatim orehom pred hišo je tedaj sedela gospa Vatovčeva s svojimi tremi otroki ter jim pripovedovala o njihovi hiši v Gorici.

VAZZAZA

Jelica, ki je imela šele dve leti, ko so bežali, se ni spominjala prav ničesar; Milica, ki je imela, ko je bežala, štiri leta, se je spominjala le malo, a Vladko, ki je imel kot begunček šest let, se je pa spominjal vsega.

»Sedaj cvetejo vrtnice na naši verandi,« je dejal deček, »kako lepo mora biti zdaj tam!«

Mati je vzdihnila in dejala: »Da, da, cvetejo...« Pri tem je pa mislila na pismo, v katerem ji je pisala pred dnevi njena prijateljica, tudi begunka, da je njihovo vilo razrušila granata. Vila je bila še skoro nova, tako lepa, tako udobna in poleg je bil krasen vrt!

»Mama, ali rabijo oni, ki so sedaj v naši hiši, tudi naše pohištvo in vse naše reči?« je vprašal Vladko.

»Mama, tako sem lačna!« je vzdihnila Jelica — gotovo že desetič ono jutro.

»Počakaj, saj se kuha kosilo,« je odgovorila mati.

»Da bi samo rabili,« je dejala potem Vladku, »naj bi že bilo, a odnesejo nam vse in kar ne odnesejo, nam razbijejo.«

»Mama, kdaj bo pa kosilo?« je zopet vprašala Jelica.

»Kmalu, le potrpi še malo!« jo je tolažila mati.

»Ali jih nihče ne kaznuje, če odnesejo ali razbijejo naše stvari, mamica?« je vprašal sin.

»Nihče; v vojni se sme vse,« je odvrnila žalostno mati ter se domislila včerajšnjega dogodka, ko se je čutila silno ponižano.

Šla je namreč z Milico v bližnjo vas, da bi kupila moke ali žita. Ko je potrkala na vrata lepe hiše, je pomolila gospodinja vsaki kos črnega kruha skozi priprta vrata, ki jih je takoj nato zaloputnila.

Materi so se porosile oči ob spominu na oni dogodek.

»Mama, lačna sem,« se je oglasila zopet Jelica.

»Saj sem ti rekla, da bo kmalu kosilo,« je rekla že nekoliko nevoljno gospa Vatovčeva.

»Kdaj pa bo kosilo?« je zopet vprašalo dete.

»Ko bo zvonilo v zvoniku,« je dejala mati. Nato je poslala Vladka in Milico pomagat sosednemu kmetu na polje, da bi zato dobila vsak kos kruha, ona je pa šla v kuhinjo, da skuha skromno kosilo.

Bilo je okolo enajste ure, ko zasliši mati iz zvonika slab »bom«, čez nekaj časa pa močnejši »bom, bom, bom«.

Stopi k oknu ter vidi, kako hitita župnik in cerkovnik vsak od ene strani gledat, kdo in zakaj zvonil. Tudi gospa hiti proti zvoniku, iz katerega vodi župnik Jelico za roko in se smeje. Jelica mu je povedala, da je šla zvonit zato, ker je mama rekla, da bo jedla, ko bo zvonilo. Ona da je lačna in zato je zvonila. Tudi drugi ljudje so prišli s polja, misleč, da gori in da zato bije plat zvona.

Ko so kmetje zvedeli, zakaj je zvonila mala Jelica, so bili ginjeni in so ji nanegli kruha in sadja.

Iz tega časa je zrasel tudi strah pred majhnimi živalcami: »Mama je šla večkrat obirat hmelj, da bi kaj zaslužila, mene pa je pustila ob robu njive. 'Mama!' sem vpila, ko so me obletavale muhe in kobilice in celo sedale name. Kako sem se jih bala! Še danes jih ne maram. Konj me lahko polize, ob miših, krtih, muhah in kobilicah me pa kar strese.«

Iz Šempetra so se Vazzazovi preselili v Maribor. Tam je Jelica leta 1920 s šestimi leti stopila v prvi razred.

Slika 3: Polletno spričevalo 1. razreda z mariborske osnovne šole

Šest razredna osnovna šola *IV* *Mariboru, Cankarjeva ul.*

Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev. Šolsko leto: 1920/21.
 Šolski okraj: *Maribor* Kat. štev.: *29*

Šolsko naznanilo.

Waxar Helena
 rojena dne *5. avgusta* 1914 v *Gorici*
 v (na) *narod. ozemlje*, rim.-katol. veroizpovedanja, v šolo vstopil *a* sploh
 dne *20. sept. 1920*, v *Mariboru*, tukaj dne *20. sept. 1920*
 učen *ka* *I. 6* razreda, skupine, oddelka, se je učil *a* tako:

Četrletje	I.	II.	III.	IV.	Učen je sposoben za prestop v prvi višji razred, skupino, oddelek.
Vedenje	<i>1</i>	<i>1</i>			
Pridnost	<i>1</i>	<i>1</i>			
Verouk		<i>1</i>			
Branje					
Pisanje	<i>prer. dobro</i>	<i>1</i>			
Slovenski učni jezik <i>šolski nauk</i>		<i>1</i>			
Srbohrvatski jezik					
Računstvo in geometrijsko oblikoslovje		<i>1</i>			
Prirodopis in prirodoslovje					
Zemljepis in zgodovina					
Risanje			<i>2</i>		
Petje			<i>2</i>		
Telovadba			<i>1</i>		
Zenska ročna dela					
Neobvezni učni predmeti					
Zunanja oblika pismenih izdelkov					
Število zamujenih šolskih poldni	opravičenih	<i>6</i>			
	neopravičenih				
Datum izdanja	<i>30. IX. 1921.</i>				

Uradni pečat:

J. J. J. J.
šolski g. voditelj *ecg.*

Krista Sulcer
razredna učiteljica *icg.*

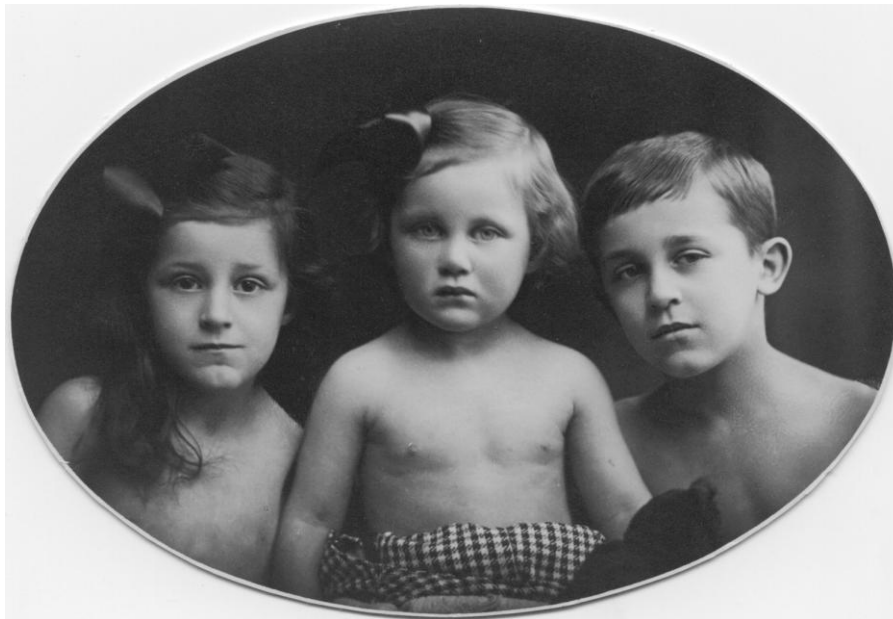
Prigacina Bogdan
veroučitelj.

Podpis roditeljev ali njih namestnikov:

I.	<i>Lud. Waxar</i>
II.	<i>L. Waxar</i>
III.	
IV.	

Že pol leta kasneje pa so se, in to dokončno, ustalili v Ljubljani, na Pražakovi ulici. Tu pa se je leta 1922 rodil Jeličin mlajši bratec Vitko, ki je žal prehitro zapustil ta svet in svoje domače.

Slika 4: *Jelica (na sredini) s sestrico Milico (levo) in bratcem Vladkom (desno)*

Slika 5: *Štiriinpolletni Vitko*

Nekega mrzlega, mokrega dne v letu 1927 se je družina odpravila na izlet proti Kamniku, na katerem je Vitko dobil visoko vročino. Še isti večer so poklicali družinskega zdravnika in ta je še isti večer prišel na dom. Rekel je, da je Vitka verjetno doletel samo prehlad in da bo vročina kaj kmalu padla. Vendar se je zjutraj na vse zgodaj vrnil, češ da celo noč ni mogel spati, ker ga je mučil sum, da morda le ni samo prehlajen, ampak ima davico. Res je bila davica in nekaj dni kasneje je komaj petletni Vitko umrl. Za pogrebom je šla samo družina in še ta je prisostvovala le od daleč, da se ne bi še kdo

okužil.

V stanovanju na Pražakovi so imeli hišno pomočnico Micko, ki so jo imeli vsi zelo radi. Stanovala je v sobici blizu njihovega stanovanja in je skrbela za vse: za kuhanje, pospravljanje, za varstvo otrok ... Ob nedeljah pa je redno hodila k frančiškanki k maši in je kasneje tudi postala nuna. Vendar pa tega njihova družina nekaj časa sploh ni vedela. Otroci so jo imeli zelo radi, saj se je vedno z njimi igrala in počela vse, kar jim je srce poželelo. Mati ni nikoli hodila v službo. Tako je ves čas s pomočjo Micke skrbela za vso družino.

Pri Vazzazovih so živele tudi štiri študentke, ki so sicer plačevale nekoliko več, vendar so imele popolno oskrbo. Te pa so očetovo dobrodušnost zlahka izkoriščale v svoj prid. Oče je namreč imel pod nadzorom ves družinski denar, ki ga je zaklepal v nekakšno skrinjico. Bil je sicer zelo pedanten, zato je mati vse izdatke vedno morala beležiti. Denar pa je večkrat rad posodil tem študentkam, vendar si ni zapomnil kateri, kdaj in koliko. Tako se je nekoč zgodilo, da je obtožil Jelico, da mu je ona ukradla denar, vendar se je že takrat odločna Jelica postavila zase in očetu rekla, da ga ni vzela ter naj je ne obtožuje nečesa, česar ni storila in ji tudi ne more dokazati.

Jelica Vazzaz je osnovno šolo torej nadaljevala v Ljubljani. Iz tega obdobja ji je najbolj ostal v spominu dogodek iz četrtega razreda, ko jo je poučevala gospa Skebrnetova. V razredu so imeli nastope, kjer je vsak moral predstaviti neko rastlino. Jelica je dobila nalogo predstaviti svojim sošolcem poljski mak, za kar se je želela dobro pripraviti. Mak je hotela pokazati tudi v živo, zato je hodila po poljih, da bi ga našla, vendar ni bila uspešna. Vsa žalostna in zaskrbljena je šla k svoji učiteljici po nasvet, ta pa jo je potolažila, da lahko mak predstavi tudi s pomočjo kakšne slike, saj je sezona maka še daleč. Leta 1924 je Jelica osnovno šolo končala.

Slika 6: Spričevalo prvega razreda osnovne šole v Ljubljani, 1920/21

Vadnica državnega ženskega učiteljsišča v Ljubljani.

Št. 43 Šolsko leto 1920/21

Šolsko naznanilo.

Warran Helena

iz Gorice rojena dne 5. avgusta 1914, rim. kat. vere, ki hodi v ljudsko šolo od 20. 9. 1920 in je bila sprejeta 16. 2. 1921 na tukajšnjo vadnico, je prejela v šolskem letu 1920/21 kot učenka 1. razreda te rede:

Četrtletje		I.	II.	III.	IV.	Ta učenka je sposobna za višji razred.
Vedenje				1	1	
Marljivost				1	1	
Veroznanstvo				1	1	
Slovenski jezik				1	1	
Branje				2	1	
Nemški jezik				—	—	
Branje				—	—	
Računstvo in geometrijsko oblikoslovje				1	2	
Prirodopis in prirodoslovje				—	—	
Zemljepis in zgodovina				—	—	
Pisanje				2	1	
Risanje				—	—	
Petje				2	2	
Ženska ročna dela				—	—	
Telovadba				1	1	
Vnanja oblika pismenih izdelkov				—	—	
Zamujeni poldnevi	opravičeni			9	4	
	neopravičeni			—	—	
V Ljubljani, dne				30./4./21.	20./6./21.	

 ravnatelj.

 vadniška učiteljica.

Podpis roditeljev ali njihovih namestnikov.

Slika 7: Spričevalo drugega razreda osnovne šole v Ljubljani, 1921/22

Vadnica državnega moškega učiteljišča v Ljubljani.

Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev. Šolsko leto: 1921/22
 Šolski okraj: Ljubljana Kat. štev.: 43

Šolsko naznanilo.

rojen a dne 5. avgusta 1914 v Ljubi
 v (na) Maribor, niv. heroizpovedanja, v šolo vstopil a sploh dne 20.9.1920, v Maribor, tukaj dne 16.2.1921
 učen ka 2. razreda, ~ skupine, ~ oddelika, se je učil a tako:

Predmeti	Polletje		Letni uspeh	Podpis staršev, ozir. njih namestnikov	
	I.	II.			
Vedenje	1	1	Dobri letni uspeh.	I. Ludovik Varga	
Pridnost	1	2			
Verouk	1	1			
Čitanje	1	1			
Pisanje	1	1			
Učni jezik	1	1			
Srbohrvaščina	-	-			
Računstvo in merstveno oblikoslovje	1	2			
Nazorni nauk in domoznanstvo	1	1			
Zemljepis in zgodovina	-	-			
Prirodopis in prirodoslovje	-	-			
Risanje	1	2			II. Ludovik Varga
Petje	2	2			
Telovadba	1	1			
Deška ročna dela	-	-			
Dekliška ročna dela	1	4			
Neobvezni učni predmeti	-	-			
Zunanja oblika pismenih izdelkov	-	-			
Število zamujenih šolskih poldni	4	3	Skupno št. vseh zamud		
Število opravičenih	-	-			
Datum	31. I. 1922. 28. II. 1922				

prestop v višji razred (oddelek, učno stopnjo) je sposob na ~

Šolski voditelj: L. Varga Razredni učitelj: Lea Grasselli

veroučitelj.

Pregled redov.

Število	V besedah			
	Vedenje	Pridnost	Napredek	Zunanja oblika pismenih izdelkov
1	popolnoma pravilno	prav dobra	prav dobro	prav lična
2	pravilno	dobra	dobro	lična

Slika 8: Spričevalo tretjega razreda osnovne šole v Ljubljani, 1922/23

Vadnica državnega ženskega učiteljišča v Ljubljani.

Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev. Šolsko leto: 1922/23.
 Šolski okraj: Ljubljana. Kat. števil.: 43.

Šolsko naznanilo.

Varrat Helena,

rojena dne 5. avgusta 1914 v Gorici,
 v (na) Julijski Beneditiji, rim. kat. veroizpovedanja, v šolo vstopila sploh
 dne 20. sept. 1920, v Mariboru, tukaj dne 16. febr. 1921.
 učenka tretjega razreda, skupine, oddelka, se je učila tako:

Predmeti	Polletje		Letni uspeh	Podpis staršev, ozir. njih. namestnikov	
	I.	II.			
Vedenje	1	1	dobra	I. <i>Lud. Varrat</i>	
Pridnost	1	2			
Verouk	1	1			
Čitanje	1	2			
Pisanje	2	1			
Učni jezik	2	2			
Srbohrvaščina	1	1			
Računstvo in merstveno oblikoslovje	1	1		II. <i>Lud. Varrat</i>	
Nazorni nauk in domoznanstvo	-	-			
Zemljepis in zgodovina	1	2			
Prirodopis in prirodoslovje	1	2			
Risanje	2	2			
Petje	1	1			
Telovadba	1	2			
Deška ročna dela	-	-			
Dekliška ročna dela	1	2			
Neobvezni učni predmeti <u>semičina</u>	2	3			
Zunanja oblika pisemenih izdelkov	2	3			
Število zamujenih šolskih poldni	opravičenih	1	7	Skupno št. vseh zamud	2
	neopravičenih	-	-		
Datum	51. 4. 1923. 28. 6. 1923.				

Prestop v višji razred (oddelek, učno stopnjo) je sposoben

J. Varrat
razredna učiteljica
Olga Klavž
razredna učiteljica
Gotthard
veroučitelj.

Pregled redov.

Število	V besedah			
	Vedenje	Pridnost	Napredek	Zunanja oblika pisemenih izdelkov
1	popolnoma pravilno	prav dobro	prav dobro	prav lična
2	pravilno	dobra	dobro	lična

Slika 9: Spričevalo četrtega razreda osnovne šole v Ljubljani, 1923/24

Vadnica državnega ženskega učiteljsišča v Ljubljani.

Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev. Šolsko leto: 1923/24
 Šolski okraj: Ljubljana Kat. št.: 38

Šolsko naznanilo.

PO ČL. 5 T. 6 ZAK. O TAKS.,
KOLKA PROSTO

Vazzaž Helena
 rojena dne 5. avgusta 1914 v Corici
 v (na) Jul. Beničiji, rim. kat. veroizpovedanja, v šolo vstopil a sploh
 dne 20. septembra 1924 v Mariboru, tukaj dne 16. 2. 1924
 učen ka 4. razreda, skupine, oddelka, se je učila tako:

Predmeti	Polletje		Letni uspeh	Podpis staršev, ozir. njih namestnikov
	I.	II.		
Vedenje	1	1	prav dober To izpričevalo velja za sprejem v srednjo šolo.	I. <i>Ludovik Vazzaž</i>
Pridnost	1	1		
Verouk	1	1		
Čitanje	1	1		
Pisanje	2	2		
Učni jezik	2	1		
Srbohrvaščina	1	1		
Računstvo in merstveno oblikoslovje	1	1		
Nazorni nauk in domoznanstvo				
Zemljepis in zgodovina	1	1		
Prirodopis in prirodoslovje	1	1		
Risanje	2	1		
Petje	2	2		
Telovadba	1	1		
Deška ročna dela				
Dekliška ročna dela	2	1		
Neobvezni učni predmeti	<u>Nemščina</u> 3 3			II. <i>Lud. Vazzaž</i>
Zunanja oblika pismenih izdelkov	3	2		
Število zamujenih šolskih poldni	opravičenih 0	1	Skupno št. vseh zamud 1	
Datum	21/2. 1924.		0	

Za prestop v višji razred (oddelek, učno stopnjo) je sposobna

Uradni pečat: *Dr. Franšek* prof. *Minka Štebernik*
 razredni učitelj
 veroučitelj

Pregled redov.

Število	V besedah			
	Vedenje	Pridnost	Napredek	Zunanja oblika pismenih izdelkov
1	popolnoma pravilno	prav dobra	prav dobro	prav lična
2	popolnoma	dobra	dobro	lična

Jelica je leta 1924, ko je bil njen starejši brat Vladko že vpisan na realko, začela obiskovati klasično gimnazijo.

Slika 10: Spričevalo prvega letnika klasične gimnazije, 1924/25

Kr. I. državna gimnazija v Ljubljani.

Str. v kat. 15

Letno izpričevalo.

*Kolicoarne prosila na pomeni
oll. potrdila (čl. 5. t. brab.
s takrah).*

Varrax Helena

rojena 5. avgusta 1911 v Gorici Jul. Beničja, rim. kat.

vere, učeneča prvega a razreda, prejme za šolsko leto 1924/25

naslednje izpričevalo:

Vedenje: prav lepo

Pridnost: marljivo

	Učni predmeti	Splošni uspeh
	Verouk	Učeneča <u>Jl</u> izdelala
	Slovenščina	
	Srbohrvaščina	
	Nemščina	
	Latinščina	
	Grščina	
	Zemljepis	
	Zgodovina	
	Matematika	
	Prirodopis	
	Fizika in kemija	_____ _____ _____
	Filozofska propedeutika	
	Telovadba	
Neobvezni predmeti	<u>Seje T. k.</u>	<u>prav dobro</u>
	<u>Risanje T. k.</u>	<u>prav dobro</u>
	_____	_____

Število zamujenih učnih ur: 18; od teh neopravičenih: 0.

V Ljubljani, dne 27. junija 1925.

P. Lomac,
ravnatelj.

Spored redov:

Jos. Kolclič,
razrednik.

»Ampak sem že takoj videla, da nisem prav nadarjena za latinščino. In v tretjem razredu bi dobila še grščino! 'Ne bom več tukaj,' sem rekla doma.« Tako se je tudi ona vpisala na realko in tu končala pet razredov.

Slika 11: Spričevalo drugega razreda realke, 1925/26

DRŽAVNA *realka* GIMNAZIJA v *Ljubljani*

Br. *36.*

Letno izpričevalo

Helena Vazzar sin (hči) *Ludovika in Terezije*
 rojenadne *5. avgusta 1914* v *Gorici*, ~ ~ ~
 oblast. *Italija* vere *nimkat*, redna učenka *drugega* Razreda
 ~ ~ ~ prejme za šolsko leto *1925/6* naslednje izpričevalo:

Veronauk.....	<i>dobro</i>
Slovenski jezik.....	<i>zadostno</i>
Srbskohrvatski jezik.....	<i>zadostno</i>
Nemški jezik.....	<i>zadostno</i>
Francoski jezik.....	<i>zadostno</i>
Latinski jezik.....	<i>~ ~</i>
Grški jezik.....	<i>~ ~</i>
Zemljepis.....	<i>dobro</i>
Zgodovina.....	<i>~ ~</i>
Matematika.....	<i>zadostno</i>
Opisna geometrija.....	<i>~ ~</i>
Prirodopis (~).....	<i>dobro</i>
Flzika.....	<i>~ ~</i>
Kemija.....	<i>~ ~</i>
Filozofska propedeutika.....	<i>~ ~</i>
Prostoročno risanje.....	<i>dobro</i>
Telovadba.....	<i>odlično</i>
Petje.....	<i>odlično</i>
~ ~ ~	<i>~ ~</i>
~ ~ ~	<i>~ ~</i>

Vedenje *prav dobro*; pridnost *marljivo*
 Število zamujenih učnih ur: opravičenih *46* neopravičenih ~
 Učenka *je* izdelala *Zadostno*.
 v *Ljubljani*, dne *26. junija 1926*

Razredni starešina, *Dr. Debeljak* Direktor, *Jos. Maji*

Ocene:
 Za učni napredek: 5 odlično, 4 prav dobro, 3 dobro, 2 zadostno, 1 nezadostno.
 Za vedenje: 5 vzorno, 4 prav dobro, 3 dobro, 2 prilično, 1 neprimerno.
 Za pridnost: 5 pohvalno, 3 marljivo, 1 nemarljivo.

Slika 12: Spričevalo tretjega razreda realke, 1926/27

DRŽAVNA realna GIMNAZIJA v Ljubljani.

Br. 31.

Letno izpričevalo

Helena Vazraz, sin (hči) Ludrika in Terenije,
 rojenadne 5. avgusta 1914 v Gorici,
 občina Italija, verojm. kat., redna učenka tretjega razreda
 prejme za šolsko leto 1926/27 naslednje izpričevalo:

Veronauk.....	<u>Zadostno</u>
Slovenski jezik.....	<u>Zadostno</u>
Srbskohrvatski jezik.....	<u>dobro</u>
Nemški jezik <u>neobv.</u>	<u>Zadostno</u>
Francoski jezik.....	<u>Zadostno</u>
Latinski jezik.....	<u>—</u>
Grški jezik.....	<u>—</u>
Zemljepis.....	<u>dobro</u>
Zgodovina.....	<u>dobro</u>
Matematika.....	<u>Zadostno</u>
Opisna geometrija.....	<u>—</u>
Prirodopis (.....).....	<u>—</u>
Fizika.....	<u>dobro</u>
Kemija.....	<u>—</u>
Filozofska propedeutika.....	<u>—</u>
Prostoročno risanje.....	<u>Zadostno</u>
Telovadba.....	<u>odlično</u>
Petje.....	<u>—</u>
Zem. počina dela.....	<u>prav dobro</u>

Vedenje prilicno; pridnost marljivo

Število zamujenih učnih ur: opravičenih 32 neopravičenih 0

Učenka je izdelala Zadostno
 v Ljubljani, dne 24. junija 1927.

Razredni starešina, D. Čebulnik

Direktor, Jos. Mazi

Ocene:

Za učni napredek: 5 odlično, 4 prav dobro, 3 dobro, 2 zadostno, 1 nezadostno.
 Za vedenje: 5 vzorno, 4 prav dobro, 3 dobro, 2 prilicno, 1 neprimerno.
 Za pridnost: 5 pohvalno, 3 marljivo, 1 nemarljivo.

Slika 13: 3. c-oddelek realke, 1926/27

Na realki so bili v razredih dekleta in fantje, medtem ko so bili v osnovni šoli ločeni med seboj in so dekleta morala v odmorih čakati v drugem razredu, ob zvonjenju za začetek pouka pa so morala na profesorja počakati pred vrati; nato so lahko vstopila v razred le v njegovem spremstvu ter med poukom sedela v prvih klopeh.

Slika 14: 4. c-oddelek realke, 1927/28

Slika 15: Spričevalo četrtega razreda realke, 1927/28

DRŽAVNA *realna* GIMNAZIJA v *Ljubljani*

Br. *25*

Letno izpričevalo

Helena Tarraz sin (hči) *Ludvika in Teresije*
 rojen dne *5. avg.* 1914 v *Gorici, Italija*,
 oblast *_____* vere *r. k.*, redna učenka *četrtega* razreda
 prejme za šolsko leto 1927/28 naslednje izpričevalo:

Veronauk	<i>prav dobro</i>
Slovenski jezik	<i>zadostno</i>
Srbskohrvatski jezik	<i>dobro</i>
Nemški jezik / <i>nebu</i> /	<i>zadostno</i>
Francoski jezik	<i>zadostno</i>
Latinski jezik	<i>_____</i>
Grški jezik	<i>_____</i>
Zemljepis	<i>dobro</i>
Zgodovina	<i>zadostno</i>
Matematika	<i>dobro</i>
Opisna geometrija	<i>_____</i>
Prirodopis (.....)	<i>_____</i>
Fizika	<i>_____</i>
Kemija	<i>prav dobro</i>
Higijena	<i>zadostno</i>
Filozofska propedeutika	<i>_____</i>
Prostoročno risanje	<i>dobro</i>
Telovadba	<i>odlično</i>
Petje	<i>prav dobro</i>
<i>ženska ročna dela</i>	<i>odlično</i>
.....	<i>_____</i>

Vedenje *prav dobro*; pridnost *marljivo*
 Število zamujenih učnih ur: opravičenih *21* neopravičenih *0*
 Učenka *je* izdelala *dobro*
 v *Ljubljani*, dne *27. jun.* 1928.

Razredni starešina, *J. Kerlin*

Direktor, *Jos. Kazi*

Ocene:
 Za učni napredek: 5 odlično, 4 prav dobro, 3 dobro, 2 zadostno, 1 nezadostno.
 Za vedenje: 5 vzorno, 4 prav dobro, 3 dobro, 2 prilično, 1 neprimerno.
 Za pridnost: 5 pohvalno, 3 marljivo, 1 nemarljivo.

Izmed vseh predmetov so ji preglavice povzročali le jeziki. S prepisom iz klasične gimnazije na realko se je sicer izognila latinščini in grščini, vendar jo je na realki pričakala nemščina, ki pa se ji je vseeno morala malo bolj posvetiti.

Slika 16: Spričevalo petega razreda realke, 1928/29

KRALJEVINA
SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV

Državna *realka* gimnazija
v *Ljubljani*
Štev. vp. *33*

Letno izpričevalo

Urazar *Helena* ^{sin} *Ljudevita Urazar* profes., rojena dne
^{hči} *5. avgusta 1914* v *Gorici*, *stare Italija*, oblast *~*
~, vere *nim. katol.*, je obiskoval v tej šoli v š. l. *1928/29*
prvi - krat peti - b - (v-l) razred s sledečim uspehom:

Veronauk	<i>dobro</i>
Slovenski jezik	<i>dobro</i>
Srbohrvatski jezik	<i>dobro</i>
<i>Nemški</i> jezik	<i>zadostno</i>
<i>Francoski</i> jezik	<i>zadostno</i>
<i>~</i> jezik	<i>~</i>
<i>~</i> jezik	<i>~</i>
Zemljepis	<i>dobro</i>
Zgodovina	<i>dobro</i>
Prirodopis (<i>botanika</i>)	<i>dobro</i>
Fizika	<i>~</i>
Kemija	<i>dobro</i>
Matematika	<i>dobro</i>
Opisna geometrija	<i>dobro</i>
Filozofska propedeutika	<i>~</i>
Higijena	<i>~</i>
Prostorčno risanje	<i>dobro</i>
Lepopisje	<i>~</i>
Telovadba	<i>odlično</i>
Petje (<i>neob. predmet</i>)	<i>prav dobro</i>

Vedenje *prav dobro*, pridnost *marljivo*

Število zamujenih učnih ur: opravičenih *61*, neopravičenih *~*

Učenka *~* je z *dobrim* uspehom izdelala *peti* razred.
v *Ljubljani*, *27. junija 1929*. Štev. delov. *470*.

Razrednik: *Brezelj Maks*

Direktor: *Jos. Maži*

Ocene:
Za učni uspeh: 5 odlično, 4 prav dobro, 2 zadostno, 1 nezadostno.
Za vedenje: 5 vzorno, 4 prav dobro, 3 dobro, 2 prilično, 1 neprimerno.
Za pridnost: 5 pohvalno, 3 marljivo, 1 nemarljivo.

Po štirih letih šolanja na realki se je želela vpisati na učiteljišče, kjer so imeli vpis junija, ona pa je bila šele avgusta dovolj stara in je niso hoteli sprejeti. Zato je morala prej narediti peto realko, šele nato je lahko prišla na učiteljišče.

Neko leto je bila na učiteljišču v svojem razredu edino dekle in marsikateri sošolec si jo je želel imeti za svojo prijateljico. Spominja se nekega visokega, svetlopoltega in svetlolasega mladeniča, ki se je zaljubil vanjo in jo je rad grabil za nogo. Bil je tudi neki Turk, ki se je tako zagledal vanjo, da ji je celo rekel, da se bo ubil, če noče biti z njim. Nekdo jo je na sprehodu prosil, naj ga poljubi za slovo, saj odhaja, vendar ga ni marala, zato ga ni poljubila. Dandanes pa ji je malce žal, saj je kmalu po tistem fant strmoglavil z letalom in umrl.

Bilo pa je tudi tako, da je bila ona zaljubljena, izbranec pa ji žal ni vračal naklonjenosti.

Slika 17: Spričevalo prvega letnika učiteljišča, 1929/30

DRŽAVNO žensko UČITELJIŠČE V Ljubljani

Štev. 45.

Letno izpričevalo

Vazzax Helena sin, (hči) Ludovika
 rojenadne 5. avgusta 1914. v Gorici
 oblast Italija, vere rim. kat., učenka prvega letnika,
 prejme za šolsko leto 1929/30 naslednje izpričevalo:

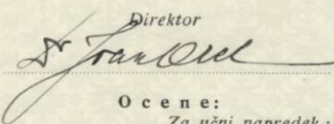
Verouk	prav dobro
Pedagogika	
Metodika	
Šolsko delo	
Šolska administracija	
Slovenski jezik	prav dobro
Srbohrvatski jezik	prav dobro
Nemški jezik	prav dobro
Zemljepis	prav dobro
Zgodovina	odlično
Državlanske pravice in dolžnosti	
Prirodopis	prav dobro
Kemija	dobro
Matematika	dobro
Fizika	
Higiena	
Lepopis	prav dobro
Risanje	prav dobro
Petje	prav dobro
Glasba	odlično
Ročna dela	dobro
Kmetijstvo	
Gospodinjstvo	
Telovadba	prav dobro

Vedenje prav dobro; pridnost _____

Število zamujenih učnih ur: opravičenih 17, neopravičenih _____

Učenka je izdelala 4 prav dobrih izdelkov.

V Ljubljani, dne 28. junija 1930.

Direktor

Razredni žarešina
 dr. Kolovževa

Ocene:
 Za učni napredek: 5 odlično, 4 prav dobro, 3 dobro, 2 zadostno, 1 nezadostno.
 Za vedenje: 5 odlično, 4 prav dobro, 3 dobro, 2 prilično, 1 neprimerno.
 Za pridnost: 5 pohvalno, 3 marljivo, 1 nemarljivo.

5-59-VI-29

Slika 18: Spričevalo drugega letnika učiteljišča, 1930/31

DRŽAVNO žensko UČITELJIŠČE V Ljubljani

Štev. 48.

Letno izpričevalo

Tarraz Helena sin, (hči) *Ludvika*,
 rojena dne *5. avgusta 1914* v *Lovici (Slovijs)*,
 oblast _____, vere *rim. kat.*, učenka drugega letnika,
 prejme za šolsko leto 1930/31 naslednje izpričevalo:

Verouk	<i>prav dobro</i>
Pedagogika	<i>dobro</i>
Metodika	/
Šolsko delo	/
Šolska administracija	/
Slovenski jezik	<i>prav dobro</i>
Srbohrvatski jezik	<i>prav dobro</i>
Nemški jezik	<i>dobro</i>
Zemljepis	<i>prav dobro</i>
Zgodovina	<i>dobro</i>
Državlanske pravice in dolžnosti	/
Prirodopis	<i>odlično</i>
Kemija	/
Matematika	<i>prav dobro</i>
Fizika	<i>prav dobro</i>
Higiena	/
Lepopis	<i>prav dobro</i>
Risanje	<i>prav dobro</i>
Petje	<i>prav dobro</i>
Glasba	<i>prav dobro</i>
Ročna dela	<i>prav dobro</i>
Kmetijstvo	/
Gospodinjstvo	/
Telovadba	<i>prav dobro</i>

Vedenje *prav dobro*, pridnost _____

Število zamujenih učnih ur: opravičenih *16*, neopravičenih _____

Učenka je _____ izdelala s *prav dobrim uspehom*.

V *Ljubljani*, dne *38. junija* 1931.

Direktor *[Signature]* Razredni starešina *[Signature]*

O c e n e:
 Za učni napredek: 5 odlično, 4 prav dobro, 3 dobro, 2 zadostno, 1 nezadostno.
 Za vedenje: 5 vzorno, 4 prav dobro, 3 dobro, 2 prilično, 1 neprimerno.
 Za pridnost: 5 pohvalno, 3 marljivo, 1 nemarljivo.

Slika 19: Spričevalo tretjega letnika učiteljsišča, 1931/32

DRŽAVNO *šenoko* UČITELJSIŠČE V *Ljubljani*.

Štev. *26.*

Letno izpričevalo

Lazarar Helena sin. (hči) *Ludvika*
 rojen dne *5. avgusta 1914* v *Gorici, (Italija)*,
 oblast *_____*, vere *rim.-Kat.*, učenka *tretjega* letnika,
A oddelka prejme za šolsko leto 1931/2 naslednje izpričevalo:

Verouk	<i>prav dobro</i>
Pedagogika (<i>Psichologija</i>)	<i>prav dobro</i>
Metodika	<i>_____</i>
Šolsko delo	<i>_____</i>
Šolska administracija	<i>_____</i>
Slovenski jezik	<i>odlično</i>
Srbohrvatski jezik	<i>prav dobro</i>
Nemški jezik	<i>dobro</i>
Zemljepis	<i>prav dobro</i>
Zgodovina	<i>dobro</i>
Državlanske pravice in dolžnosti	<i>_____</i>
Prirodopis	<i>odlično</i>
Kemija	<i>_____</i>
Matematika	<i>prav dobro</i>
Fizika	<i>prav dobro</i>
Higiena	<i>_____</i>
Lepopis	<i>_____</i>
Risanje	<i>odlično</i>
Petje	<i>prav dobro</i>
Glasba (<i>Goslanje</i>)	<i>prav dobro</i>
Ročna dela	<i>prav dobro</i>
Kmetijstvo	<i>_____</i>
Gospodinjstvo	<i>prav dobro</i>
Telovadba	<i>odlično</i>
_____	<i>_____</i>
_____	<i>_____</i>

Vedenje *odlično*, pridnost *_____*

Število zamujenih učnih ur: opravičenih *6*, neopravičenih *_____*

Učenka je izdelala *8* prav dobrih uspehom.
 v *Ljubljani*, dne *27. junija* 1932.

Direktor *J. Janič*

Razredni starešina *M. J. ...*

Ocene:
 Za učni napredek: 5 odlično, 4 prav dobro, 3 dobro, 2 ~~zadostno~~, 1 nezadostno.
 Za vedenje: 5 vzorno, 4 prav dobro, 3 dobro, 2 ~~prilicno~~, 1 neprimerno.
 Za pridnost: 5 pohvalno, 3 marljivo, 1 nemarljivo.

Slika 20: Spričevalo četrtega letnika učiteljišča, 1932/33

DRŽAVNO _____ UČITELJIŠČE V *Ljubljani*.

Štev. *26.*

Letno izpričevalo

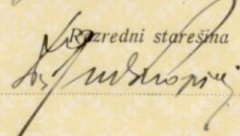
Saxnar Helena sin, (hči) Ludovika
 rojen dne *5. avgusta 1914* v *Forici, Italija*,
 oblast _____, vere *rim.-Kat.*, učenka *četrtega* letnika,
 a *oddelka* prejme za šolsko leto 1932/3 naslednje izpričevalo:

Verouk	<i>odlično</i>
Pedagogika	<i>odlično</i>
Metodika	<i>odlično</i>
Šolsko delo	<i>prav dobro</i>
Šolska administracija	
Slovenski jezik	<i>prav dobro</i>
Srbohrvatski jezik	<i>prav dobro</i>
Nemški jezik	<i>prav dobro</i>
Zemljepis	
Zgodovina	<i>prav dobro</i>
Državlanske pravice in dolžnosti	
Prirodopis	<i>prav dobro</i>
Kemija	
Matematika	<i>prav dobro</i>
Fizika	<i>prav dobro</i>
Higiena	
Lepopis	
Risanje	
Petje	<i>prav dobro</i>
Glasba (<i>Goslanje</i>)	<i>prav dobro</i>
Ročna dela	
Kmetijstvo	
Gospodinjstvo	
Telovadba	<i>odlično</i>

Vedenje *odlično*, pridnost _____

Število zamujenih učnih ur: opravičenih *67*, neopravičenih _____

Učenka je *odlično* izdelala s *prav dobrim uspehom*.
 V *Ljubljani*, dne *22. junija* 1933.

Direktor Predni starišča

Ocene:

Za učni napredek; 5 *odlično*, 4 *odlično*, 3 *dobro*, 2 *zadostno*, 1 *nezadostno*.
 Za vedenje: 5 *odlično*, 4 *prav dobro*, 3 *dobro*, 2 *prilicno*, 1 *neprimerno*.
 Za pridnost: 5 *pohvalno*, 3 *marljivo*, 1 *nemarljivo*.

Na učiteljišču je naredila društveni župni sokolski izpit, ki ji je dal dovoljenje za poučevanje telovadbe na šolah. Bil je zelo zahteven, še posebej izrazoslovje, ki ga je poučeval gospod Trček, ki je bil zelo strog. Med drugim so se učili tudi anatomijo in zgodovino. Jelica se dobro spominja tudi »redovnih« vaj, ki so bile prav tako del tega izpita. Morala je namreč »komandirati«, po njenih besedah celo »hordo« otrok, ki je takrat še ni bila vajena, zato jo je ta del posebno skrbel in je tožila, da tega nikoli ne bo opravila. Vendar jo je po vseh preizkušnjah gospod Trček potolažil, da je izpit v celoti uspešno opravila.

Slika 21: Spričevalo petega letnika učiteljišča, 1933/34

DRŽAVNO UČITELJIŠČE V *Spilbgyari*

Štev. 29

Letno izpričevalo

Vazrac Helena sin, (hči) *Lucivka*
 rojenadne *5. avgusta 1914* v *Spjorici*
 oblast *Stalijs*, vere *rim. kat.*, učen ka *Va* letnika,
 prejme za šolsko leto 1933/4 naslednje izpričevalo:

Verouk	odlično
Pedagogika (29)	prav dobro
Metodika	prav dobro
Šolsko delo	prav dobro
Šolska administracija	dobro
Slovenski jezik	dobro
Srbohrvatski jezik	dobro
Nemški jezik	dobro
Zemljepis	prav dobro
Zgodovina	dobro
Državlanske pravice in dolžnosti	
Prirodopis	prav dobro
Kemija	prav dobro
Matematika	
Fizika	
Higiiena	prav dobro
Lepopis	
Risanje	
Petje	prav dobro
Glasba	
Ročna dela	
Kmetijstvo	
Gospodinjstvo	
Telovadba	odlično

Vedenje *odlično*, pridnost

Število zamujenih učnih ur: opravičenih *37*, neopravičenih

Učen ka *V* izdelala *prav dobro*

V *Spilbgyari*, dne *15. maja* 1934

Direktor *[Signature]* Razredni starešina *[Signature]*

Ocene:

Za učni napredek: 5 odlično, 4 prav dobro, 3 dobro, 2 zadostno, 1 nezadostno.
 Za vedenje: 5 vzorno, 4 prav dobro, 3 dobro, 2 prilično, 1 neprimerno.
 Za pridnost: 5 pohvalno, 3 marljivo, 1 nemarljivo.

Leta 1934 je maturirala. Ministrstvo ji je izpit priznalo in lahko je začela poučevati. Opravljeni sokolski izpiti so ji dali še večjo veljavo kot trenerki in kot učiteljici.

Slika 22: *Diplomski izpit na državni učiteljski šoli v Ljubljani, 1934*

Slika 23: *Jelica maturantka*

Na učiteljski šoli je poučeval tudi dr. Viktor Murnik, ki ga Jelica še vedno zelo ceni. Bil ji je velik vzornik in dober vzgled. Sama pravi, da se je od njega zelo veliko naučila. Še v posebno čast ji je, da je tudi on njo spoštoval in z njo veliko sodeloval. Spominja se, kakšen prefinjen način poučevanja je imel, kako jih je na zvit način pripravil do velikega števila ponovitev vaj. Rada se spominja nekega treninga v telovadnici Narodnega doma, ko so dekleta vadila sestavo pozno v noč in jih je proti koncu treninga prišel pogledat gospod Murnik. Dekleta so bila sicer že zelo utrujena, vendar jih je s svojo zvitostjo pripravil še do nekaj ponovitev, in sicer tako, da jim je rekel, naj si vsaka z balkona pogleda izvedbo sestave, saj se tako najbolj vidijo napake in jih bodo zato lahko učinkovito odpravile. Skratka, dekleta so ponavljala

vajo tako dolgo, dokler si ni vsaka sama ogledala izvedbe. Ta pristop je Jelica kasneje v svojih trenerskih letih s pridom posnemala.

Po končanem šolanju na učiteljišču je prejela listino o učiteljskem diplomskem izpitu.

Slika 24: Diploma o učiteljskem diplomskem izpitu

Jelica je sicer rada hodila v šolo, vendar ji učenje ni najbolj dišalo. Na osnovni šoli je sicer začela z najvišjimi ocenami, vendar pa je kmalu popustila in uspeh je nekoliko padel. Najboljše ocene je imela pri verouku, kljub temu da doma niso bili verni, očitno pa jo je tema vseeno zanimala, saj je dobre ocene pri tem predmetu ohranjala tudi na realki in celo na učiteljišču. Ročna dela, računstvo, prirodoslovje in pisanje so tudi vzbujali njeno pozornost in tam so bile ocene prav tako nekoliko višje. Že od osnovne šole naprej pa se vidi, da ji tuji jeziki niso bili ravno pri srcu. Čeprav se je že v 3. razredu osnovne šole prvič srečala z nemščino, ki jo je izbrala kot neobvezen predmet, jo je le-ta spremljala celo njeno šolanje. V osnovni šoli so bile ocene vedno le dobre in s klasične gimnazije se je izpisala ravno zaradi tujih jezikov, predvsem latinščine in grščine, a nemščini se s prepisom na realko vseeno ni mogla izogniti. Ocenjena je bila vedno le z zadostno oceno. Tudi pri francoščini se ni povzpela nič više. Na realki je prejemale najvišje ocene pri petju, ročnih delih, risanju, zgodovina, zemljepis in kemija pa so ostajali nekje v dobrem povprečju, pri matematiki pa se je zadovoljila že kar z zadostno oceno. Vedenje je bilo včasih prav dobro, včasih odlično, njeno splošno prizadevnost pri pouku pa so največkrat ocenili kot marljivo, tudi izostanek od pouka je bil nizek, splošni uspeh pa je bil v večini le dober, razen v prvem in drugem letniku realke, kjer so ocene pokazale le zadostno znanje. Drugače pa je bilo na učiteljišču. Njen uspeh se je očitno izboljšal. Večina predmetov je bila ocenjena s prav dobro oceno, tudi nemške besede so tu dobile večji smisel. V vseh petih letih obiskovanja učiteljišča je bila prav dobra. Ta uspeh pa je najverjetneje treba pripisati večji motivaciji za učenje, saj je po končanem učiteljišču lahko začela poučevati, kar je pa konec koncev tudi najraje počela.

Sodeč po šolskih ocenah Jelici šola ni bila ravno na prvem mestu. Njen uspeh se je v osnovni šoli in realki vedno gibal med dobrim in prav dobrim, včasih pa je celo padel na zadostnega. Vzrok temu je bila vsekakor gimnastika in vse, kar je bilo z njo povezano; treningi, tekmovanja, kasneje pa priprave na treninge, ki jih je vestno pisala kot trenerka.

Leta 1939 so v Beogradu odprli prvo visoko šolo za telesno vzgojo, kamor si je Jelica zelo želela.

Vsi trije preživeli Vazzazovi otroci bi lahko s svojimi talenti in pridnostjo prišli do zelo visoke izobrazbe. Brat Vladimir bi bil lahko arhitekt, vendar ni bilo denarja za nadaljnje šolanje, tudi sestra Ljudmila bi s svojimi šiviljskimi spretnostmi daleč prišla, saj je dobila ponudbo od nun, da bi se šla šolat, vendar zopet ni bilo denarja. Ko pa je prišla na vrsto Jelica, se je mati razjezila in rekla, da če že prejšnja dva nista imela možnosti za izobraževanje, bo pa vsaj zanjo nekako poskrbela. In res je mati prodala ves svoj nakit in s tem dobila denar za njeno šolanje. Takrat je Jelica sicer že učila na Trebelnem nad Mokronogom in so njej in njenim kolegom na prosvetnem ministrstvu odobrili plačan dopust. Tako se ji je odprla prava možnost, ki jo je s pridom izkoristila.

*Ne učimo se za šolo,
temveč za življenje.
(Lucij Anej Seneka)*

2.0 NA DRŽAVNEM INŠTITUTU ZA FIZKULTURO

Sama si je želela študirati na varšavski ali pa berlinski šoli, vendar to zaradi finančnih zmogljivosti njene družine ni bilo mogoče. Tako je prišla na dvoletno šolo v Beogradu, ki ni zahtevala preveliko stroškov. Pa vendar si je mati Terezija morala zelo prizadevati in se odpovedati marsičemu, da je bilo denarja dovolj. Navsezadnje pa je Jelica s štipendijo v roki odpotovala v Beograd.

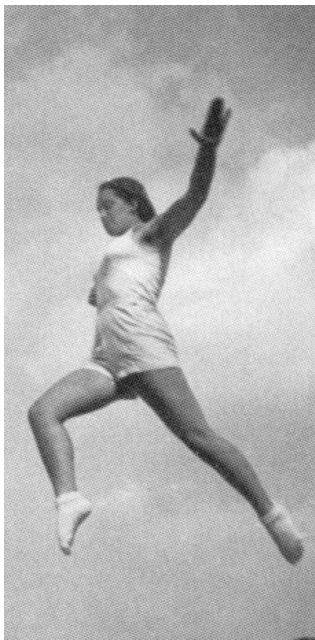
Na dan sprejemnega izpita je bilo zelo slabo, deževno vreme in že na izpite je prišla prehlajena. V tistem času so potekali obvezni zdravniški pregledi kar v sklopu sprejemnih izpitov. Tamkajšnji zdravnik je ocenil, da ima bolna pljuča in da na to šolo ne more biti sprejeta. Njegovo odločitev je Jelica potožila svoji vodnici Milici Šepa, ki je zdravnika le uspela prepričati, da je z njenimi pljuči vse v redu in da je le trenutno prehlajena.

Kot študentka je takrat bivala v internatu SOKOL MATICA. S kolegicami je živela skupaj v dolgi sobi, opremljeni s posteljami za vse študentke istega letnika. To je bilo okrog 20–30 deklet. Od fantov, ki so prav tako stanovali v tem internatu, jih je ločevala le majhna sobica na vogalu, vendar so bili stiki med njimi prepovedani, zato so se na skrivaj in po tihem pogovarjali skozi ključavnico. Dekleta in fantje so bili namreč ves čas pod nadzorom dveh nadzornic; ena je bila stroga Poljakinja, ki ni nikoli ničesar spregledala in nikomur popuščala, druga pa je bila Milica Šepa, ki je bila sicer glavna, vendar bolj razumevajoča. Ko so ob večerih hodili ven »posedet«, so si kolegice tam našle fante, Jelica pa se je »držala« svojega Borisa. Če so se prepozno vrnili domov ali pa so se pred internatom vsem na očeh preveč poslavljali drug od drugega, je sledila kazen, ki je prepovedovala večerne izhode. Tako jih je nekoč opazila tista Poljakinja in takoj povedala Milici Šepa, ki pa je družčino samo opozorila: »Le imejte se radi, vendar ko pridete pred fakulteto, se raje razidite.«

V tisti sobici na vogalu so se dekleta nekoč zbrala, da bi klicala duhove, in ker se dolgo ni nič zgodilo, je nevraževerna Jelica pretrgala razburljivo tišino: »Saj ne morejo priti, če imamo pa vsa okna zaprta!« In so jo nagnale iz sobe.

Študijski dnevi so potekali po ustaljenem urniku: dopoldan so bila predavanja, sledil je čas za kosilo, popoldneve pa so preživljali v telovadnici Sokola in pridno telovadili.

Slika 25: *Jelica v svojem elementu na gredi*

Tam je tudi Jelica prišla do velikega izraza s svojimi pogumnimi skoki na gredi, kot sta bila jelenček in menjalni skok, s katerimi je navdušila tudi trenerje in vodnike. Pravi: »Prva sem začela s skoki, seveda zelo enostavnimi, vendar tega pred mano ni počela še nobena.«

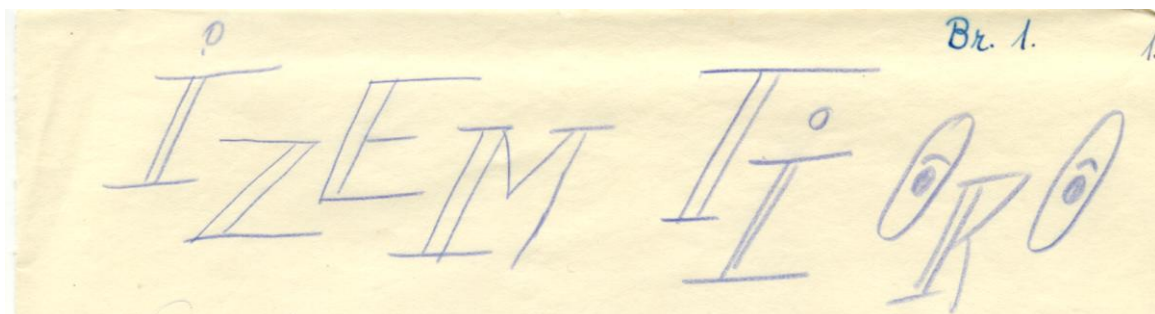
V prvem letu študija so imeli na programu tudi smučanje, vendar ga Jelica ni najbolj večje obvladala. Njen trud so onemogočale še stare smuči, ker ji novih njena družina ni mogla privoščiti. Smučali so na Kopaoniku, kjer so poleg smučanja hodili tudi na izlete na okoliške hribe. Tako so se na enem nočnem pohodu tudi izgubili, vendar so se potem vseeno varno vrnili. Ob večerih so hodili v gostilne, kjer so sedeli na sodih in igrali tarok.

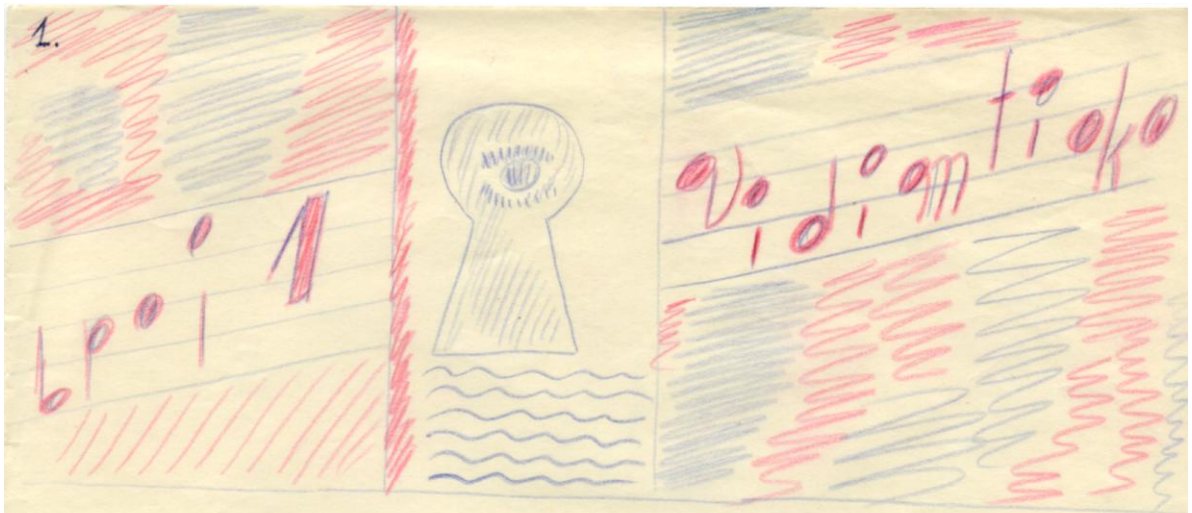
V prostem času pa niso le hodili po gostilnah in klicali duhove, nekaj časa so namenili tudi pisanju časopisa, ki se je imenoval »Izem ti oko« in je izhajal v srbo-hrvaškem jeziku, da so ga lahko vsi razumeli.

Naslov časopisa izhaja iz zgodbe o ključavnici, skozi katero so imeli fantje in dekleta edini stik, če so bili razporejeni po svojih sobah. Seveda je ta ključavnica med njimi burila duhove in le oni vedo, kaj jim je rojilo po glavi v trenutkih, ko so se skušali pogovarjati skozi tisto majhno luknjico. In ko so na drugi strani vrat zagledali oko, je misel stekla, beseda pa se je prelila na papir in časopis je bil tu. Pisala ga je Jelica, saj je imela lepo pisavo in smisel za umetnost, pomagala pa so ji tudi ostala dekleta, s katerimi je delila sobo.

V tistih časih, ko so bila dekleta ločena od fantov, je bil stik med njimi še toliko bolj zanimiv in mikaven, toda bili so zelo diskretni, kar se da razbrati tudi iz časopisa, ki je vseboval kar nekaj besed o ljubezni. Nastala je pesmica; napisano je, kdo na koga misli, kje se pari sestajajo, piše tudi, kako je študentka zvesta svojemu fantu, ki je daleč stran. Seveda so pisali tudi o šolskih zadevah, kot so ure praktičnega dela ter predavanja, in sodeč po sliki, so bila nekatera nekoliko dolgočasna. Napisana je tudi pesmica o šoli. Pravtako je nekaj vrstic namenjeno dogodkom v prostem času. Skratka študentom zagotovo ni bilo dolgčas in se najverjetneje dandanes radi spominjajo na tista leta. Jelica pa je dva izvoda tega časopisa ohranila do danes in nasmeh, ki se prikraje na njen obraz ob pogledu na ohranjen časopis, prav gotovo pove veliko o tistih časih.

Slika 26: Časopis »Izem ti oko«

Woodua riječ:
 Slušavci i slušalice!

Relaximo pred vas se počini bijegu u svih
 vidljivu novina "Videti ti oko!" Potrebne su nam takve
 novine - skromne i male, da nam kroz saču i smel
 ravnice nas studentski život.

Vesti: reporteri ovih novina velase se svako
 oni vide nekam oko - a kroz oko doznaju sve
 tajne i je ako pucketad papare i ne kurje oko, nadamo
 se, da nas ne će "nepošteni" turisti sadu, ili
 u' osvete paroviti tiskaru.

Uredništvo

Pod setam sati - lajže!

Na iasu smo! Neki citajni. Neki pravni.
 Jedna si reze nohte - druga struka.
 ovaj tamo u kutu prevote strauice
 neke lajže, drugi opet resto neposaje.
 Dok svi ostali imaju tu moć, da
 pravni otvorenu ociu, je izgleda,
 da pažljivo prate predavače!

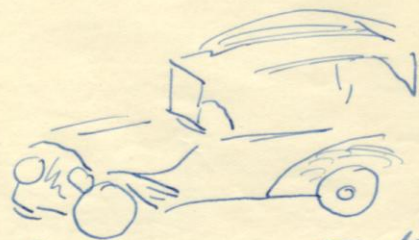
Nemoj da se
vredas!

Ako dodas
u list nemoj da se vredas
jer ces u tom slucaju samo
sebi naskoditi. Cu ces dobiti
kurau tu od gutaji, cu
ces dokazati da je stvarno
ovo sto je u listu napisano.
Najbolje je smej se. Jer nau-
cuvsi su dokazali da je uvek
dobar lek za mnoge stvari.
Kao na pr. apetit, stomak,
teu i dr.

A slucajni da te nema u
listu opet se nemoj ljuti-
ti jer ce i na tebe doici
jednoum red. A da bi sto
pre dostla ciji nesto sto
nesmes i eto spade.

Dalle! Ne ljuti se.

Urednistvo.

Mesto za sastanke.

Jedan znak za školu.

U školi će se priaruo-
vati samo državni i
katolički pravuici

Povodom ove odluke školske vlasti
obratili smo se g. i. Livi
sekretaru udruženja i zamolili
je da nam kaže šta o tome
misli.

Ona nam je odgovorila "Sto me
briga je ca i onako es katoli-
ka pa mi je ovo samo jedan
dobar trening."

Sa časa
lake atletike

Da postoji studentkinja
koja je ostala "verna" svome dečku
— Da Slavica još "uvek" plače
kad joj se priča, o "konkretu"
"verovama"

— Da Meri jednog jutra nije
ustala pre 7 časova.

— Da Koka svako jutro dođe
"amirouz" na doručak.

— Da Luž Kost ima "samo"
jednog "dečka".

— Da Guberna postaje kod Kve-
siri kolegicijom služi kao
korisno sredstvo za gimnastičke
noge (dij. reči o Sandi)

— Da se Grlić smeje

— Da su jedini kolegi "u
mici" silom "odvukli" up
akademiji 2. 10. 39.

— Da Bosa pati s nogama
a Tola s nogama

— Da postoji jedan kolegi-
nica koji zna "sve" a "ona"
tamije te joj je i sv.

Nikola "poslao" kosti na das

— Da "postoji" jelo kome
Smilj nije nestala mami.

II VAM JEDNU MALU
U REČI I SLICI "

Mislilo Bih da je ona ko Sretica
PRAVA

a uveče prva tri da se razgiba va

Na šta ko misli!

Tada: na Daska!

Sanda: na platu!

Lišica: na pilide!

Metka: na Jeleae i snajke!

Hilda: na postara!

Koka: na krevet!

Marija: na Bana Hrvatske
banovine!

Meti: na Sibemik!

Etusta: na sve!

Slavica: na svoj učitelj!

Neca: na egzibitivan "i"
Solluh lampu.

Cin se xeme vako sloze
Da ti ovdz bit: more
Bez ikakvi tračkalica
a i xeuskih xestevica.

(Logično je da ne more)!

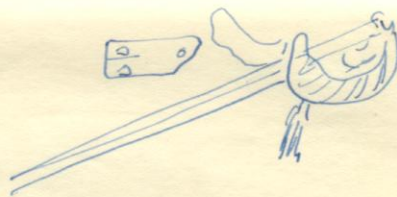
Jednom jeduz vako reče:
da bi od vas klaji nide
kalo i da sarko veče
Sa manolom uviek sēcē.

druga reče:
čuti more! ti si yjaska
O taj prvi nenz khora
ide imz svoga Duskā.

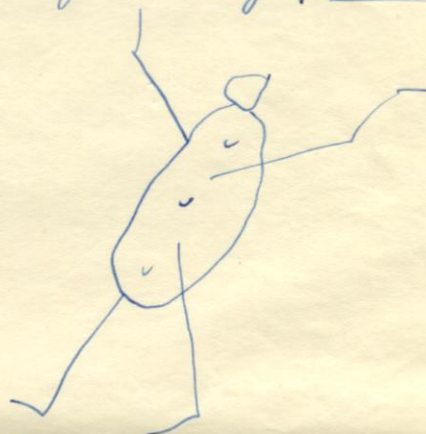
A nato se treća jini
Slaviz se svetac pravi!
A n' drite sarko veče
Sa Despotom karko sēcē.

Četvrti cē nato reči:
A ti mordz to ne nide
da se Cvetkom Videl ide.

I veči tako sarko veče
Sarko svoge odklepeče
Dolke jērik ne ramori
Li ti ne patroni.

Ideal jedue koleprnice.

Jeduz Sokobica

Mali oglasi

Umogamepi se čauve adru-
xēaji "Nevinost" da upla-
te "svop" dāuske uloge za
ovaj mesec.

Strari za "Beby" ku-
pupē kotuo "Jelrip!"

Sto Traciš Uveme!?

IZEMTİK

Sve a duhu sporta

Stari Gri i su Trosci vehtih
Olimpiski igara. One su se
u prvo vreme odpravale
svake godine da bi se kasn-
je pocelo odpravati svake cetve-
te. Inace Kolegimre u tom po-
slu pocelo sudelovati te sad ima-
mo sedeci igre:

- "Despotijadu"
 - "Maulijadu"
 - "Cvetkovijadu"
 - "Lukovijadu"
 - "Ratkovijads" i neostvare
 - "Frantovijads". Barakto
- rimetu ovih i Olimpski igara je to
sto se one odigravaju svako vecé

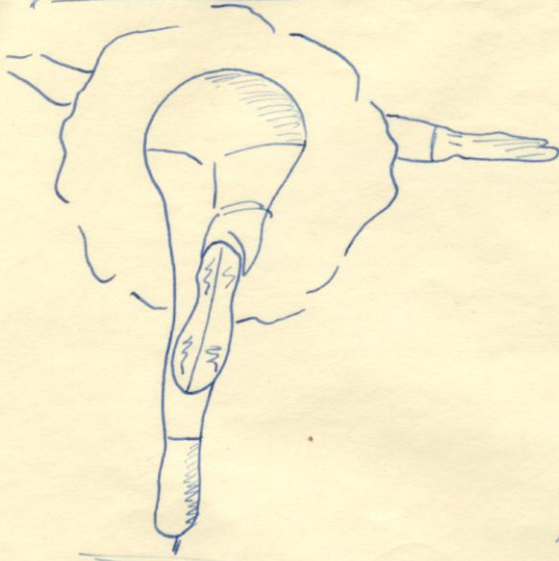
Sta ko sanja!?

- Netka: Led
- Slavca: Suez i auto
- Tda: Daska
- Vida: Vinka
- Meri: More !!!
- Kaka: B. Svetstku
- Shldp: buca ne sanja
- Marija Kolaric: Raport
- Derurua: pondeljak
- Neca: slovo I
- Tua: tuelu
- Bosa: nestavurke gmaestike
- Etusta: Porovoste
- Nava: Motrovica
- Livka: na Raskesmei
- Smilja: Jelovnik

Strestva za Lecenje na nasoj skoli

Klizačica

Rekla-kazala

Nasi saveti pre polaska
na Borovani raspust

1. Ne nosi kugiće sobom jer suvaj da tamo ulices usta uati.
2. Ako vec' i poneses kugi kugiće postaraj se da je po povratku dobro isbrises od prasinje jer ce u postionom imet. Teor pitgip.
3. Kad doides kući vesti se odmah se deokau i uveri ga da si oade sa celo vreme mirnito samo na njega i da niko drugog nisi ni pogledala!

Rekla-kazala

jednog dan, neto vec'
Marica je neoboljua
I na casu ona smeće.
A vec' dalje,
Cudq prava
Da na casu koks spava
Ali koks nje sama
U tom poslu
Neto jasn
I lejda je dinstvo pravi
Pa i lejda nje sama
Ja bih waji glavu davo
Da u stolu neas nikoq
ko na cam nje spava.

Nasi ideal

4. Odmah uini se sa ujni jeste nes dvt. kući i jovi se voru u Beogradu i reci mu tako si stvarno bez njega sameljua.
5. Za alo vreme nemaj uista raditi. sto bi te potsetilo na stolu a ako ti je to nemoguće onda praktičaj samo ocedbe: pargibevajje si borledke veerbe.
6. Na povratku sa Beograd postaraj se da das dectku obeća nje da ces mu biti "verue" vito kao i do sad.
7. Napuni kofar parummi peparalitetimz i ponesi sa u Beograd.
8. U voru nemaj savet. jer ce se dent. da ce ti neto odnet. stvari.

Novi filmski šlageri

Manola u filmu
"Carobna Tda" (Igra)

Čuvajte sope večere!

Kad nas ovde postoji
kvestan broj koleginic
koje se da dze hmyj
i tu su videli jeste de
ne jedu. Ali desilo se auto.
Te iste koleginice koje su se
rešile de ne jedu jofele su
u prošlu nedelju in' manje
su više a oao pet tuatru
večere. U ovom je neravno
predujacila Metko i Julij te
uazet dve dame koje su ovako
prečauo obećale de neće de
večeraji i mohlte ostale de
pojilemu njihove večere.

Kato drage koleginice čuvajte
sope večere. Parite u vi huj koje
kazu: "nećemo de jedemo".
A njih vektu tebe de je umu.
Možite su se kao prasac a po uop
jella. Kas ih mi man! Sto et im
reci: met kad ih nidi?

Čvo nestu hui dama
Koje su se upojile

Jeloovik

Ponedeljak

- Kafa
- čaj
- Čorba od Krompiris
- Francuski Krompir

gulas
Kompot
Utorak

- čaj
- šlekelo
- Supa
- Francuske snicle
- Salata od Krompiris
- sekel: gulas
- jabuke

Sreda

- Kafa
- Pastete
- čorba od Krompiris
- šipško pecenje i Kromporan
- salata

Četvrtak
Salata od Krompiris

i. t. d.

Sta bi Kobileo!?

- Hilde: De soe bude kao u metem pramu.
- Vida: De mu noje se smrdi
- Snigja: De postane pr lot
- Sandja: De je u Ljubljani
- Čtuskja: De zameni Schubertja
- Metko: Sto pe ledj

I.
Već odavno zgodu biram
da vam nešto raportiram
što godi, a šta boli:
na tekmaj ovoj stoli.

La huanou smo dobre neće
porcije, uvek uće
dobra jela i kakvoća
samo da je više voće

Kolege se stvarno žale
porcije su veće male
a na kraju svi su siti:
parni su nam apetiti.

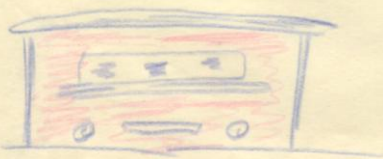
La kupanje strani stoji
po propisu ovakoj
kupamo se, šta bi čiste?
jedan put u nedelji.

U sobi je sve u redu
jest imamo, ljin' jeduu
pored "bije" i "grlice"
je i "kokoš" Kroatina.

Smilji uvek nešto fal:
obedi joj nešto masi:
ili joj kneđa neme slesti:
ili jelo neme mest.

Kotlerov tučba psemu
jei joj flete joste neme
pa ona je samu elatup
pa što je joj još i flets?

I Metkam uije me u redu
Ne ide joj ka po ledu
te ovoga leko sleduo
potimus će do medu

Kad seja radio dohvati:
onda klavir plus terko flet:
valove meuja, stauce hvata
te radia ruuci ko da postu prauati.
(Inače roveu se maucata)

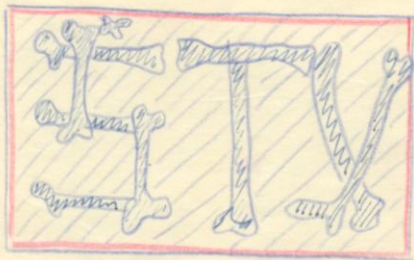
Šta se bude na jutranje uestavnike "koji je uario
nase škole?" Jos' jospam' mnogi ne mogu, da se odrek
yete. Bitali molili ne klicu STV koubimrapi i
slusamo sve odgovore!

Škola Turnir **na** betuip
Škola Tideset **ve**apove
Škola Tramvajih **ve**raci
Škola Trilaste **ve**gaje
Škola Tajanstvenih **ve**le.
Škola Tobac **ve**roka itd.

U uestavnik' izvosi ovo teklo predahue:
"Šta Takvih **ve**skosolaca!" Slusavci jsi Turnije
ravise: Šta Takav **ve**spitat' i odjure ne
pucak, jde se bace ne **ve**urle, **ve**letine i **ve**stine.

Farma dleka.

U jednoj bogatoj varosi su se vehtkou
pometaku foeli: gangsteri, nemice klasti automobile.
tini vertackim odabiranjem nestadose svi
automobili - do jeduopa! Gangsteri su go. setali
makap dane, ali nitad i ne jounilose, do go
dignu. Sada se taj veterau odunap jod obloogijem
bruoporec u usem kucetu.

Ši sakljuitu listu dorugku
de je up **kontursu** sa ruck
škole Tles. resp. dobte
trou negradu ova **konturist**
ideje!

V drugem letniku študija so smučali na Pokljuki, kjer so se nekega večera dekleta odločila sama malo povaditi. Po lastnih besedah je Jelica takrat smučala dobro, ker je bila taka tema, da ni videla strmin, ki so se raztezale pred njo, ampak je samo smučala. Tudi tu so imeli nekaj prostega časa in nekoč so njo in njene kolegice vojaki povabili v tamkajšnjo vojašnico. Pri odhodu domov pa je spoznala, da so ji medtem smuči ukradli. Za nadaljnje delo so ji profesorji morali posoditi rezervne.

Slika 27: *Smučanje na Pokljuki*

Njeno generacijo je tik pred koncem študija zajela druga svetovna vojna zato je morala študij za nekaj časa prekiniti.

Ko se je vrnila, je zaključila tudi novoustanovljena tretji in četrti letnik in leta 1955 diplomirala na Državnem inštitutu za fizkulturo, leta 1951 pa dobila naziv višjega trenerja za orodno telovadbo.

Slika 28: Diploma Državnega inštituta za fizkulturo

РЕКТОРАТ ШКОЛЕ ЗА ТЕЛЕСНО ВАСПИТАЊЕ
БЕОГРАД

ДИПЛОМА

О СВРШЕНОЈ ШКОЛИ ЗА ТЕЛЕСНО ВАСПИТАЊЕ

г. *Олгагиса Васас Хелена*
рођена *5. VIII.* 19*14* г. у *Дориси*
срез *_____* редовно је похађао предавања од
зимског семестра *1939/40* до летњег семестра *1941* године.

На основу показаног успеха у школи, а према
оценама појединих испита које се налазе у уписници Школе за
године *1939-1941* на страни *55*.

г. *Олгагиси Васас Хелени* издаје се ова
диплома и признаје му се виша стручна спрема и сва права која му
(јој) на основу шога по земаљским законима припадају.

За време школовања г. *Васас Хелена*
се нарочито усавршио-ла у следећим спортским гранама: *гимна-
стичи, лакој атлетици и одбојци*

Старешина одељења
Милица Милић

Делегат наставника:
Милица Милић

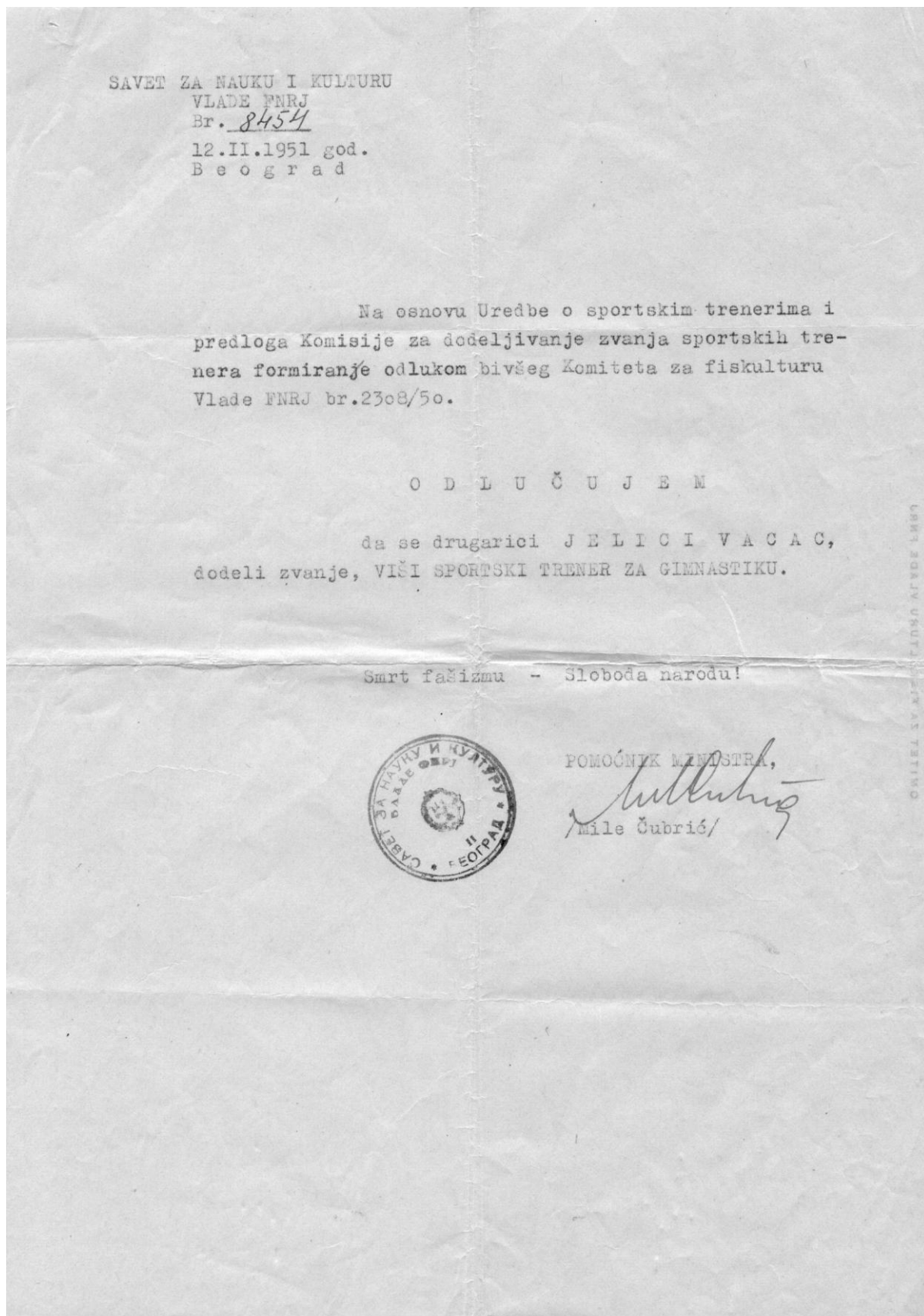
в.д. Ректор:
Тодорковић

Бр. *1605*
2-XI-1945 год.
Београд.

Секретар:
Милица Милић

Slika 29: Potrdilo o napredovanju v naziv višjega športnega trenerja za gimnastiko

*Hraber ni tisti,
ki se ni nikoli bal,
ampak tisti,
ki je strah premagal.
(nemški pregovor)*

3.0 TRNOVA POT MED DRUGO SVETOVNO VOJNO

V času, ko je Jelica pridno študirala na beograjski Visoki šoli za telesno kulturo, je okolico Beograda tik pred koncem njenega študija zajela druga svetovna vojna. Nekako se je morala vrniti domov, in ker je bilo težko priti do prevoza, se je vključila v Rdeči križ kot prostovoljka; in tako je lahko stopila na zadnji vlak, ki je še odpeljal proti Ljubljani. Spominja se, kako je bil vlak nabito poln in je morala vso pot stati le na eni nogi, saj za drugo na tleh pač ni bilo prostora.

Takratno vzdušje v Ljubljani opisuje Muser (2002) v svojem prispevku v knjigi *Bili so uporni: zaprti, izgnani, ubiti na suženjskem delu v koncentracijskih taboriščih*: »Ljubljana je bila srce osvobodilnega gibanja in bila je politično in oskrbovalno središče narodnoosvobodilnega boja. Italijani so takrat odvedli v internacijo tisoče moških, ob kapitulaciji pa so mnogi pohiteli v partizane. Izgube in pomanjkanje moških kadrov so morale nadomestiti ženske. Še v večji meri so prevzele odgovorno delo v Osvobodilni fronti in v številnih organizacijskih oblikah delovanja, ki jih je v mestu narekoval neizprosni boj na življenje in smrt.«

Jelica je bila že od vsega začetka vojne aktivistka Osvobodilne fronte in tako je prišel tudi trenutek, ko je morala nadomestiti Zorana Poliča, ki je bil do takrat glavni. V tem času je bila zaposlena na osnovni šoli na Karteljevem, od koder so jo poklicali v Ljubljano, v okrožni odbor OF za Ljubljano, v katerem je sodelovala po sokolski liniji. Uspešno je delovala pri širjenju in utrjevanju mreže odborov OF, organizirala je vse vrste ilegalnih dejavnosti ter vse naloge člana tega okrožnega odbora. Dobivala je navodila z vrha in se udeleževala sestankov. Eden takih je bil tudi sestanek leta 1943 v Trnovem pri nekem zobotehniku, kjer je ravno v času sestanka prišla v ordinacijo italijanska policija, ki pa

očitno ni ničesar posumila. Kmalu potem so dobili z vrha navodilo, naj se umaknejo v ilegalo, ker ne morejo več varno delovati.

Jelica je takrat morala spremeniti svoj videz, da se je lahko varno umaknila v ilegalo. Lase si je pobarvala na svetlo, naličila se je in nadela očala. Tako se je začela njena trnova pot.

Slika 30: *Preobražena Jelica*

Z vlakom je marca leta 1943 najprej odpotovala na Primorsko, od koder je nameravala na osvobojeno ozemlje v Belo krajino k partizanom. Vendar pa so jo v Spodnji Sušici zajeli Nemci. »Kar naenkrat je začelo pokati. Po grebenu navzdol sem videla samo čelade nemških vojakov. Še danes mi ni jasno, kako sem prišla živa od tam, saj sem morala preteči 50 metrov do zavetja prve hiše.« Potem so prišli partizani in se spopadli z Nemci. Tam so jo ujeli in predali gestapu v Ljubljano, kjer so jo prepoznali, najprej še enkrat zaslišali, nato pretepli, kasneje pa odpeljali na sodišče, s katerega so jo prepeljali na Miklošičevo cesto. Tam je prebela štiri mesece in bila medtem zaprta tudi v samici, kjer so streljali talce. Ves čas si je govorila: »Jelica, ničesar ne veš, ničesar ne veš.« Za nobeno ceno namreč ni hotela ničesar in nikogar izdati. Tudi grožnja, da jo bodo ustrelili, je ni omajala.

Čopič (2002) v knjigi *Bili so uporni: zaprti, izgnani, ubiti na suženjskem delu v koncentracijskih taboriščih* nazorno opisuje razmere v zaporih: »Objestne žaljivke so spremljale vpisovanje v seznam aretirancev, aretiranim so pobirali denar, ure in druge predmete ter hrano. Celice so bile prenapolnjene, ljudje so spali kar na mrzlih tleh, po navadi tudi brez potrebnih odej. Jetniki se niso mogli ne oprati ne umiti, tako da se je hitro razmnožil mrčes. Niso jim dovolili niti sprehodov niti stikov s svojci. Najhujša pa so bila

zasliševanja in mučenja ter stalna negotovost za jetniškimi zidovi. Okupator ni delal razlik med moškimi in ženskami, starimi ali mladimi, zanj je bil sovražnik vsak, zato tudi ni izbiral sredstev, s katerimi naj bi ljudi pripravil k izdaji.«

V jetniški celici je bil edini stik z zunanjim svetom okno, ki je gledalo na Miklošičevo ulico. Včasih je v upanju, da bo tam doli uzrla starše, stopila na klop, na katero je še prej položila nočno posodo, da je segla višje. Nekoč je tako z mahanjem skušala navezati stik z mimoidočimi, če bi jo slučajno kdo opazil. Toda takrat je čisto potihoma v samico stopil paznik, ki se ga je ustrašila in padla s stola. Seveda ni hotela povedati, zakaj je stala tam gor in komu je mahala, zato tri dni ni dobila hrane. Vedno znova so jo zasliševali. Na teh zaslišanjih pa so ji morali prevajati, čeprav je prav dobro razumela nemški jezik. S tem je pridobila nekaj časa za razmislek, kaj bo odgovarjala, da ne bo česa izdala.

Nekoliko kasneje so jo namestili v skupinsko sobo, kamor ji je mati poslala paket s priboljški – cigarete, ki jih je ponudila tudi sotrpinkam, a jih je zasačil paznik in Jelico odpeljal k Nemcem, ti pa so ji vseeno dovolili kaditi, češ da je ona gestapo in da ji je to dovoljeno.

Od tu je njena pot vodila v koncentracijsko taborišče Ravensbrück.

Lager Ravensbrück je drugo ustanovljeno žensko koncentracijsko taborišče, ki je nastalo leta 1938 zaradi vedno večjega števila jetnic. Nahajalo se je v bližini mesteca Fürstenberg na Mecklenburškem, 85 kilometrov severno od Berlina. Jetnice so same opravljale najrazličnejša težaška dela – kopale jarke, krčile gozdove, gradile ceste, postavljale nove barake. Po ureditvi in vodenju in po "vrsti" jetnic se to največje žensko koncentracijsko taborišče ni bistveno ločilo od moških taborišč, saj so oboja upravljali isti osrednji esesovski uradniki. Imelo pa je poleg poveljnika in vodje jetniškega taborišča še glavno paznico in za nadzorovanje jetnic ženske članice SS – paznice (Muser, 2002).

Slika 31: *Spomenik v Ravensbrücku (Muser, 2002)*

Nekoč je skupaj z drugimi taboriščniki skoraj izgubila življenje, vendar so imeli srečo, da je glavni mož lagra Ravensbrück hodil s paznico, ki je bila jetnicam dokaj naklonjena in ga je nekako uspela prepričati, da se to ni zgodilo.

Jelica je preživela je tudi mučno delo v tovarni protiavionskih nabojev v Belzigu, ki je bilo eno izmed zunanjih, t.j. podružničnih delovnih taborišč. Delala je 12 ur podnevi in drugič 12 ur ponoči, in sicer na koncu tekočega traka, kjer je škatle polagala v zaboje, ki so polni tehtali kar 42 kilogramov. Njene roke in prsti so krvaveli in bili zelo boleči. Takrat si je prisegla, da če preživi, bo raje tolkla kamne, kot pa da bi še kdaj stopila za tekoči trak.

Iz tega taborišča se spominja tudi pobega čeških jetnic, zaradi katerega so morale takoj po »šihthu« dvanajst ur stati na soncu brez vode in niti na stranišče niso smele, potem so morale še nazaj v tovarno. Pravi pa, da ji ni bilo težko delati ne spati na trdih tleh, skrbelo jo je le, da ne bi zbolela in kako so njeni domači.

Do konca aprila 1945, ko so Ravensbrück evakuirali, je šlo skozenj okrog 132.000 žensk in nekaj sto otrok, okrog 92.000 se jih ni nikoli vrnilo. Pomorili so jih lakota, mraz, nečloveško ravnanje, prenaporno delo, najrazličnejše bolezni, zločinski medicinski poskusi; umirale so pod krogli, na vislicah, v plinskih celicah, a tudi zavezniške bombe so marsikatero ubile (Muser, 2002).

Iz taborišča so morali vsi, preden so lahko odšli domov, najprej v Novi Sad, kjer je bilo zbirališče, nekakšna karantena. Prepeljali so jih čez Madžarsko, skozi Budimpešto in od tam v Novi Sad, kjer je Jelica končno lahko okusila telovadbo, saj so med čakanjem na dovoljenje, da gredo lahko domov, prirejali razne telovadne nastope.

Pot domov pa je bila dolga: vlak se je kar naprej ustavljal, čakal na nova dovoljenja in se po polžje premikal naprej. V Ljubljano se je vrnila šele sredi julija leta 1945, vsa izčrpana, toda zdrava. Prepričana je, da zato, ker se je pred vojno tako vneto posvečala gimnastiki. V taborišču je vsega skupaj preživela skoraj dve leti svojega življenja.

4.0 SLUŽBOVANJE

Ko je Jelica leta 1934 končala s šolanjem na ljubljanskem učiteljišču, ni bila na pravi (klerikalni) politični strani. Zaradi tega ter zaradi članstva in udejstvovanja v skupini sokolskega društva, ki je sicer »le« telovadila, je morala na svoje prvo delovno mesto čakati kar štiri leta. Rečeno je bilo, da če bo prosila za službo na prosveti, jo bo tudi dobila, vendar pa ni želela prositi »Raje bi šla nekam "krampat", kot da bi prosila!« Medtem ko je čakala na službo, je od leta 1934 do 1938 honorarno delala na klasični gimnaziji, hkrati pa tudi na poljanski gimnaziji.

Na tiste čase ima lepe spomine in še danes ima pred očmi dr. Lokarja, takratnega ravnatelja klasične gimnazije, kako je toplo oblečen nadziral pouk v mrzli šolski telovadnici, v kateri danes vadijo Skokice, in Vando Gerlovič, eno svojih slavnejših učenk, poznejšo sopranistko ljubljanske Opere, ki hoče, že takrat vse prej kot vitka, skočiti čez kozo. »Kaj pa če ti raje ne bi?« je poskusila Jelica. »Pa bom!« je rekla Vanda. In se je tudi res dobro končalo. »Samo enkrat mi je neko dekle padlo s krogov, vse druge so pri meni ostale žive in zdrave. Zame je bilo vselej prvo zdravje, šele potem rezultat.«

Slika 32: *Profesorski zbor državne klasične gimnazije v Ljubljani*

Leta 1938 je dobila prvo službo na Dolenjskem, in sicer kot predmetna učiteljica telovadbe na osnovni šoli v Trebelnem nad Mokronogom, od koder je bila leta 1941 premeščena na osnovno šolo na Dolnjem Karteljevem, kjer je bila v. d. upraviteljice šole, ki pa je bila v glavnem zaprta.

Slika 33: *Učiteljevanje na Trebelnem*

Po 1945. letu je delovala najprej v prosveti. Med leti 1945 in 1947 je bila namreč referentka za telesno vzgojo na ministrstvu za prosveto LRS, med leti 1947 in 1950 pa referentka za šolsko telesno vzgojo v komiteju za fizkulturo LRS.

Leta 1946 se je formiral Zavod za fizkulturo v Ljubljani, ena izmed pobudnic za ustanovitev te kadrovske šole pa je bila tudi Jelica.

Z letom 1953, ko je bil ustanovljen Inštitut za telesno vzgojo na stopnji višje pedagoške šole, katerega korenine izhajajo iz Zavoda za fizkulturo, je Jelica postala vodja študijske skupine za telesno vzgojo, predavala je metodiko telesne vzgoje, orodno telovadbo in ritmiko. V študijskem letu 1956/57 se je Inštitut preimenoval v Višjo šolo za telesno vzgojo, kjer je Jelica službovala kot profesorica za orodno telovadbo in ritmiko. V letu 1960 je Višja šola prerasla v Visoko šolo za telesno kulturo, kjer je bila Jelica leta 1962 izvoljena za redno profesorico in je predavala orodno telovadbo in ritmiko, kasneje pa teorijo in metodiko športne gimnastike, vse do leta 1979, ko se je upokojila.

4.1 STROKOVNA DELA

Njen bogat publicistični opus, ki je nastajal v času njene zaposlitve na tedanji Visoki šoli za telesno vzgojo, zajema mnogo strokovnih del in učbenikov ter celo vrsto znanstvenih, strokovnih in poljudnih člankov, ki jih je objavljala najprej v Vodniku, kasneje preimenovanem v Ljudski šport, Telesno kulturo in Šport. Je tudi avtorica številnih telovadnih vaj, akademskih sestav, plesov in ritmičnih vaj.

- **Pomembnejše športno-pedagoške raziskave**

- L. 1963 – V. pokal Evrope v Beogradu – raziskava obravnava enomesečno razdobje zaključne tekmovalne faze 10. 6. – 5. 7. 1963.
- L. 1964 – olimpijski kandidati v času priprav v drugem polletnem ciklusu od 1. 2. do 30. 9. 1964 – v raziskavi so na vseh treningih sodelovali študentje VŠTK (usmerjevalci gimnastike), vsak z določenimi nalogami.

Na to raziskavo je Jelica zelo ponosna, bolj kot na katero koli drugo svoje delo, ki ga je sama napisala. Raziskava je bila namreč zelo dobro načrtovana in prav tako kvalitetno izvedena, saj so usmerjevalci gimnastike pridno zapisovali vse podatke, pomagali pri vseh obstranskih delih in za vse to delo niso niti vprašali za kakršno koli plačilo. Seveda pa so na koncu le dobili nekakšno povračilo, vendar pa je bilo to popolnoma nepričakovano.

- L. 1970 – svetovno prvenstvo v športni gimnastiki v Ljubljani – projekt študijske dokumentacije (anketa vseh nastopajočih, antropometrične meritve) filmskih zapisov v študijske namene – za moške in ženske; film je bil odkupljen od mnogo udeleženi držav, glavni sodelavec je bil mag. T. Bolkovič.

Namen teh filmskih zapisov je bil kasnejša biomehanska analiza, ki pa je nihče ni naredil. Mnogo let kasneje je dr. Čuk te filme presnel na videokasete in so se predvajali na tekmi za Svetovni pokal leta 2000 v Ljubljani.

- Članki iz revije Šport

Jelica je s svojimi 68 članki soustvarjala in gradila današnjo revijo Šport vse od njenega začetka, ko se je še imenovala Vodnik in kasneje, ko se je preimenovala najprej v Ljudski šport in nato Telesno kulturo. Bila je tudi članica uredniškega odbora Vodnika od njegovega začetka pa do leta 1954.

1. Vazzaz, J. (1951). Telovadni zlet v Firenci. *Vodnik*, 3 (3-4), 107.
2. Vazzaz, J. (1953). Uporaba telovadne skrinje. *Vodnik*, 5 (3), 84.
3. Vazzaz, J. (1953). Telovadne naprave za najmlajše. *Vodnik*, 5 (3), 86.
4. Vazzaz, J. (1953). Uporaba telovadne skrinje. *Vodnik*, 5 (4), 111.
5. Vazzaz, J. (1953). Uporaba telovadne skrinje (nadaljevanje). *Vodnik*, 5 (5), 147.
6. Vazzaz, J. (1953). Uporaba telovadne skrinje (nadaljevanje). *Vodnik*, 5 (6-7), 207.
7. Vazzaz, J. (1953). Vadbene ure za mladinke in članice. *Vodnik*, 5 (8-9-10), 282.
8. Vazzaz, J. (1953). Skupinske igre. *Vodnik*, 5 (8-9-10), 300.
9. Vazzaz, J., Gregorka, B. (1954). Svetovno prvenstvo v orodni gimnastiki. *Vodnik*, 6 (5-6), 128.
10. Vazzaz, J. (1954). Visoka gred in dvovišinska bradlja. *Vodnik*, 6 (5-6), 139.
11. Vazzaz, J. (1954). Zvezni zlet – prikaz množičnosti in pestrosti partizanskega dela. *Vodnik*, 6 (7-8), 182.
12. Vazzaz, J., Gregorka, B. (1954). Svetovno prvenstvo v orodni telovadbi v Rimu (nadaljevanje). *Vodnik*, 6 (9-12), 269.
13. Vazzaz, J. (1954). Igre na snegu. *Vodnik*, 6 (9-12), 320.
14. Vazzaz, J. (1955). Svetovno prvenstvo v orodni telovadbi v Rimu. *Vodnik*, 7 (1-3), 60.
15. Vazzaz, J. (1955). Vadite z nami. *Vodnik*, 7 (1-3), 60.
16. Vazzaz, J. (1955). Vadite z nami. *Vodnik*, 7 (4-6), 121.
17. Vazzaz, J. (1955). Vadite z nami. *Vodnik*, 7 (7-9), 200.
18. Vazzaz, J. (1955). Zlet Švicarske telovadne zveze. *Vodnik*, 7 (7-9), 218.

19. Vazzaz, J. (1955). Vadite z nami! *Vodnik*, 7 (10–12), 266.
20. Vazzaz, J. (1956). Dolga kolebnica. *Vodnik*, 8 (1–3), 29.
21. Vazzaz, J. (1956). Vaje z dolgo kolebnico. *Vodnik*, 8 (7), 129.
22. Vazzaz, J. (1957). Hkratne vaje na dveh visokih gredeh za mladinke in članice. *Vodnik*, 9 (2–3), 46.
23. Vazzaz, J., Gregorka, B. (1957). Tekma v vajah na orodju Srbija – Slovenija. *Vodnik*, 9 (6), 117.
24. Vazzaz, J., Gregorka, B. (1957). Tekma v vajah na orodju Srbija – Slovenija (nadaljevanje). *Vodnik*, 9 (7–8), 139.
25. Vazzaz, J. (1957). ČSR – Slovenija. *Vodnik*, 9 (7–8), 140.
26. Vazzaz, J. (1957). Pozabljene spretnosti. *Vodnik*, 9 (12), 233.
27. Vazzaz, J. (1958). Vaje orientacije v prostorih. *Ljudski šport*, 10 (3), 46.
28. Vazzaz, J. (1958). Igre hitre odzivnosti. *Ljudski šport*, 10 (3), 53.
29. Vazzaz, J. (1958). Skrbimo za varnost na tekmovališču. *Ljudski šport*, 10 (6–7), 113.
30. Vazzaz, J. (1958). Vadba na visoki gredi v obvezni osemletni šoli. *Ljudski šport*, 10 (10–11), 213.
31. Vazzaz, J. (1958). Vzmik spredaj na dvovišinski bradlji. *Ljudski šport*, 10 (12), 240.
32. Vazzaz, J. (1959). Pregled telesnih zmogljivosti študentk Višje šole za telesno vzgojo v Ljubljani. *Ljudski šport*, 11 (5–6), 75.
33. Vazzaz, J. (1959). Zapiski s tečaja in trening na Badiji. *Ljudski šport*, 11 (9–10), 141.
34. Vazzaz, J. (1959). Testiranje olimpijskih kandidatov v orodni telovadbi. *Ljudski šport*, 11 (11–12), 186.
35. Vazzaz, J. (1959). Portreti naših strokovnjakov. *Ljudski šport*, 11 (11–12), 191.
36. Vazzaz, J. (1960). Vaje na lestvi in kozolcu. *Ljudski šport*, 12 (3–4), 62.
37. Vazzaz, J. (1960). Pravilen doskok. *Ljudski šport*, 12 (5–6), 96.
38. Vazzaz, J. (1960). Vsestranska špartakiada v Pragi, 30. 6. – 3. 7. 1960. *Ljudski šport*, 12 (7–8), 114.
39. Vazzaz, J. (1960). Inštitut telesne vzgoje in športa (ITVŠ) pri Karlovi univerzi v Pragi. *Ljudski šport*, 12 (7–8), 119.

40. Vazzaz, J. (1960). Ženska orodna telovadba na olimpijskih igrah v Rimu. *Ljudski šport*, 12 (9–10), 170.
41. Vazzaz, J. (1960). Velik napredek v telovadbi. *Ljudski šport*, 12 (11–12), 203.
42. Vazzaz, J. (1961). Nekaj misli o uspehu slovenskih telovadcev v vajah na orodju. *Ljudski šport*, 13 (3–4), 59.
43. Vazzaz, J. (1961). Prvi posvet trenerjev za vaje na orodju. *Ljudski šport*, 13 (3–4), 72.
44. Vazzaz, J. (1961). III. gimnastrada v Stuttgartu, 26. – 30. julija 1961. *Ljudski šport*, 13 (9–12), 151.
45. Vazzaz, J. (1961). 4-letni načrt dela za orodno telovadbo. *Ljudski šport*, 13 (9–12), 158.
46. Vazzaz, J. (1961). Enomesečna vadba Mira Cerarja pred Cup Europe v Luxembourgju od 13. julija do 13. avgusta. *Ljudski šport*, 13 (9–12), 160.
47. Vazzaz, J. (1962). Kaj so nam povedali sovjetski trenerji o orodni telovadbi. *Telesna kultura*, 14 (1–3), 13.
48. Vazzaz, J. (1962). Balet kot osnova za vrhunske tekmovalke v orodni telovadbi. *Telesna kultura*, 14 (1–3), 27.
49. Vazzaz, J. (1962). Prispevek k analizi činiteljev, ki vplivajo na vadbo na gredi. *Telesna kultura*, 14 (7–9), 31.
50. Vazzaz, J. (1962). O vadbi na gredi - Pot telovadke od začetnice do vrhunske telovadke. *Telesna kultura*, 14 (10–12), 25.
51. Vazzaz, J. (1963). Tekmovanje za V. pokal Evrope v vajah na orodju 6. – 7. 1963 v Beogradu – v številkah. *Telesna kultura*, 15 (3), 79.
52. Vazzaz, J. (1963). Prevrata naprej z oporo na začetku konja (Jamašita skok). *Telesna kultura*, 15 (3), 97.
53. Vazzaz, J. (1964). Obisk na Višjem inštitutu za telesno kulturo v Sofiji. *Telesna kultura*, 17 (1), 15.
54. Vazzaz, J. (1964). Tokio 1964 kvaliteten vzpon ženske telovadbe na orodju. *Telesna kultura*, 17 (4), 127.

55. Vazzaz, J. (1965). III. špartakiada v Pragi. Telesna kultura, *18 (3-4)*, 98.
56. Vazzaz, J. (1971). Svetovno prvenstvo Gimnastika 1970 v Ljubljani z aspekta premikov v organizacijski koncepciji. Telesna kultura, *19 (7-8)*, 10.
57. Vazzaz, J. (1972). Dve plati zlate medalje za zmago. Telesna kultura, *20 (9-10-11-12)*, 56.
58. Vazzaz, J. (1972). Čestitke ob življenjskem jubileju Zorana Poliča. Telesna kultura, *20 (9-10-11-12)*, 62.
59. Vazzaz, J. (1972). Domači trim. Telesna kultura, *21 (1-2)*, 6.
60. Vazzaz, J., Rus, J., Trček, S. (1974). Dr. Viktor Murnik – ob stoletnici. Telesna kultura, *22 (1)*, 55.
61. Vazzaz, J. (1975). Tipična, naša, izvirna, gorenjska, slovenska in za sedaj enkratna steza za trim – v Krpinu pri Begunjah. Telesna kultura, *23 (3)*, 20.
62. Vazzaz, J. (1975). Razmišljanje o svetovnem prvenstvu v športni gimnastiki. Telesna kultura, *23 (1)*, 43.
63. Vazzaz, J. (1980). Tito telovadec – telovadci Titu. Telesna kultura, *28 (2)*, 35.
64. Vazzaz, J. (1980). Milica Šepa. Telesna kultura, *28 (3)*, 21.
65. Vazzaz, J. (1981). Športna ritmična gimnastika – nov olimpijski šport. Telesna kultura, *29 (1-2)*, 9.
66. Vazzaz, J. (1983). 120 let najstarejšega telovadnega društva. Telesna kultura, *31 (3)*, 3.
67. Vazzaz, J., Rudolf, S. (1990). In memoriam – prof. Josip Tavčar in Alojzij Vrhovec. Šport, *36 (1-2)*, 37.
68. Vazzaz, J. (1992). Slovenski gimnastičarji in gimnastičarke na olimpijskih igrah (pregled udeležbe in uspehov). Šport, *40 (12-)*, 50.

- **Monografske publikacije**

Poleg mnogih strokovnih člankov je napisala 12 samostojnih monografskih publikacij, ki so zajete v COBISS-u. Te so:

1. Vazzaz, J. (1948). Partizan Ljubljana Narodni dom: 1863-1983. Ljubljana: Partizan Narodni dom.
2. Vazzaz, J. (1949). Osmica. Ritmički sastav sa kojim je nastupila jugoslovenska ženska vrsta na tekmičenju na Olimpijadi u Londonu 1948. Beograd: Gimnastički savez Jugoslavije.
3. Vazzaz, J. (1955). Ritmične sestave. Ljubljana: Časopisno-železniško podjetje »Polet«.
4. Vazzaz, J. (1956). Ritmična igra z enim kijem in obročem (metodična obravnava prvin in dve akademski sestavi). Ljubljana: Tiskovni svet »Polet«.
5. Vazzaz, J. (1958). Gimnastički ples za omladinke i članice. Beograd: Partizan Jugoslavije, Savez za telesno vaspitanje.
6. Vazzaz, J. (1960). Lestve – letvenik – plezala. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
7. Vazzaz, J. (1964). Vežbe na gredi: priručnik. Beograd: Partizan.
8. Vazzaz, J. (1968). Športna gimnastika: ženske. Ljubljana: Šolski center za telesno vzgojo.
9. Vazzaz, J. (1973). A-B-C moderne ritmične gimnastike. Ljubljana: Šolski center za telesno vzgojo.
10. Vazzaz, J. (1973). A-B-C moderne ritmične gimnastike: vadbene ure. Ljubljana : Šolski center za telesno vzgojo.
11. Vazzaz, J. (1981). ABC športne ritmične gimnastike. Ljubljana: Šolski center za telesno vzgojo.
12. Vazzaz, J. (1997). Dr. Viktor Murnik – Ata. Ljubljana: Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez, Slovenska olimpijska akademija.

Poleg navedenega je ob Borisu Gregorki avtorica knjige Razvoj telovadnega orodja na Slovenskem (1984). V Gregorkovi knjigi Zlata doba slovenskega sokolstva, ki je bila izdana leta 1991, je bila avtorica dodatnega besedila. Prevedla pa je tudi oba dela Knjige o športu (1971, 1972).

Ob vsem tem pa se najverjetneje kje v Jeličini sobi skriva še kakšna njena knjižica ali uporabni priročnik, a tega COBISS-ova baza ne premore, kot npr. Popravkov zletnih vaj za leto 1953 in dopolnil k njim (napisano za ženske oddelke; natisnila tiskarna Toneta Tomšiča iz Ljubljane). Vežba za članice, ki je bila sestavljena za II. savezni slet fizikulturnika leta 1953, pa je bila leta 1951 izdana pod okriljem Gimnastične zveze Jugoslavije. Zagotovo pa bi se našlo še katera delo Jelice Vazzaz.

Na knjižne police mnogih knjižnic po Sloveniji je postavila kar nekaj strokovnih knjig na področju gimnastike. V svojo domačo knjižnico pa je shranila prenekatero domačo in tujo knjigo. Na njenih policah si lahko našel knjige, napisane pretežno v češkem jeziku (102), temu sledijo slovenske (90) knjige, srbske (86), bolgarske (74), ruske (66), nemške (45), francoske (16), pa tudi kakšna italijanska, angleška in poljska beseda se je znašla vmes. Poleg samostojnih knjig je imela tudi 3 zbirke, in sicer Fizičko kulturo (od leta 1947 do leta 1972), Gimnastiko (od leta 1964 do 1970) ter Fiziceskata kultura (od 1964. leta do 1971.). Vse te knjige je podarila Fakulteti za šport z namenom, da jih bodo študenti uporabljali. Vendar so žal te knjige danes zaprte in neobdelane v kletnih prostorih Fakultete.

- **Pomembnejše akademske sestave in zletne vaje**

V času svojih trenerskih let je samostojno sestavila kar nekaj izvirnih zletnih in akademskih sestav, ki jih je s svojimi in ostalimi jugoslovanskimi telovadkami večkrat predstavila ne samo slovenski publiki, ampak tudi svetu.

Nekatere med njimi so:

1. Nastop jugoslovanske telovadne reprezentance na vsesokolskem zletu v Pragi leta 1948, sodelavka, avtor Murnik.
2. Telovadni ples z obroči (ritmična sestava) – izvajan na slavnostni akademiji ob 80-letnici dr. Viktorja Murnika v Ljubljani leta 1954.
3. Vaje za mladinke in članice – izvajane na pokrajinskem zletu Partizana Slovenije v Kopru leta 1955.
4. Telovadni ples (ritmična sestava prostih vaj) – izvajan na akademiji Višje šole za telesno vzgojo v Ljubljani leta 1956.
5. Sestava z enim kijem (ritmična sestava) – izvajana na akademiji Višje šole za telesno vzgojo v Ljubljani leta 1957.
6. Vaje s plamenicami za pionirke – izvajane na I. festivalu telesne kulture v Ljubljani leta 1957.
7. Vaje za starejše članice – izvajane na I. festivalu telesne kulture v Ljubljani leta 1957,
8. Vaje s kratko kolebnico (metodični prikaz od osnov do vrhunske sestave) – izvajane na II. gimnastradi v Zagrebu leta 1957.
9. Vaja z zastavami (ritmična sestava) – izvajana ob 90-letnici društva Partizan Ljubljana – Narodni dom in na slavnostni akademiji ob proslavi VII. kongresa KPJ leta 1958.
10. Vaja z obroči – izvajana ob 90-letnici društva Partizan Ljubljana – Narodni dom.
11. Ples s trakovi (ritmična sestava z dolgimi trakovi) – izvajan ob 90-letnici društva Partizan Ljubljana – Narodni dom in na nastopu Partizana Jugoslavije na Dan mladosti v Beogradu, 25. maja 1961.

Poleg vseh teh pa je sestavila še veliko sestav za množične nastope na zletih telovadne organizacije Slovenije, na republiških nastopih, na elitnih prireditvah, šolskih nastopih ...

Jelica se je vseh del lotila z vso predanostjo, vestnostjo, natančnostjo in večno željo po popolnosti. Svoje znanje je rada prenašala na študente in predvsem njim je bilo namenjeno njeno delo. Od vseh svojih del pa je še danes najbolj ponosna na raziskave, ki jih je naredila med svojim službovanjem na Fakulteti za šport. Mnoge je sama organizirala in si je za pomoč izbrala vestne in pridne študente, na katere se je lahko zanesla, da bodo svoje delo opravili natančno in z vso odgovornostjo, kakor bi jih ona sama.

V svojih člankih je pisala o temah, ki so se dotikale gimnastičnih tekmovanj, zletov, izobraževalnih seminarjev, pisala je o gimnastičnem orodju in njegovi raznovrstni uporabi, predstavila je ritmično gimnastiko, ki je bila še vsa v povojih, ona pa ji je dala strokovne temelje, ki jih do takrat v Sloveniji še ni bilo. Posebno pozornost je namenila metodiki poučevanja gimnastičnih prvin, pisala pa je tudi o splošni gimnastiki, trimstezah, osnovnih motoričnih sposobnostih in celo igrah na snegu.

Največ njenih člankov je govorilo o mednarodnih gimnastičnih tekmovanjih in zletih, ki se jih je udeleževala kot sodnica in kot trenerka. V obeh vlogah pa je po tekmovanjih vsakokrat naredila poročilo o tekmovanju, ki je zajemalo njeno mnenje o organizaciji tekmovanja in tekmovališču, analizo nastopov tako domačih tekmovalcev in tekmovalk kot tudi analizo drugih ekip. Mnogokrat je pisala tudi o splošnem napredku vseh ekip iz enega v drugo tekmovanje. Poročilo je zajemalo tudi komentarje o oblačilih in vedenju vseh nastopajočih ter o sodniškem delu. Vsako poročilo pa je zaključila z napotki in predlogi za izboljšanje dela domačih trenerjev in možne stike s tujimi. Ta poročila so bila prvotno namenjena Gimnastični zvezi, bila pa so tudi pomemben dokument za trenerje in društva, ki so v njih našla mnogo uporabnih informacij. Dolga poročila pa je strnila tudi v obliki člankov, ki so bili na voljo vsej javnosti.

Pogosto je pisala o metodiki poučevanja gimnastičnih elementov, saj je to poudarjala tudi v praktičnem delu svojega poklica. Vedno je učila po metodičnih korakih in jih nikoli ni preskakovala, saj se le tako da prvine dobro naučiti, da bi dale dobro osnovo za nadgradnjo težjih prvin, ki vodijo k še boljšim uspehom. Tega se je držala tako na vajah športne gimnastike s študentkami na Fakulteti za šport kot tudi na popoldanskih treningih z vrhunskimi telovadkami. Glavni razlog za doslednost pa je bila varnost njenih varovank, šele na drugem mestu sta uspeh in doseganje vrhunskih rezultatov.

V svojih monografskih publikacijah se je večinoma posvetila ritmični gimnastiki, ki jo je prinesla na slovenska tla. Postavila je temelje takrat novi športni panogi, ki so bili zelo potrebni, da se je panoga začela širiti. Pisala pa je tudi o zletnih sestavah. Eno njenih pomembnejših del je knjiga, ki jo je napisala skupaj z Borisom Gregorko, in sicer je to knjiga Razvoj telovadnega orodja na Slovenskem.

Iz njene pisane besede je razvidno, da se je posvetila mnogim temam, ki so sicer vezane druga na drugo, a so hkrati popolnoma samostojne zaokrožene enote, ki so uporabne na različnih področjih dela in so tako namenjene širokemu krogu ljudi. Športniki, trenerji, proizvajalci orodja pa tudi rekreativni športniki lahko v njenih delih najdejo kar nekaj uporabnih in zanimivih informacij ter napotkov.

Posebno vrednost pa vidim v njenih zapisih o tekmovanjih in zletih, ki se jih je udeležila. To so enkratni zgodovinski viri, ki z osebnega, predvsem pa kritičnega vidika orišejo veličastne dogodke iz preteklosti, ki jim dandanes ne moremo biti priče. Zleti so bili veliki dogodki, ki so se včasih zaradi svoje množičnosti približali nemogočemu. Napredek športne gimnastike pa je od takrat do danes tako velik, da si včasih sploh ne moreš predstavljati, kaj vse so takrat počeli, v kakšnih pogojih so telovadili in kaj je bilo takrat vredno največ. Vrednost Jeličinih prispevkov k zgodovini športne gimnastike je tako neprecenljiva.

*Za vsakega je v življenju najpomembnejše to,
da se poganja in se bliža popolnosti v tistem,
kar najrajši dela.
(anonimus)*

5.0 JELICA SOKOLICA

Zidovi Narodnega doma v Ljubljani skrivajo bogato zgodovino, saj je bil dom ves čas središče sokolskega gibanja, ki je odigralo pomembno vlogo pri krepitevi narodne zavesti in razvoju telesne kulture Slovencev. Znano je, da je svojo športno pot tu začelo veliko odličnih telovadcev, kot so Viktor Murnik, Boris Gregorka, Miro Longyka, Peter Šumi, Miro Cerar, Janez Brodnik, pa še vrsta drugih odličnih telovadcev, ki so ostali zvesti duhu sokolstva vse življenje. Med njimi zavzema posebno mesto danes devetdesetletna Jelica.

V Narodni dom, takrat še Ljubljanski Sokol, je vstopila s šestimi leti, takoj ob prihodu v Ljubljano, sokolskemu gibanju pa se je pridružila leta 1928 in dve leti kasneje pod vodstvom Milice Šepa že tekmovala na vsesokolskem zletu v Beogradu. Ko je bila še naraščajnica, je gibanje že nekaj desetletij vodil dr. Viktor Murnik, ki je Slovence popeljal v svetovno športno areno in pripomogel, da je telesna kultura postala del narodne.

Ker je bila Jelica zelo dejavna in dobra telovadka, je sčasoma postala Murnikova najbližja sodelavka. Pritegnil jo je k delu in nanjo prenesel veliko znanja.

Vodila je oddelek, bila je članica državne reprezentance v športni gimnastiki (Praga 1938, Sofija 1939), podnačelnica in načelnica ljubljanske sokolske župe od leta 1934 do 1938.

Leta 1938 je bil znameniti taborski proces, ki je pomenil prelomnico v odnosih med strankarsko usmerjeno upravo ljubljanske župe in načelništvom ter strokovnim odborom, ki se je uprl zlorabljanju sokolstva v politične namene. Tik pred vojno je bil v Mariboru Korošček politični nastop in takrat so želeli, da sodeluje tudi telovadna organizacija. Strokovni odbor se je temu odločno uprl. Potem je prišlo do glasovanja na Taboru, kjer je

močen strokovni odbor preglasoval ostale. Takrat pa je g. Bevc, ki je pozneje vodil t. i. »plavo gardo«, začel vpiti; in takrat so bili vsi odstavljenei.

Takoj po vojni se je Jelica vključila v tedanjo fizkulturo in delala kot članica fizkulture zveze. Povsod je imela strokovne funkcije, bila organizatorica, vodja in predavateljica na raznih šolskih in Partizanovih tečajih, avtorica številnih akademskih in zletnih sestav za nastope v Sloveniji, Jugoslaviji in tujini.

V društvu je bila dolgoletna vodnica mladink, starejših članic, staršev z otroki, trenerka tekmovalk športne gimnastike, sodnica, članica strokovnega odbora in drugih odborov v Partizanu Narodni dom. Zadnjih petintrideset let je delala predvsem na področju ritmične gimnastike.

Do leta 1957 je bila načelnica Partizana Slovenije in podpredsednica odbora za športno gimnastiko, odgovorna za ženske. Bila je trenerka slovenskih in jugoslovanskih tekmovalk do leta 1970 in mednarodna breve sodnica do leta 1979.

Kot amaterka je dosegla naslednje strokovne kvalifikacije:

- prednjak I. razreda,
- višja trenerka za športno gimnastiko,
- mednarodna sodnica za športno gimnastiko,
- mednarodna sodnica za ritmično gimnastiko.

Najpomembnejše organizacijsko delo pa je opravila kot članica vrhovnega štaba za organizacijo jugoslovanske telovadne reprezentance na vsesokolskem zletu v Pragi 1948, avtorica reprezentančnih nastopov doma in v tujini (gimnastrada Zagreb, Dan mladosti Beograd) ter kot članica organizacijskega odbora za svetovno prvenstvo v športni gimnastiki v Ljubljani 1970. leta, kjer je bila tudi tehnični vodja ženskega dela tekmovanja.

5.1 JELICA KOT TEKMOVALKA

Jelica je bila vsestranska športnica in lahko bi rekla, da je bila uspešna pri vseh stvareh, ki se jih je lotila.

Udeleževala se je v odbojki, atletiki, plavanju in igrala je celo hazeno, predhodnico današnjega rokometu. Uspehe je nizala enega za drugim.

Narodni dom je poleg vaj na orodju, z orodjem in prostih vaj v svoje društvene dejavnosti vključeval tudi odbojko. Društveno odbojkarsko mladinsko ekipo je takrat treniral Jelko Pustišek, ki je ekipo leta 1932 popeljal do zmagovalne stopničke. Sokolsko prvenstvo je potekalo v Novem Sadu, kjer je Jelica med igro dobila hud udarec po nosu in je morala v bolnišnico. Ker pa je ekipa brez nje začela izgubljati, so jo klicali, naj se čim prej vrne na tekmo, da nadoknadi izgubljene točke. Seveda je takoj po medicinski oskrbi prihitela nazaj in z neustavljivo borbenostjo ekipi pomagala osvojiti vrh.

Slika 34: Zmagovalna vrsta Sokolskega prvenstva v odbojki leta 1932. Od leve proti desni: Babinek, Maria, Ruša Pustišek, Lidija Rupnik-Šifrer, Jelica, Marta Pustišek

Trenirala je tudi atletiko. Na prvenstvu na nacionalnem nivoju v lahki atletiki je avgusta leta 1934 z ekipo Narodnega doma zmagala v članski konkurenci.

Takoj po okupaciji, ki se je začela 6. 4. 1941, pa je na slovenskem prvenstvu leta 1941 v Novem mestu v metu kopja prejela zlato medaljo kot posameznica.

Slika 35: *Jelica pri metu kopja*

Slika 36: *Priznanje za 1. mesto v metu kopja*

V času tega tekmovanja, to je bilo namreč v času druge svetovne vojne, so se mladi zbirali v športnem klubu Hermes, ker so bili v Narodnem domu Italijani. Vadili so pod taktirko italijanskega trenerja, ki je na tem tekmovanju zahteval, da ekipa pozdravi po fašistično, oni pa tega niso hoteli, zato so se v strahu pred posledicami svojega upora razbežali.

Slika 37: Člani Hermesa

Jelica je bila na splošno zelo dobra v tehničnih disciplinah, kot so met kopja, kladiva, krogle, skok v višino; šprint in skok v daljino pa nista ravno bili njeni paradni disciplini.

Igrala je tudi hazeno, v šoli v Beogradu pa tudi veslala na šolskih prvenstvih. Plavanje in smučanje pa nista bila njena športa, čeprav je plavanje nekaj časa prav uspešno poučevala. Pravzaprav je bilo poučevanje plavanja na kopališču Ilirija njena zadnja aktivnost pred vojno. Leta 1941 je dobila prošnjo, da bi naučila nekaj osnovnih zaveslajev skupino predšolskih otrok. Najprej se ni želela odzvati, ker so ji že v fantje v telovadnici Narodnega doma govorili, da ima lepe noge in ni hotela tega poslušati še na kopališču, kjer je vse

skupaj še bolj na očeh. Vendar pa je ponudbo vseeno sprejela in tudi vse otroke, ki so obiskovali ta tečaj, naučila plavati.

Izmed vseh športov, pri katerih je sodelovala kot tekmovalka, pa ji je bila vedno najljubša gimnastika.

Prvič je kot tekmovalka v športni gimnastiki sodelovala leta 1930 na II. jugoslovanskem vsesokolskem zletu v Beogradu.

Organizacija tega zleta je bila obširno zasnovana: imela je naraščajske dni, dan vojaštva, med glavnimi zletnimi dnevi tekme za slovansko in jugoslovansko prvenstvo, dva velika glavna zletna nastopa, velik sprevod po mestu in kopico manjših, obrobnih prireditev. Poleg jugoslovanskega Sokola so bili med obiskovalci najštevilnejši sokoli iz Češkoslovaške, od drugeje so prišle delegacije ali le manjše skupine (Stepišnik, 1974).

Leta 1932 je bila zopet v ekipi Ljubljanskega Sokola, kjer so dekleta postala jugoslovanske državne prvakinje v mladinski kategoriji.

5.1.1 Mednarodno prvenstvo leta 1938

Eno najpomembnejših tekmovanj v Jeličini karieri zagotovo predstavlja mednarodno prvenstvo v Pragi leta 1938, ko je bila članica jugoslovanske vrste in je z ekipo dosegla 2. mesto.

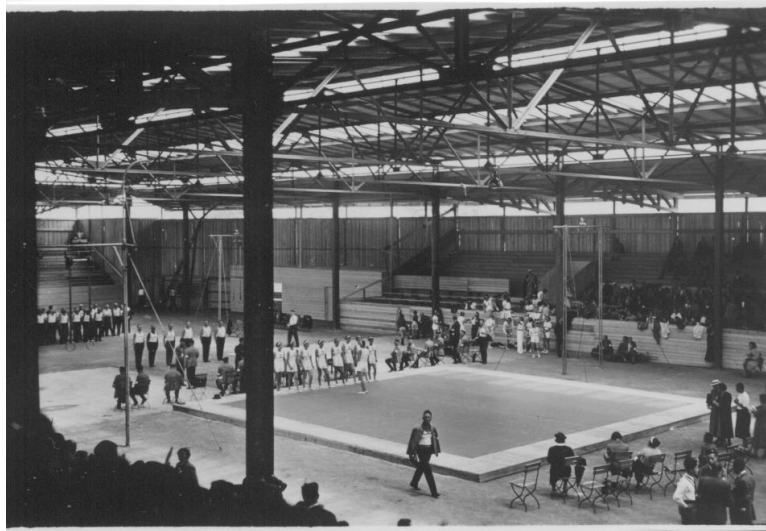
Tega tekmovanja so se udeležile samo članice Zveze slovanskega sokolstva, zato ga lahko štejemo v resnici za slovansko prvenstvo. V Prago so prišle poleg domače vrste še vrste iz Jugoslavije, Poljske in Bolgarije. Našo vrsto so sestavljale: Lidija Rupnik, Anica Hafner, Milena Sket, Ema Kovačič, Jelica Vazzaz, Marta Pustišek, Marta Podpac in Dušica Radivojević (Pustišek, 1974).

Mnogoboj je obsegal poljubno vajo s kiji, obvezno in poljubno vajo na bradlji (enovišinski) ter krogih v gugu, poljubni vaji na krogih in konju na šir (preskok), metanje diska in tek na 60 metrov (Pustišek, 1974).

Jelica pravi, da je bila vaja s kiji najtežji del tekmovanja. Nastopala je namreč cela ekipa skupaj, torej gre za skupinsko sestavo. Skupino je bilo namreč zelo težko uskladiti, da bi res vsa dekleta v istem trenutku izvedel isti gib. Med različnimi gibanji, kot so skoki in piruete, so s kiji izvajale mline, različna udarjanja ter male kroge. Ne spomni pa se, če je sestava vsebovala tudi mete.

Za to tekmo je bila v programu skupinska sestava z rekvizitom po izbiri. Za avtorja te sestave je bil izbran dr. Murnik, ki je za rekvizit določil kije, vsaka telovadka je delala z dvema, za glasbo pa je izbral Chopinovo Polonezo. Na klavir je igral Marjan Skrbinšek. Tekmovalke so že obvladale osnovne prvine in tehniko s kiji, saj je to običajen ženski rekvizit, toda Murnikova mojstrovina je zahtevala tudi mojstrsko izvedbo. Od 70 dosegljivih točk so naše tekmovalke dobile 13,25 za težavnost in fiziološko vrednost, 13,50 za lepoto in vrednost skladbe, za izvedbo pa 35,00 točk, skupaj torej 61,75 točke, kar je zadostovalo za 2. mesto (Vazzaz, 1997).

Slika 38: *Tekmovališče v Pragi*

Sestava na bradlji je vsebovala kolebe in prednožna kolesa, ki so Jelici še posebej ostala v spominu, saj je imela kožo desne noge do krvi ranjeno od neprestanega drgnjenja ob lestvino. To so bile sicer posledice učenja te prvine, ko pa se jo je naučila, odrgnin ni bilo več. Na tekmovanju pa je bilo dovoljeno imeti nogavice, ki so segale nad koleno, vendar samo na eni nogi, tisti, ki je izvajala kolo.

Sestava na krogih je vsebovala gug, veso vznosno, veso strmoglavo ter seskok v zagugu – izvinek. Pred tekmovanjem je na ogrevanju pri seskoku padla v mivko, ki je takrat služila kot blazina. Takrat pa so poklicali Borisa Gregorko, ki je v skrbeh zanjo vpil, naj tega ne dela sama, naj raje pokliče koga, da jo bo varoval! Iz tega pripetljaja se je naučila, da vsaka prвина zahteva učenje po metodičnem postopku, da se prepreči padce, ki bi se lahko končali s kakšnimi težjimi poškodbami. Zato je tudi v obdobju poučevanja na takratni Visoki šoli za telesno kulturo vedno sledila metodičnim korakom učenja posameznih prvin.

Na preskoku je menda skakala skrčko.

Na tekmovanju niso računali uspeha posameznic, vrstni red uvrstitve vrst pa je bil naslednji:

1. Češkoslovaška
2. Jugoslavija
3. Poljska
4. Bolgarija.

Naša vrsta je zaostala za zmagovalno za 11,4 odstotka (Pustišek, 1974). Medalj za ženske vrste pa na tem tekmovanju žal še niso podeljevali.

Slika 39: *Ekipa po tekmovanju*

Slika 40: *Tyršev dom*

Med tekmovanjem je ekipa stanovala v Tyrševem domu, kjer so si po koncu tekmovanja dekleta pridobila dovoljenje, da lahko ostanejo še nekaj dni in si ogledajo Prago. Predvsem je zbujal zanimanje veliki štadion.

S tega tekmovanja se Jelica spominja tudi nekakšnega dvoboja s Poljakinjami, ki so jih ves čas zmerjale, da so slabe in da jih lahko mimogrede premagajo. Na tekmovanju so se Jelica in ostale močno borile in jih na koncu tudi premagale. Zaradi poraza Poljakinje niso prišle niti na razglasitev rezultatov.

5.1.2 Tekmovanje za zastavo kraljice Marije

Slika 41: Zmagovalna vrsta za zastavo kraljice Marije

Leta 1939 so telovadke Ljubljanskega sokola pa tudi druge prvič tekmovala za zastavo kraljice Marije, kjer pa so bile telovadke Ljubljanskega Sokola prve in zadnje zmagovalke te lovorike (Čuk, Pavlin, Zupančič, Brodnik, Crnek, 2003). Članica zmagovalne vrste pa je bila tudi

Jelica.

Istega leta pa je bila Jelica tudi članica državne reprezentance v športni gimnastiki na tekmovanju v Sofiji.

Jelica je tekmovala do druge svetovne vojne in dosegala odlične rezultate, včasih pa je doživljala tudi trenutke razočaranja. »Tokrat sem šla nekam za vogal, da me ni nihče videl, in se zjokala, potem pa sem se najprej vprašala, česa nisem dobro naredila. Najmanj sem vedno krivila sodnice.«

5.2 JELICA KOT TRENERKA

5.2.1 Trenerka športne gimnastike

Kot trenerka slovenskih in jugoslovanskih reprezentantk v športni gimnastiki je bila aktivna med letoma 1946 in 1970. Vzgojila je kar nekaj uspešnih tekmovalk.

Med Slovenkami, ki jih je trenirala so bile najuspešnejše: Vida Gerbec, ki jo je pripeljala na OI v Londonu leta 1948 in na SP leta 1950 v Bazlu, Nevenka Pogačnik, ki se je udeležila SP v Moskvi leta 1958 in 1962. leta v Pragi ter OI v Rimu 1960, Zdenka Prusnik (danes Cerar), ki je nastopila na SP v Pragi leta 1962, ter Marlenka Kovač, ki je tekmovala na SP v Dortmundu (1966) in Ljubljani (1970) in EP v Landskronu 1969. leta.

Slika 42: *Jelica (na sredini) z eno od svojih generacij deklet, ki jih je trenirala gimnastiko*

V svojih trenerskih letih se je redno posluževala raznih psiholoških prijemov, da so bili treningi učinkovitejši in da je posameznice pripravila do treninga tudi, kadar so se mu skušale zaradi različnih razlogov izogniti. Tako se je nekoč Cerarjeva Zdenka, takrat se je pisala še Prusnik, delu treninga skušala izogniti s izgovorom, da mora skuhati kosilo, preden pridejo starši domov iz službe. V tistem obdobju je bila že dobra telovadka, ki se je

vedno pripravljala na tekmovanja, zahtevajoča tako obvezne vaje kot poljubne. In eden izmed obveznih elementov na bradlji je bil skrčen premah na nižji lestvini, ki pa ga Zdenka ni hotela izvajati in se je skušala temu izogniti. Za kar pa je Jelica dobro vedela. Seveda je Zdenki dovolila oditi prej, vendar pa ji je naročila, naj najprej opravi nekaj vaj vsaj na bradlji, potem pa lahko gre domov. Z nezadovoljnim izrazom je telovadka naredila trening, a se ji po koncu tega dela nekako ni več mudilo domov.

Med svoje pomembnejše telovadne skladbe, s katerimi so dekleta nastopila na tekmovanjih, sama uvršča:

- tekmovalno sestavo »Osmica« brez orodja za nastop jugoslovanske vrste na OI 1948 v Londonu, za katero glasbo in besedilo je naredil V. Prinčič,
- kompozicijo z obroči za OI v Helsinkih leta 1958,
- sestavo z dolgimi trakovi, ki je bila pripravljena za Dan mladosti v Beogradu leta 1961 in je v njej nastopalo okoli 2000 mladink iz vseh jugoslovanskih republik,
- vajo s kolebnicami, s katero so nastopile pionirke, mladinke in članice leta 1963 na gimnastradi v Zagrebu,
- sestavo z zastavami, ki so jo izvajali fantje pod vodstvom Borisa Gregorke, in rutami, ki pa so jo izvajala dekleta pod vodstvom Jelice Vazzaz. Sestavljena je bila za Dan mladosti v Beogradu leta 1963 in je bila republiška točka Slovenije.

Jelici je iz nastopa leta 1961 ostal v posebej lepem spominu dogodek na »zakuski«, kjer se je sam Tito zavzel za njene varovanke. Ob mizi, kjer je bila hrana, je bilo veliko ljudi, še posebej gospodov iz vojske, ki so hiteli, da bi dobili čim več. Takrat pa je maršal Tito stopil zraven in rekel: »Vsi stran, to moje pionirke iz Ljubljane prve dobijo!« Enako se je zgodilo tudi proti koncu te pojedine, ko je bil čas za sladoled. Tovariš Tito je imel pionirke iz Ljubljane zelo rad, in če ne bi bilo njega takrat tam, verjetno ne bi ničesar dobile za pod zob.

Za ta nastop je Jelica hodila po vseh takratnih jugoslovanskih republikah, da bi čim več deklet naučila sestavo z dolgimi trakovi, ki je bila kasneje na nastopu prava atrakcija. Idejo za to sestavo je dobila v Operi, kjer so predstavljali narodne plesne iz različnih držav, in sicer se ji je ruska predstavitev s trakovi najbolj vtisnila v spomin.

Sestavo so se dekleta sicer dobro naučila, vendar nikoli niso poskusila cele sestave izvesti v enem kosu in hkrati ob glasbeni spremljavi. Veliko so vadili le po delih in brez glasbe. Tudi pred nastopom ni bilo priložnosti za generalko, zato je Jelica stopila do odgovornega za glasbo in se skušala pritožiti, vendar jo je odgovorni gospod Kapelnik potolažil, da bo vse v najlepšem redu in naj ne skrbi preveč. Bila je upravičeno zaskrbljena, saj tudi orkester ni nikoli prej poskusil zaigrati pripravljene skladbe, vendar pa se je na nastopu vse dobro izteklo; dekleta so izvedla krasno sestavo pa tudi orkester je zaigral odlično.

Posebno mesto v Jeličinem spominu pa zaseda sestava iz leta 1963, ki je bila, pravi, prava atrakcija. Fantje in dekleta so sestavo izvajali skupaj. Moški del sestave z dolgimi zastavami je sestavil Boris Gregorka, ženski del z rutami pa Jelica. Dekleta so imela rute najprej ovite okoli bokov kot krila, nato pa so presenetila in le-te odpela ter jih vihtela skladno s fanti, ki so istočasno plapolali z zastavami.

Med temi pomembnejšimi sestavami pa je nastalo še kar nekaj drugih, ki so jih izvajali na manjših zletih in nastopih. Te so »Šestorica«, »Vaje z rutami«, »Ples z zastavami« za članice in »Trakovi plapolajo« prav tako za članice, »Ples sa obručima« v čast rojstnega dne tovariša Tita leta 1954, »Plesni vrtiljak« pa za telovadno slavje ob stoletnici Narodnega doma leta 1963.

5.2.2 Trenerka ritmične gimnastike

Neumorna Jelica je s svojim aktivnim delom in mnogimi udeležbami na mednarodnih tekmovanjih vse bolj prehajala od ženske športne gimnastike k ritmični.

Njena vaja z obroči, ki jo je pripravila za devetdeseto obletnico društva leta 1953, je že pomenila zametek te nove panoge.

Skupaj z Gimnastično zvezo Slovenije je organizirala prvo republiško prvenstvo v ritmiki, ki je potekalo 20. novembra 1966. Tekmovale so ena članica, devet mladink in štirideset pionirk iz treh društev (Čuk, Pavlin, Zupančič, Brodnik, Crnek, 2003).

V Ljubljani, v telovadnici Partizana Tabor, je bila 11. aprila 1954 tekma v akademjskih sestavah in prvič v Sloveniji (in Jugoslaviji) tudi tekma v posebnih »ritmičnih vajah« (prostih in z orodjem) (Vajngerl, 2002). Med najbolj uspelimi sestavami pa je bila tudi Jeličina Telovadni ples z obroči, ki so ga izvedle članice Narodnega doma iz Ljubljane.

»Telovadni ples z obroči je enoten, močno plesno razgiban, dobro in menjavo ritmovan, bogat z gibkimi domisleki, obroč je dobro izrabljen, čeprav je navsezadnje bolj za oko in plesno igrivost kot za zaležnost telesu. Škoda je, da niso delala vsa dekleta z brezmadežno popolnostjo in ritmovanostjo (dasi hujših napak ni bilo),« je kritično ocenil nastop S. Trček v svojem članku Tekma v akademjskih sestavah in ritmičnih vajah, ki je bil objavljen v Vodniku leta 1954.

15. maja 1960 pa je bilo v telovadnici Partizana Tabor v Ljubljani prvenstvo Partizana Slovenije v akademjskih sestavah, kjer je bilo med uspelimi prikazanimi sestavami tudi nekaj ritmičnih, na primer Igra in ples avtorice Jelice Vazzaz na glasbo V. Prinčiča iz Ljubljane (Vestnik, 1960).

Ženska tehnična komisija pri Gimnastični zvezi Jugoslavije (GZJ) je pripravila razpis za I. državno prvenstvo v moderni gimnastiki, ki je bilo 12. decembra 1965 v Beogradu. Propozicije in tekmovalni program so bili prilagojeni zahtevam FIG. Zato je bil sodniški sestanek dan pred državnim prvenstvom, vodili pa sta ga članici tekmovalne komisije pri GZJ Anka Drinić iz Beograda in prof. Jelica Vazzaz iz Ljubljane, ki sta se septembra tega leta udeležili mednarodnega sodniškega seminarja v organizaciji FIG (Vajngerl, 2002).

Jelica je bila od pojava ritmične gimnastike na jugoslovanskih tleh tudi članica raznih odborov za ritmično gimnastiko tako pri Gimnastični zvezi Slovenije kot tudi Gimnastični zvezi Jugoslavije (povzeto po Vajngerl, 2002):

- odbor za športno ritmično gimnastiko pri Gimnastični zvezi Jugoslavije (1975),
- odbor za množični program ritmične gimnastike pri Gimnastični zvezi Slovenije (1981–1985),
- članica ožjega strokovnega odbora ritmične gimnastike pri Gimnastični zvezi Slovenije (1986),
- članica strokovnega odbora za ritmično gimnastiko pri Gimnastični zvezi Jugoslavije, kot predstavnica kluba KŠRG ND Ljubljana (do konca leta 1991),
- članica strokovnega odbora ritmične gimnastike pri Gimnastični zvezi Slovenije s posebnimi nalogami (1992).

K razvoju mlade športne panoge pa seveda sodi tudi kakšna knjiga in nastal je prvi priročnik za ritmično gimnastiko. To je bila knjiga A-B-C moderne ritmične gimnastike iz leta 1973.

V začetku leta 1981 je izšel nov pravilnik za ocenjevanje v ritmični gimnastiki, ki ga je prevedla in dopolnila Jelica Vazzaz (Vajngerl, 2002).

Kot trenerka v društvu Narodni dom pa je bila odgovorna za vadbo ritmične gimnastike in vzgojila je kar nekaj uspešnih ritmičark. Bolj znane so: Marjeta Kline, Dominika Kacin, Ana Lazič in še bi lahko naštevala.

Z aktivnim trenerskim delom je prenehala, ko so delo prevzele domače in tuje trenerke.

5.3 JELICA KOT SODNICA

Na svoji športni poti je postala sodnica tako v športni kot v ritmični gimnastiki, in sicer je bila mednarodna breve sodnica za žensko športno gimnastiko (FIG) od leta 1948 do leta 1979.

Med drugim je sodila:

- l. 1948 na OI v Londonu,
- l. 1954 na SP v Rimu,
- l. 1971 na mediteranskih igrah v Izmirju,
- l. 1974 na SP v Varni,
- l. 1979 na sredozemskih igrah v Splitu.

Je pa tudi prva Slovenka, ki je opravila mednarodni sodniški izpit v ritmični gimnastiki, in sicer leta 1965.

5.4 PROFESIONALEN ODNOS TUDI DO REKREATIVNE VADBE

Jelica pa ni bila usmerjena samo v vrhunski šport: enako pozornost je posvečala tudi rekreativni vadbi. Tako je leta 1974 pričela z vadbo za matere z otroki (do 3 let), kasneje pa se je ta preimenovala v vadbo staršev z otroki, saj so tudi očetje izrazili željo po aktivni udeležbi (Čuk, Pavlin, Zupančič, Brodnik, Crnek, 2003).

Pri vadbi, pravi Jelica, so bili vsi ves čas zaposleni od začetka ure pa do konca. Začelo se je seveda s tekanjem po telovadnici, ki ga je popestrila z nalogami, ki so jih vadeči morali izvajati na njen ukaz. Najraje je ukazala otrokom, naj na njen plosk čim hitreje skočijo svojim staršem v objem, nato na njihove hrbte in nazadnje še h kakšnemu tujemu staršu. Tekanju je navadno sledila postavitve vadečih v krog, v katerem so izvajali razne gimnastične vaje. Starši so se na primer morali opreti na roke in narediti za svoje malčke primeren in varen mostiček, da so se le-ti lahko splazili skozenj, nato pa so vloge zamenjali. Na koncu vsake ure mora seveda biti trenutek sprostitve. No, za otroke zagotovo. Nekdo od pomočnikov jim je vedno prebral kakšno kratko pravljico, med tem pa so starši garali. Namenjen jim je bil sklop vaj za moč za krepitev vseh večjih mišičnih skupin. Nihče ni bil prikrajšan za dobro telesno vadbo. Tudi sama Jelica ne: »Na koncu vadbe sem bila vedno bolj utrujena kot na koncu najbolj napornih treningov!«

Slika 43: *Vadba staršev z otroki*

*Začeti je lahko,
vztrajati je umetnost.
(staronemški pregovor)*

6.0 SKOKICE

V okviru Narodnega doma je Jelica na pobudo Bergantove Marije (Mace) pred leti začela s telovadbo za starejše. Njihov prvotni prostor je bila telovadnica Narodnega doma, ker pa je ta postajala vse bolj zasedena, se je Jelica s svojo skupino vitalnih Ljubljank umaknila v telovadnico Šubičeve gimnazije. Ker pa ta njihovim potrebam ni zadostovala, so se kasneje preselile v telovadnico osnovne šole Prežihov Voranc, kjer telovadijo še danes vsak četrtek ob osemnajsti uri.

Skupina enaintridesetih Skokic, kot so se same poimenovala, je prav gotovo edinstvena v Sloveniji; najmlajša članica šteje dvainpetdeset let, najstarejša pa kar zavidljivih triinosemdeset, ob Jeličinih častitljivih devetdesetih.

Vadbena ura se začne po starem sokolskem načinu v zboru. Sledi pozdrav in napoved dela na tekoči uri. Ob izbrani poskočni glasbi dekleta začno s tekom, Jelica pa jih vodi dodatnimi nalogami, ki jih izvajajo med tekom v ritmu glasbe. »Ne glejte mene, punce, improvizirajte!« naroči svojim dekletom na vsake toliko časa. Ko so že malo zadihane, naredijo na sredini telovadnice krog, v katerem se z gimnastičnimi vajami dobro ogrejejo za nadaljnje delo. Tudi ta del vadbe spremlja glasba iz Jeličinega radia. Sledi vadba na tleh, na katera vsaka skokica položi svojo brisačo ali pa blazino. Začne se sklop vaj za gibljivost in pa tudi splošno moč celega telesa. Nobena mišica ne ostane brez dela. Če katera potoži, da česa ne zmore, ji odločno odgovori: »Če zmorem jaz, se potruji tudi ti!«

V vsako vadbeno enoto je vključena vadba ob letvenikih, kjer nikoli ni izpuščena vesa pa tudi vaje za gibljivost ramenskega obroča so pogost sestavni del vaj ob in na letvenikih.

Slika 44: *Vaje ob letvenikih*

Ker pa je za dobro življenje potrebno ohraniti igrivost, je del vadbe proti koncu namenjen še raznim igricam, izmed katerih je Jelica najljubša igrice hitre odzivnosti, pri kateri vsa dekleta začnejo v vrsti za določeno črto in na znak, navadno je to plosk z rokama, čim hitreje stečejo na drugo stran telovadnice. Da pa igra ne postane dolgočasna, se spreminjajo začetni in končni položaji pa tudi način gibanja od ene do druge strani telovadnice.

Jelica se že od nekaj drži načela pestrosti vadbe, zato vedno kaj spremeni ali pa novega doda. Tako na njenih urah ne manjka niti plesa niti petja.

Včasih so uporabljale tudi razne športne pripomočke, kot so kiji in obroči, ki jih je nekaj let nosila iz Narodnega doma, potem pa je to opustila, ker je bilo to prenašanje iz telovadnice v telovadnico prenaporno in predolgotrajno. Radio pa še dandanes vedno prinese s seboj.

Vadba je torej nekakšna izvirna kombinacija aerobike, ritmike, iger in plesa ob glasbi, lahko bi tudi rekla, da je to kombinacija vaj sokolskega sestava.

Zadnje leto ali dve ima pomočnico, ki jo včasih nadomesti in takrat se Jelica pridruži skupini in kar sama potelovadi. »Ko korakam in tečem, se pripogibam in vrtim, čisto pozabim, da me kaj boli!«

Uro zaključí zopet v starem sokolskem duhu – v vrsti: »Hvala lepa. Bile ste pridne. Pa še drugič na svidenje!«

In s tem se uradni del vadbe konča.

Slika 45: *Skokice leta 1994*

Po tem pa obvezno sledi še neuradni del. To je družabeni večer v bližnji gostilni. Vedno jih je vsaj pet ali šest, včasih pa celo več. Za Jelico natakark že dobro ve, kaj bo naročila, zato ji hitro postreže dvojno kavico.

Dekleta se ne družijo le v telovadnici. Skupaj hodijo enkrat ali dvakrat letno tudi na izlete po Sloveniji. To so enodnevni izleti, ki se začnejo zgodaj zjutraj med tednom izpred Kongresnega trga in se končajo v poznih večernih urah. Stalnica teh srečanj pa je obilno kosilo na kakšni izmed bližnjih domačij, kjer si rezervirajo veliko mizo samo zase.

*Prijateljstvo ima različne namene.
Kamor koli se obrneš, vedno te spremlja.
Nobena ovira ga ne more preprečiti.
Zanj ni nikoli nepravlega trenutka; nikoli ni na poti.
Prijateljstvo potrebujemo nenehno,
tako kot ogenj in vodo.
(Cicero)*

7.0 ŽIVLJENJSKO PRIJATELJSTVO

Gimnastika je Jeličina največja ljubezen že od malih nog. Kaj je le lahko lepšega kot ljubezen deliti?

Ko je šestletna Jelica leta 1920 prvič stopila v telovadnico Narodnega doma, takrat še Ljubljanskega sokola, je tam že sedem let pridno vadil tudi Boris Gregorka.

Kot sedemletnega dečka ga je oče leta 1913 vpisal v telovadno društvo Ljubljanski Sokol. Že istega leta je sodeloval na telovadnem nastopu. V mladih letih se ni ukvarjal le z gimnastiko, temveč tudi z atletiko, smučanjem, smučarskimi skoki, skoki v vodo in planinarjenjem. Toda na prvem mestu so bile vaje na orodju. Že kot naraščajnik je dosegel vidne uspehe. Kot telovadca so ga zgodaj sprejeli v prednjaški zbor. Boris Gregorka se ni udeleževal le tekmovalno. Udeležil se je številnih zletov in drugih tekmovanj doma in v tujini. Vseskozi je poleg tekmovanja opravljal tudi odgovorno vodniško delo. Svoje organizacijske in trenerske sposobnosti pa je pokazal predvsem v obdobju po 2. svetovni vojni. Vodil je strokovno komisijo ob organizaciji prve povojne balkaniade v Ljubljani, bil duša nastopov jugoslovanskih telovadcev na zletu v Pragi leta 1948, organiziral je svetovno prvenstvo leta 1970 v Ljubljani. Dolga leta je bil mednarodni sodnik za športno gimnastiko, v letih 1948 in 1952 je sodil na olimpijskih igrah. Izkazal se je tudi kot sestavljalac telovadnih sestav vseh vrst. S tem je nadaljeval delo po vzoru svojega učitelja in vzornika dr. Viktorja Murnika. Ko mu leta in zdravje niso več dovoljevali take aktivnosti, se je posvetil pisanju strokovnih publikacij. Kot sodelavec tovarne Elan, ki ji je pomagal pri razvoju sodobnega gimnastičnega orodja, je bil tudi soavtor knjige Razvoj telovadnega orodja na Slovenskem. Za svoje dolgoletno amatersko delo je dobil v

domovini številna priznanja, denimo Bloudkovo nagrado, državno odlikovanje Red dela z rdečo zastavo in priznanje Mednarodnega olimpijskega komiteja za življenjsko delo pri razvijanju olimpijskega gibanja (Brodnik, 2001).

Slika 46: *Portret Borisa Gregorke*

Boris in Jelica sta hodila po isti poti že od samih začetkov. Spoznala sta se, kje drugje kot v telovadnici takratnega Ljubljanskega sokola. Oba sta veliko časa preživela ob piljenju gimnastičnih elementov ter vaj, oba sta tekmovala v najrazličnejših športih in bila uspešna pri tem, vendar je bila vedno njuna največja ljubezen gimnastika. Skupaj sta rasla in se učila pod okriljem dr. Viktorja Murnika, ki je obema dal veliko znanja in izkušenj. Ko sta odraščala, sta kaj kmalu postala njegova desna roka pri vodenju mladih in sestavljanju zletnih sestav. Ko je prišel čas, pa sta samostojno in uspešno nadaljevala njegovo

delo. Bila sta vedno istega mnenja o načinu treniranja, pri sestavljanju vaj sta družno sodelovala, vendar je bila Jelica za kanček vseeno bolj odločna in vztrajna pri svojih idejah in načrtih.

Bila sta res ustvarjalen par! Kar nekaj del je nastalo z njunimi skupnimi idejami in zagnanostjo. Vsekakor je v Jeličinem spominu nepozabna telovadna sestava z zastavami in rutami, ki so jo njuni varovanci izvajali za Dan mladosti leta 1963 v Beogradu.

Tesno sta sodelovala pri organizaciji svetovnega prvenstva v športni gimnastiki leta 1970 v Ljubljani.

Oba sta bila mednarodna sodnika za športno gimnastiko, kar ju je še dodatno zbliževalo, saj so na tekmovanja vsi delegati potovali skupaj. Po tekmovanjih sta skupaj pisala poročila o preteklih dogajanjih in podajala dobre ideje in izhodišča za izboljšanje slovenske gimnastike.

Tudi nekaj publikacij je nastalo izpod njunih peres. Njuna najpomembnejša skupna knjiga je zagotovo Razvoj tekmovalnega orodja na Slovenskem (1984), s katero sta sodelovala s tovarno Elan. Jelica je bila avtorica dodatnega besedila Gregorkove knjige Zlata doba slovenskega sokolstva (1991). Boris pa je bil ilustrator Jeličine knjige Športna gimnastika: ženske; in prispeval je fotografije za še dve njeni publikaciji, in sicer Lestve – letvenik – plezala ter Ritmična igra z enim kijem in obročem.

Za svoja številna dela sta prejela poleg številnih drugih tudi dve istoimenski priznanji, in sicer državno odlikovanje Red dela z rdečo zastavo ter cenjeno Bloudkovo nagrado.

Po vsem tem pa ni nenavadno, da je med njima preskočila tudi iskrica ljubezni. Naklonjenost, ki sta jo gojila drug do drugega in mnoge skupne dejavnosti, ki sta se jih lotevala z enako mero ljubezni, je morala slej kot prej prerasti v nekaj več. To – nekaj več – je iz dneva v dan raslo in prišel je trenutek, ko je moralo priti na dan.

Zgodilo se je v Zagrebu na nekem tekmovanju, ko sta bila Jelica in Boris že trenerja. Tekmovanje je trajalo nekaj dni skupaj in imela sta dovolj priložnosti, da sta prosti čas posvetila drug drugemu. Čeprav so takrat dečki stanovali ločeno od deklet, to zanju ni predstavljalo ovire. Našla sta se na skrivnem mestu, kjer sta si izpovedala ljubezen in se tudi prvič poljubila.

Slika 47: *Jelica in njen prijatelj Boris*

Jelica je svojo ljubezen dolgo skrivala in tudi v tem odločilnem trenutku zadržano in negotovo priznala svoja čustva. Boris je namreč imel ženo, ki pa jo je sama dobro poznala. Zaradi obzirnosti do nje ta čustva pač niso smela na dan. Vendar je ljubezen kot zajezena voda. Če narediš le majhno luknjico v jez, bo voda s svojim močnim pritiskom jez porušila in se razlila povsod. Tako se je tudi zgodilo.

Njuna medsebojna naklonjenost je prišla na dan in tudi v ženino uho je padla kapljica. Borisa je le enkrat povprašala, če je res. On ni zatajil, ona pa nikoli več vprašala. Njune zveze ni ne zanikala in ni je skušala onemogočiti. Ne Borisu ne Jelici ni ničesar očitala.

Seveda pa so se okrog širile govorice, vendar se zanje ni menil nihče. Bila sta oba zelo spoštovana zaradi svojega dela in njuno privatno življenje nikoli ni stalo nikomur na poti. Bila je odkrita ljubezen, ki je ni nihče črnil. Poročila se nista nikoli, bila sta pa poročni priči Zdenki in Miru Cerarju.

Jelico je na Borisu najbolj privlačilo to, da je bil delaven in pošten človek. Če jo je kdaj kaj motilo, je šlo v pozabo. Nikoli pa ne bo izgubila iz spomina njegovih modrih odkritih oči.

Skupaj sta potovala po svetu, tako zaradi raznih tekmovanj kot tudi iz strasti do spoznavanja tujih dežel in ljudi, ki prebivajo v njih. Lepe spomine ima na Finsko, kjer sta prvič uživala v savni, in na potovanje po Španiji v poletnih dneh, ko sta se v brezskrbnih dneh predajala užitkom Azurne obale. Najlepši trenutek po prvem poljubu pa so bile skupne počitnice sredi poletja nekje na morju.

Njuna neizmerna ljubezen do gimnastike, vzajemno delo z roko v roki, iskreno prijateljstvo in velika naklonjenost drug do drugega so rodili mnoge bogate sadove, ki jih slovenska gimnastika oziroma šport na splošno ne sme pozabiti.

*Kdor resnično ljubi svojo domovino,
spoštuje tudi domovine drugih.
(Frank McCourt)*

8.0 POTOVANJA

Jelica je zelo rada potovala in k sreči je imela tudi možnosti in veliko priložnosti, da je svojo strast do potovanj tudi izživela. Poleg poti, ki so jo vodila na razno razna tekmovanja, je v svojem prostem času obiskala kar precejšen del Evrope in Azije, nekaj malega pa tudi Afrike, le Amerika in Avstralija sta ostali nedotaknjeni.

Najpogosteje je potovala sama, včasih ji je družbo delala prijateljica, nekaj sveta pa je videla tudi v Borisovem spremstvu. Eno takšnih potovanj je bilo na Finsko, kamor sta se odpravila z namenom, da si ogledata neko tekmovanje, vendar pa sta potovanje razširila na ogled mnogih mest in mestec ter njihovih znamenitosti, ki sta jih prečkala na svoji poti. Nekje na tej poti sta stanovala pri neki družini, ki ju je povabila v savno. Seveda je bilo to njima popolnoma neznana zadeva in sta jo z velikim zanimanjem preizkusila. Bila jima je tako zelo všeč, da sta po vrnitvi v Ljubljano, začela skupaj s Tonetom Pavšičem s postavitvijo prve savne, ki še dan danes stoji v študijski telovadnici Narodnega doma. Na Finskem je bila navada po savnanju skočiti v hladno jezero, toda v Ljubljani tega ni bilo, kar so pa nadomestili s hladnimi tuši.

Z Borisom je prepotovala tudi Španijo, obiskala sta Madrid, spoznala užitke Azurne obale in prečkala Monako.

Slika 48: *Spomin s potovanja pa Španiji*

V njen seznam potovanj so uvrščene še Francija s Parizom, Lourdom in Lyonom, Bolgarija, Toledo in Alkazar, San Tropez, Kitajska, Indija, Nepal, Rusija in najverjetneje še kak kotichek, ki pa je ušel iz spomina.

Slika 49: *Spomin iz Bolgarije*

Slika 50: *Spomin iz Lyona*

Slika 51: *Spomin iz Toleda*

Slika 52: *Spomin iz Monte Carla*

Na vsakem potovanju je imela s seboj prazen zvezek, v katerega je zapisovala pot, vtise o ljudeh, znamenitostih ter krajih, ki jih je obiskovala. Vedno si je kupila kakšen spominček ali pa knjigo, ki sedaj krasijo police v njenem stanovanju. Po vrnitvi v domače kraje je mnogokrat pripravila tudi kakšno potopisno predavanje.

Dandanes si še vedno želi potovanj. Zanja še neodkrita Amerika ji ne da miru. Želi si obiskati Las Vegas, a se boji, da bi ji to dolgo potovanje porušilo njen dnevni ritem, vendar sluti, da je njena radovednost po spoznavanju novega ne bo pustila zatreti te želje. Eno možnost tega potovanja je že izpustila skozi prste, toda v mesecu septembru se ji ponuja že nova in ni dvakrat reči, da je tokrat ne bo izkoristila.

*Uspeh pomeni,
da vztrajaš tudi potem,
ko so drugi odnehali.
(William Feather)*

9.0 ODLIKOVANJA, NAGRADE IN PRIZNANJA

Jelica je večino svojega življenja posvetila gimnastiki, tako športni kot tudi ritmični. Je drzna in vztrajna, vedno je imela načrt, a je kljub temu dovolila, da so stvari šle svojo pot, če je bila ta boljša; ne samo zanjo, predvsem za druge. Za njeno požrtvovalnost so ji hvaležni mnogi, ki so z njo sodelovali, njeno delo pa cenijo tudi mnogi, ki so opazovali le od daleč.

Priznanja in nagrade, ki jih je prejela za mnoga svoja dela, pa še vedno krasijo sobico v njenem stanovanju:

- 1951 – Državno odlikovanje: Orden zasluge za narod III. stopnje – Prezidij narodne skupščine FNR Jugoslavije – Beograd,
- 1965 – Bloudkova nagrada za strokovno delo – Zveza za telesno kulturo Slovenije – prva ženska,
- 1977 – Zlata plaketa Ilegalca – Ljubljana Mesto Heroj – Skupščina mesta Ljubljane,
- 1979 – Državno odlikovanje: Red dela z rdečo zastavo (Orden rada sa crvenom zastavom) za posebne zasluge in dosežene uspehe pri delu, ki ima poseben pomen za socialistično izgradnjo države – SFR Jugoslavije, predsednik republike,
- 1992 - Nagrada Marjana Rožanca za življenjsko delo na področju športa za amaterske delavce – Skupščina mesta Ljubljane,

- 1996 – ŠD Narodni dom Ljubljana – Zahvala: Rodovi telovadcev športnega društva ND, Ljubljana, se ti iskreno zahvaljujemo za Tvoje dolgoletno nesebično in predano delo v telovadnici in zunaj nje,

- 2000 – Nagrada za življenjsko delo kot amaterski delavec – Športna zveza Ljubljane,

- 2001 – Častni zlati medaljon – Fakulteta za šport v Ljubljani – ob 40. letnici visokošolskega študija.

V veliko zadovoljstvo pa ji niso le uradna priznanja, ampak tudi tista, ki jih dobi od nekdanjih študentov, kolegov in njenih Skokic.

Sedanost je rezultat preteklosti in vzrok prihodnosti.
(Robert Green Ingesoll)

10.0 JELIČIN VSAKDAN

Še dandanes Jelica ne poseda doma križem rok. Njeni dnevi so polni aktivnosti, polni druženja s prijatelji in bežnimi znanci. Dneve izkoristi od zgodnjega jutra do poznega večera, ki se največkrat prevesi že v naslednji dan.

Njen dan se začne že navsezgodaj, ko večina ljudi še sladko sanja. Polpeteta ura pa je za Jelico začetek novega dne. Najprej gre v nabiralnik po časopis, ga prelista in prebere kakšen članek, ki se ji zdi dovolj zanimiv. Če za to jutro na koledarju nima zapisanih kakšnih posebnih opravkov, se vrne v posteljo in zadrema nekje do devetih. Nemalokrat pa je Jeličin namizni koledar poln obiskov študentov Fakultete za šport, ki jim zelo rada posreduje mnogotere podatke o preteklosti, ki jih študentje potem uporabijo v svojih diplomskih delih. Rade jo obišejo tudi njene telovadke iz tistih let, ko so bila njihova športna življenja v Jeličinih rokah. Marsikdaj pa se sama odpravi na obisk h kakšni prijateljici. V dopoldan pa seveda sodijo tudi nakupi. Ob sredah na vsake tri tedne se pusti razvajati pri kozmetičarki, ki poskrbi za njen obraz in dekolte, po tem pa skoči se k frizerju in že je kot prenovljena.

Za čas kosila si pusti postreči v bližnji restavraciji, ali pa ji popolno kosilo dostavijo kar na dom.

V popoldanskem času največkrat pogleda kakšno dokumentarno oddajo ali pa nadaljevanko na televiziji, vendar pa ničesar ne spremlja redno. Ob večerih rada pogleda poročila, da je seznanjena z dogodki po Sloveniji in po svetu. Veliko časa pa ji vzame tudi urejanje vseh njenih dokumentov, priznanj, avtorskih del, fotografij, ki so se nabrali skozi dolga leta njenega poklicnega in zasebnega življenja.

Četrtekovi pozni popoldnevi minejo v barvah telovadbe, saj jo čakajo njene Skokice, ki jih vestno vodi skozi sklop razteznih in krepilnih vaj, kjer se tudi sama dodobra razgiba, nabere energije in po vadbi še malo poklepeta.

Ob lepih sobotnih ali nedeljskih dnevih se s svojim rdečim avtom odpelje do svoje počitniške hišice, kjer najraje igra remi s sosedovima vnukinjama.

Ob vseh njenih obiskih, nakupih, skokicah, kozmetičarki, frizerju in drugih aktivnostih ji res dobro služi njen avto. Ja, v svojih častitljivih 92 letih vitalna Jelica še vedno vozi avto, kar dokazuje zdravniški izvid.

Ropija 14.8.2003

PSIHOLOŠKI IZVID

dr. Prosen Mojca

Priimek in ime: Vazzaz Helena Zoe, roj. 5.8.1914
Namen pregleda: prihaja zaradi podaljšanja voz. dovoljenja.

Preiskusili smo jo s standardnimi in uporabno psih. metodami.
/ usmerjen razgovor, preiskus intelektualnih funkcij, test koncentracije, reaktivnost, vizualna orientacija in test vožnje /.

Perdue neverbalni intelektualni test: 26 tč. za leta starosti zelo dobro okretna.
BTG test koncentracije: 788" / 4 - (normativ povprečja = od 298" - 522" in do 15 napak).
napak).- glede na leta starosti ni odstopanj.
CRD RT: opt: 0,35"- (normativ povprečja = od 0,21" - 0,28") - zelo hitre
CRD RT: akust: 0,29" - (normativ povprečja = od 0,18" - 0,25") - zelo hitre
CRD 2A test vizualne orientacije: 74,29" / 3 - (normativ povprečja = od 50,55" - 69,89" in 4
- 8 napak). - zelo dobra vizualna orientacija
Pri pregledu za leta starosti izjemno dobro psihomorično okretna, zelo hitro dojema navodila, zelo zgovorna.
Še vedno poučuje "skokice" telovadbo - tako tako se imenujejo starostnice, ki so v skupini.
Cestni test:

Vožnja je obsegala vožnjo po širših, ožjih, bolj in manj prometnih cestah V vožnjo sem vključil tudi nekatere težje elemente, kar jih pri drugih še veliko mlajših starostnikov ne vključujem.
Čeprav vozi na zanj popolnoma novi relaciji vozi odločno, dinamično, pravilno se orientira v prometnem prostoru, sproščena pri vožnji, možna je komunikacija in s tem ni motena koncentracija.
Pravilno analizira in sintetizira dogajanja v prometu, kar je razvidno iz njenih reakcij pri vožnji. Vožnja sploh ne vključuje elementov "starčevske vožnje".
V primerjavi z drugimi celo 15 - 20 let mlajšimi še sposobnimi starostniki je ta vožnja mnogo boljša.
Priznati moram, da vozi kljub izjemno visokim letom starosti še varno.

MNENJE:

Na osnovi rezultatov pregleda, opažanj pri testiranju in opažanj pri vožnji moram glede na videno 13.8. 2003, imenovano še spoznati za zmožno za voz. B kat.
Priporočam kontrolo čez 18 mesecev/ leto in pol /.

Pregled opravil: 13.8.2003

ZDRAVSTVENA PSIHOLOŠKA ORDINACIJA
Žerjav Miran, univ. dipl. klin. psih.
Celovska c. 166, 1107 Ljubljana
Tel.: 01 / 1822447, Faxi 01 / 1595295
GSM: 041 / 744 517

MIRAN ŽERJAV
univ. dipl. psiholog

Ob večerih pa pride na vrsto reševanje križank, s katerimi si krepi še »možgansko mišico«. Vsako križanko reši do konca in nikoli ne neha prej. Ob tem rada pokadi, vendar največkrat medtem na cigareto pozabi in si mora vedno prižgati novo. Na koncu dneva je tako škatlica cigaret navadno prazna. Čas ob križankah hitro mineva in kar naenkrat je ura ena ali celo dve zjutraj, ko pa Jelica mirno zaspi za pičle tri ure.

*Resnična osebnost pozna samo sebe in že od začetka in redko dvomi.
Življenje okrog nje je lahko nestalno,
se kakor hitro, uničujoče plimovanje dviga in pada,
Osebnost pa je kot skala, tiha, mirna, trdna.
(Theodore Dreiser)*

11.0 MNENJA NEKATERIH

Mag. Toni Bolkovič je Jelico spoznal, ko je prišel v Ljubljano študirat in je začel na njeno povabilo delati kot trener ženske športne gimnastike v študijski telovadnici Narodnega doma. Kasneje pa sta sodelovala na Fakulteti za šport, kjer je bil asistent, nato pa jo je nasledil pri predmetu teorija in metodika športne gimnastike.

Kot profesorica je bila natančna in zelo urejena. Vse stvari je naredila več kot dobro in hitro, predvsem pa vedno v dogovorjenem času, največkrat celo že prej. To so lastnosti, za katere ji je mag. Bolkovič še dandanes hvaležen in jih sam posnema. Bila je stroga, zahtevna in odločna, zato so imele študentke kar precej strahospoštovanja do nje. Poštenosti se je vedno držala in ni prenesla raznih izgovorov svojih študentk. Še danes je dobra ocenjevalka osebnosti in z lažjo nisi mogel priti mimo nje.

Kot trenerka je bila cenjena, saj so njene lastnosti žele uspehe. Za vsak trening se je natančno pripravila, oblikovala pa je načrt dela za vsako uro posebej tudi za vsakega izmed svojih pomočnikov.

V družabnem življenju sta prišla do izraza tudi njena sproščenost in nasmejanost. Je resna in zadržana gospa, vendar pa je po raznih seminarjih, ko je prišel na vrsto neuradni del, rada tudi kaj zapela.

Tanja Skrbinšek je že od petega leta starosti članica Narodnega doma, kjer se je že pri prvem obisku društva spoznala z Jelico, vendar je prišla v njeno skupino šele, ko je postala mladinka.

Kot trenerka je bila zelo stroga in je od svojih varovank vedno zahtevala disciplino, poslušnost in delavnost, skratka vse, kar je bila sama, in marsikateri od njih je te lastnosti tudi vcepila. Treningi so bili vedno zanimivi in pestri, saj je Jelica vedno težila k novostim. Toda imela je tudi nekaj stalnega! To je bilo korakanje, ki je bilo redni del vseh treningov in je bilo izjemno sredstvo discipline, ki jo je zahtevala prav od vseh in še danes je korakanje sestavni del njenih ur s Skokicami. Na njene treninge pa nikakor nisi smel zamujati! To so vse telovadke dobro vedele in so se temu raje izognile, saj bi Jeličin glas kmalu postal preglasen za njihova ušesa. Zнала je povzdigniti glas, še posebej takrat, ko je videla, da se sposobna telovadka ne trudi dovolj. Toda tudi s pohvalami nikoli ni skoparila. Vsaka je bila deležna pohvale, tudi tista, ki ji gimnastika ni najbolj ležala; za Jelico je bilo pomembno samo to, da si se potrudil po svojih najboljših močeh. Kar pa je znala dobro oceniti. Kljub svoji strogosti pa se ni nikoli imela za vzvišeno, svojim varovankam je bila prijateljica in mnogokrat tudi mati. Takšen odnos je imela med drugim tudi do ge. Skrbinškove, ki ji je za to še danes hvaležna in se rada spominja tistih časov. Na treningih je rada povedala kakšno zgodbico iz svojega življenja, največkrat prav tisto znano, o zvonu, dekleta po so jo vedno z zanimanjem poslušala.

Ga. Skrbinškova Jelico pozna tudi kot inovatorko vadbe otrok s starši, saj se je mnogo let kasneje vrnila v Narodni dom kot mamica in je takrat spet prišla pod njeno taktirko. V vlogi vodnice je Jelica ohranila disciplino, vendar je to prilagajala otrokom, ki so na njenih urah res uživali in se zabavali skupaj s svojimi starši. Jelica torej ni imela le strogo strokovnih in vrhunskih namenov v svojem življenju, temveč je svoje bogato znanje in izkušnje širila tudi pri rekreativni vadbi, kar se je kazalo ravno pri vadbi otrok s starši. Imela je izreden čut za majhne otroke in čutila veliko odgovornost tudi do staršev, ki so prihajali zraven.

Dr. Doljana Novak je Jelico spoznala že kot otrok. Jelica je bila takrat vodnica oddelka v Narodnem domu in jo je izbrala kot nadarjeno gimnastičarko in s tem je dobila možnost hoditi na treninge v študijsko telovadnico, kar je bilo za mlado Doljano zelo pomembno. Tovarišica Jelica, kot so jo takrat klicali, je bila zanjo vedno avtoriteta in še danes jo vika, čeprav ima do nje topel odnos. Bila je stroga, poštena, dosledna, borbena in nepopustljiva. Spoštuje njen značaj, danes še bolj, kot ga je v mladosti. Takrat bi včasih raje videla, da bi bila tovarišica popustljivejša. Jelica pa ni bila ves čas njena trenerka, vendar pa je bila veliko prisotna. Bila je strokovni vodja, sodnica in organizatorka vsega, kar se je v zvezi z vrhunsko gimnastiko dogajalo v Narodnem domu.

Tako kot na treningih je bila delavna in dosledna tudi na fakulteti. Dr. Novakova je bila ponosna, ko jo je Jelica izbrala za svojo asistentko in je bila njena mentorica. Jeličino delo na Fakulteti je bilo usmerjeno v stroko. Pripravljala je predavanja, strokovno literaturo, seminarje, bila je vodja strokovnih odborov na društvenem, republiškem in državnem nivoju in bila je mednarodna sodnica ženske športne gimnastike. V vse te aktivnosti pa je usmerjala tudi njo. To je bilo obdobje prvih računalnikov in znanost o športu je bila še v povojih. Jelica se ni usmerila v znanost, zato pa je toliko bolj podpirala aktivnost ge. Novakove na znanstvenem področju. Bila je eden redkih mentorjev, ki so se znali zavzeti za svojega asistenta in mu biti v oporo v vseh pogledih, tudi takrat, ko se je bilo potrebno izpostaviti in boriti.

Tudi danes sta še vedno v stikih. Ne vidita se sicer pogosto, vendar je njun odnos topel in prisrčen. Jelica za novo leto nikoli ne pozabi voščiti vse lepo celi njeni družini, ki je nastajala v času, ko je bila ga. Novak njena asistentka.

Zdenka Cerar je kot desetletna pionirka prišla v telovadnico Narodnega doma in bila že takoj na začetku uvrščena v prvo, najboljšo skupino, kar jo je zelo presenetilo, saj pred tem ni imela nobenih izkušenj s telovadbo. Najprej je sicer telovadila pri Vidi Gerbec, nato pri Milici Šlibar, ker pa je bila pripravljena delati nekoliko več in je imela tudi nekaj talenta, je kaj kmalu prišla v vrsto, ki jo je vodila Jelica. To je bilo v času, ko je bila študijska telovadnica še v gradnji in Jelica je vztrajala pri tem, da so morali vsi pomagati pri dokončevanju in urejanju. Vaditeljica je bila na treningih zelo dosledna, prihajati si moral točno ob dogovorjeni uri. Če pa si zamudil ali pa te sploh ni bilo, je sledila kazen, navadno v obliki prepovedi prisostvovanja na naslednjem treningu.

Takrat je imela gdč. Prusnikova (dekliški priimek) določeno uro, kdaj se mora vrniti domov. To je bilo ob sedmih zvečer, vendar je lahko trening trajal do pol osmih. Njena mati tega ni verjela in zato je morala hči po treningih vedno hitro steči domov. Še vedno je bilo bolje malo zamuditi domov kot iti s treninga predčasno. Vendar pa je Jelica znala tudi prisluhniti težavam, ki so jih imeli izven okolja telovadnice, kar je bilo za tedanje trenerje dokaj nenavadno. Jelica je bila zelo stroga, znala je povzdigniti glas, ko je bilo treba, vendar ni bilo to nikoli nenadzorovano in ponižujoče do telovadk, nikoli se ni spozabila in zmerjala, žalila ali pa govorila grdih besed, tudi takrat ne, ko nisi izpolnil njenih pričakovanj. Jelica je bila avtoritativna; kakor je rekla, tako je bilo, dogovorov niso poznali. Bila je avtoriteta na odločen način, ki pa ni nikoli prešel okvirov bontona. Ko je Jelica začela z uvajanjem ritmične gimnastike, je bila ga. Cerarjeva njena prva telovadka, ki je izvajala vaje s trakovi. Ko pa so sestavljali akademske vaje, je Jelica vedno prisluhnila tudi idejam svojih telovadk. Biti v Jeličini skupini se je izkazalo kot velika prednost tudi v kasnejših obdobjih. Na treningih se je vedno izražala pravilno, s čimer so se tudi dekleta naučila strokovnih izrazov. Ko so dekleta iz telovadk postajala v trenerke in sodnice, so izpit za sodnice uspešno naredile le Slovenke, drugim iz ostalih jugoslovanskih republik pa ni uspelo.

Jelica je bila zelo široka v svojem mišljenju. Čeprav je delala z najboljšimi telovadkami, je znala zadržati v skupini tudi tiste manj perspektivne, ki pa jih je postopoma usmerjala v vodniška ali pa razna organizacijska dela. Ni ji bil cilj samo vrhunski uspeh njenih telovadk, vedno je mislila tudi na dobrobit celotnega društva in vseh drugih oddelkov. Imela je posluh tudi za medije, saj se je trudila, da je tudi ženska gimnastika, kljub nekoliko slabšim uspehom od moške, bila razpoznavna, čeprav takrat javnost ni bila tako pomembna. Jelica je znala dobro in veliko delati, povezovati ljudi ter jih dobro voditi.

Sama pa sem Jelico spoznala leta 2003, ko sem začela delati zbirati podatke o njenem življenju. Že v prvem trenutku me je očarala s svojimi bistrimi in živahnimi očmi. Po prvem obisku pa sem bila prepričana, da je resnično nekaj posebnega, ne samo zaradi svojega dela, ampak zaradi celotne osebnosti, ki je vsekakor nekaj izjemnega. Med številnimi obiski pri njej sem spoznala, da ima bogato življenje, polno izkušenj, kar jo je izoblikovalo v čustveno, borbena, optimistično, uporno in zdravo osebo. Velikokrat se zamislim ob njenem pripovedovanju, ko pa pogledam celoto, si želim, da bi tudi sama imela kakšno izmed njenih lastnosti. Jelica je pri svojih devetdesetih letih še vedno aktivna, polna idej, načrtov in želja, še vedno vozi avto, pomaga, če jo kdo kaj prosi, je zanesljiva, radovedna in stremljeva za novimi idejami; rada se potepa in uživa v družbi vseh, ki jih pozna. To so vsekakor lastnosti, ki so vredne občudovanja in še bolj vredno jih je posnemati.

12.0 LITERATURA IN DRUGI VIRI

12.1 Literatura

1. Brodnik, M. (2001). *Vrhunski tekmovalci športne gimnastike ŠD Narodni dom*. Diplomsko delo, Ljubljana: Fakulteta za šport.
2. Čopič, T. (2002). Ljubljanski zapori 1941–1945. V Filipčič, M. (Ur.), *Bili so uporni: zaprti, izgnani, ubiti na suženjskem delu v koncentracijskih taboriščih* (str.227–229). Ljubljana: Koordinacijski odbor žrtev nacističnega nasilja pri GO ZZB NOB Slovenije.
3. Čuk, I., Pavlin, T., Zupančič, T., Brodnik, J., Crnek, D. (2003). *V pesti sila, v srcu odločnost, v mislih domovina (140 let športnega društva Narodni dom v sliki in besedi)*. Ljubljana: Športno društvo Narodni dom.
4. Modre misli. (2005). Ljubljana: Mladinska knjiga.
5. Modrej, Z. (2000). *Zveni modro: Prebliski in svarila*. Celje: Mohorjeva družba.
6. Muser, E. (2002). Koncentracijsko taborišče Ravensbrück. V Filipčič, M. (Ur.), *Bili so uporni: zaprti, izgnani, ubiti na suženjskem delu v koncentracijskih taboriščih* (str.165–170). Ljubljana: Koordinacijski odbor žrtev nacističnega nasilja pri GO ZZB NOB Slovenije.
7. Stepišnik, D. (1974). *Telovadba na Slovenskem*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
8. Trček, S. (1954). Tekma v akademskih sestavah in ritmičnih vajah. *Vodnik*, 6(1–2), 51–52.
9. Vajngerl, B. (2002). *Vsebinske, organizacijske in kadrovske značilnosti ritmične gimnastike skozi razvoj v Republiki Sloveniji*. Doktorska disertacija, Ljubljana: Fakulteta za šport.
10. Vazzaz, J. (1997). *Dr. Viktor Murnik – ATA*. Ljubljana; Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez, Slovenska olimpijska akademija.
11. Vestnik (1960, št. 8, letnik VII., str.320). Ljubljana: Partizan Slovenije.

12.2 Drugi viri

1. Jelica Vazzaz, intervju, ki sta ga opravila dr. Ivan Čuk in Bogomira Brložnik, Ljubljana, 23. 4. 2003
2. Jelica Vazzaz, intervju, ki sta ga opravila dr. Ivan Čuk in Bogomira Brložnik, Ljubljana, 7. 5. 2003
3. Jelica Vazzaz, intervju, ki sta ga opravila dr. Ivan Čuk in Bogomira Brložnik, Ljubljana, 16. 6. 2003
4. Jelica Vazzaz, intervju, ki sta ga opravila dr. Ivan Čuk in Bogomira Brložnik, Ljubljana, 28. 1. 2005
5. Jelica Vazzaz, intervju, ki ga je opravila Bogomira Brložnik, Ljubljana, 16. 2. 2005
6. Jelica Vazzaz, intervju, ki ga je opravila Bogomira Brložnik, Ljubljana, 18. 2. 2005
7. Jelica Vazzaz, intervju, ki sta ga opravila dr. Ivan Čuk in Bogomira Brložnik, Ljubljana, 23. 3. 2005
8. Jelica Vazzaz, intervju, ki ga je opravila Bogomira Brložnik, Ljubljana, 26. 4. 2005
9. Jelica Vazzaz, intervju, ki ga je opravila Bogomira Brložnik, Ljubljana, 24. 5. 2005
10. Mag. Toni Bolkovič, intervju, ki ga je opravila Bogomira Brložnik, Ljubljana, 1. 6. 2005
11. Tanja Skrbinšek, intervju, ki ga je opravila Bogomira Brložnik, Ljubljana, 7. 6. 2005
12. Doljana Novak, intervju, ki ga je opravila Bogomira Brložnik, Ljubljana, 22. 6. 2005
13. Zdenka Cerar, intervju, ki sta ga opravila dr. Ivan Čuk in Bogomira Brložnik, 23. 6. 2005

12.3 Slike

Slika 1: Jelica – dojenček, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 2: Zvonček: Begunka Jelica, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 3: Polletno spričevalo 1. razreda mariborske osnovne šole, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 4: Jelica (na sredini) s sestrico Milico (levo) in bratcem Vladkom (desno), arhiv Jelice Vazzaz

Slika 5: Štiriinpolletni Vitko, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 6: Spričevalo prvega razreda osnovne šole v Ljubljani, 1920/21, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 7: Spričevalo drugega razreda osnovne šole v Ljubljani, 1921/22, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 8: Spričevalo tretjega razreda osnovne šole v Ljubljani, 1922/23, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 9: Spričevalo četrtega razreda osnovne šole v Ljubljani, 1923/24, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 10: Spričevalo prvega razreda klasične gimnazije, 1924/25, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 11: Spričevalo drugega razreda realke, 1925/26, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 12: Spričevalo tretjega razreda realke, 1926/27, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 13: 3. c-oddelek realke, 1926/27, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 14: 4. c-oddelek realke, 1927/28, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 15: Spričevalo četrtega razreda realke, 1927/28, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 16: Spričevalo petega razreda realke, 1928/29, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 17: Spričevalo prvega letnika učiteljišča, 1929/30, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 18: Spričevalo drugega letnika učiteljišča, 1930/31, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 19: Spričevalo tretjega letnika učiteljišča, 1931/32, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 20: Spričevalo četrtega letnika učiteljišča, 1932/33, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 21: Spričevalo petega letnika učiteljišča, 1933/34, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 22: Diplomski izpit na državni učiteljski šoli v Ljubljani, 1934, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 23: Jelica maturantka, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 24: Diploma o učiteljskem diplomskem izpitu, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 25: Jelica v svojem elementu na gredi, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 26: Časopis »Izem ti oko«, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 27: Smučanje na Pokljuki, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 28: Diploma z Državnega inštituta za fizkulturo, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 29: Potrdilo o napredovanju v naziv višjega športnega trenerja za gimnastiko, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 30: Preobražena Jelica, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 31: Spomenik v Ravensbrück-u (iz Muser, 2002)

Slika 32: Profesorski zbor državne klasične gimnazije v Ljubljani, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 33: Učiteljevanje na Trebelnem, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 34: Zmagovalna vrsta DP v odbojki leta 1932. Od leve proti desni: Babinek, Maria, Ruša Pustišek, Lidija Rupnik-Šifrer, Jelica, Marta Pustišek, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 35: Jelica pri metu kopja, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 36: Priznanje za 1. mesto v metu kopja, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 37: Člani Hermesa, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 38: Tekmovališče v Pragi, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 39: Ekipo po tekmovanju, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 40: Tyršev dom, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 41: Zmagovalna vrsta za zastavo kraljice Marije, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 42: Jelica (na sredini) z eno od svojih generacij deklet, ki jih je trenirala gimnastiko, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 43: Vadba staršev z otroki, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 44: Vaje ob letvenikih, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 45: Skokice leta 1994

Slika 46: Portret Borisa Gregorke, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 47: Jelica in njen prijatelj Boris, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 48: Spomin s potovanja pa Španiji, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 49: Spomin iz Bolgarije, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 50: Spomin iz Lyona, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 51: Spomin iz Toleda, arhiv Jelice Vazzaz

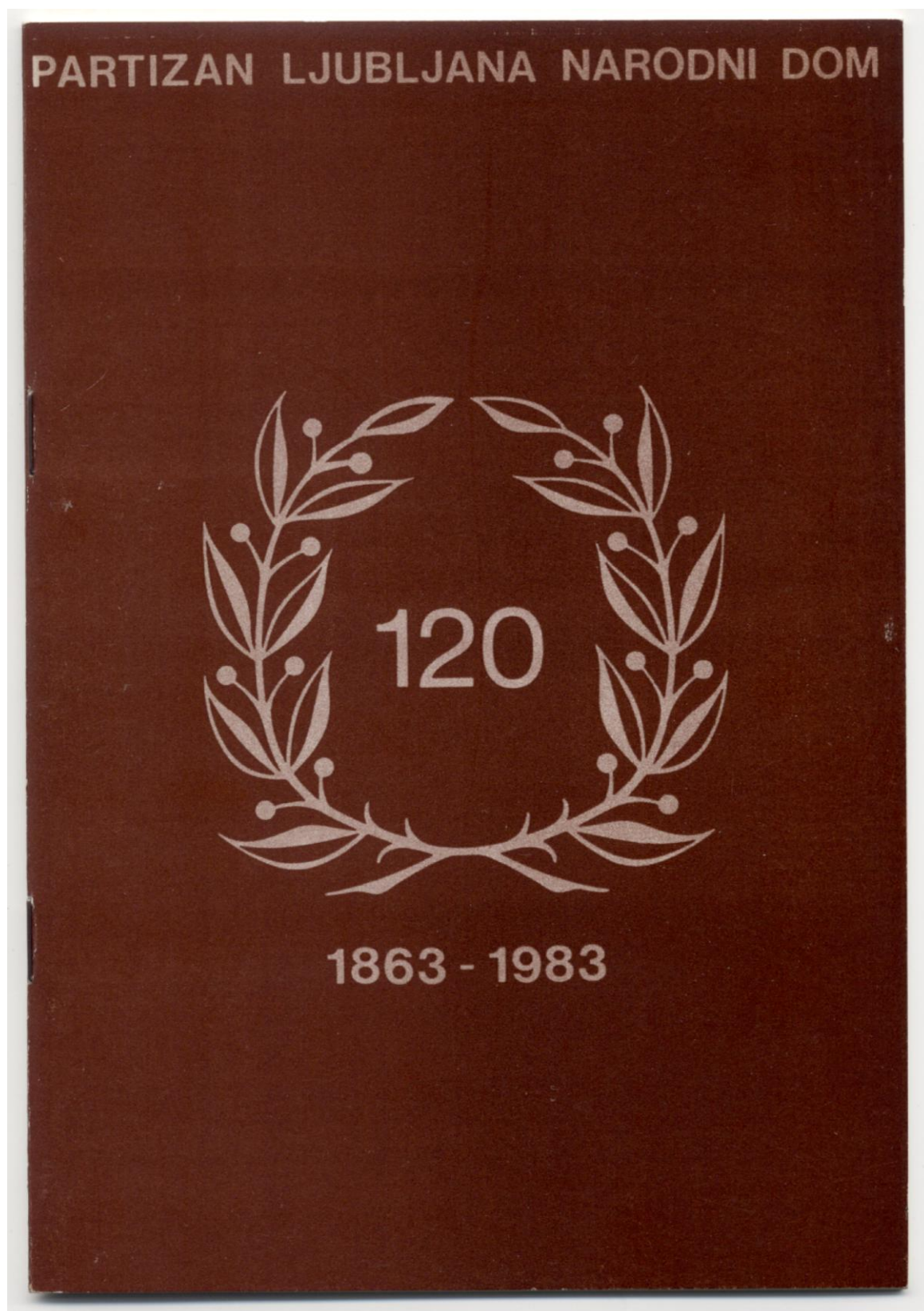
Slika 52: Spomin iz Monte Carla, arhiv Jelice Vazzaz

Slika 53: Psihološki izvid

13.0 PRILOGE

1. PRILOGA: Naslovnica knjige z naslovom Partizan Ljubljana Narodni dom
2. PRILOGA: Naslovnica knjige z naslovom Osmica
3. PRILOGA: Naslovnica knjige z naslovom Gimnastički ples za omladinke i članice
4. PRILOGA: Naslovnica knjige z naslovom Ritmične sestave
5. PRILOGA: Naslovnica knjige z naslovom Ritmična igra z enim kijem in obročem
6. PRILOGA: Naslovnica knjige z naslovom Lestve – letvenik - plezala
7. PRILOGA: Naslovnica knjige z naslovom Vežbe na gredi: priručnik
8. PRILOGA: Naslovnica knjige z naslovom Športna gimnastika: ženske
9. PRILOGA: Naslovnica knjige z naslovom A-B-C moderne ritmične gimnastike
10. PRILOGA: Naslovnica knjige z naslovom A-B-C moderne ritmične gimnastike:
vadbene ure
11. PRILOGA: Naslovnica knjige z naslovom ABC športne ritmične gimnastike
12. PRILOGA: Naslovnica knjige z naslovom Dr. Viktor Murnik – Ata
13. PRILOGA: Članek: Vazzaz , J. (1953). Uporaba telovadne skrinje (nadaljevanje).
Vodnik, 5 (6-7), 207.
14. PRILOGA: Poročilo z OI 1948 v Londonu
15. PRILOGA: »Vežba sa dugačkim trakama« (Dan mladosti, 1961 v Beogradu)
16. PRILOGA: Prva stran notnega zapisa glasbe za sestavo z dolgimi trakovi, avtorice
Olge Jenko
17. PRILOGA: Skice postavitve nastopajočih pri sestavi z dolgimi trakovi
18. PRILOGA: Index Visoke šole za fizkulturo
19. PRILOGA: Osebna izkaznica
20. PRILOGA: Delovna knjižica

PRILOGA I

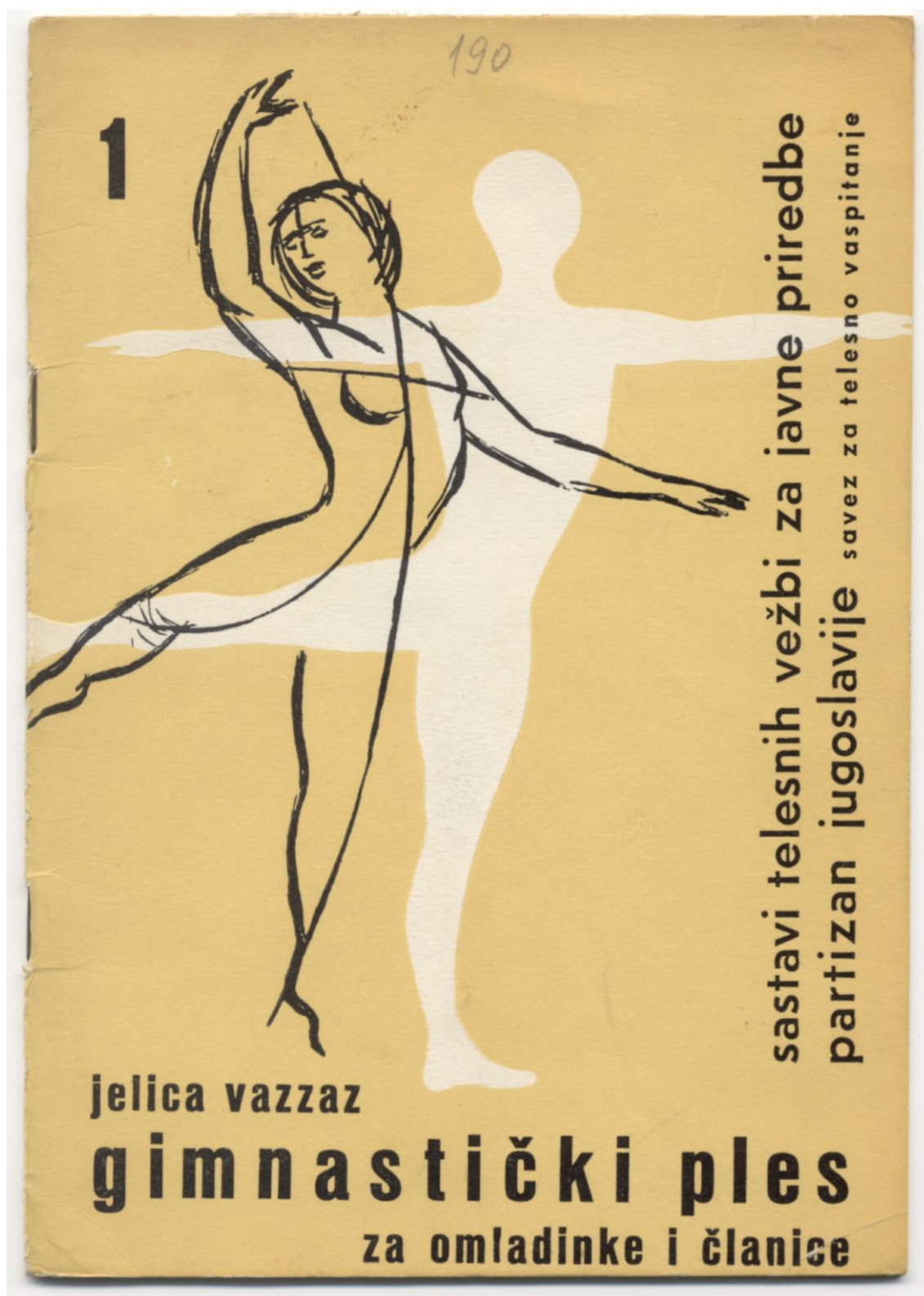
II 117073

VEZBE ZA **7** AKADEMIJE

JELICA
VACAC

Amica

VAZZAZ JELICA
RITMIČNA IGRA
Z ENIM KIJEM IN OBROČEM

PRILOGA VI

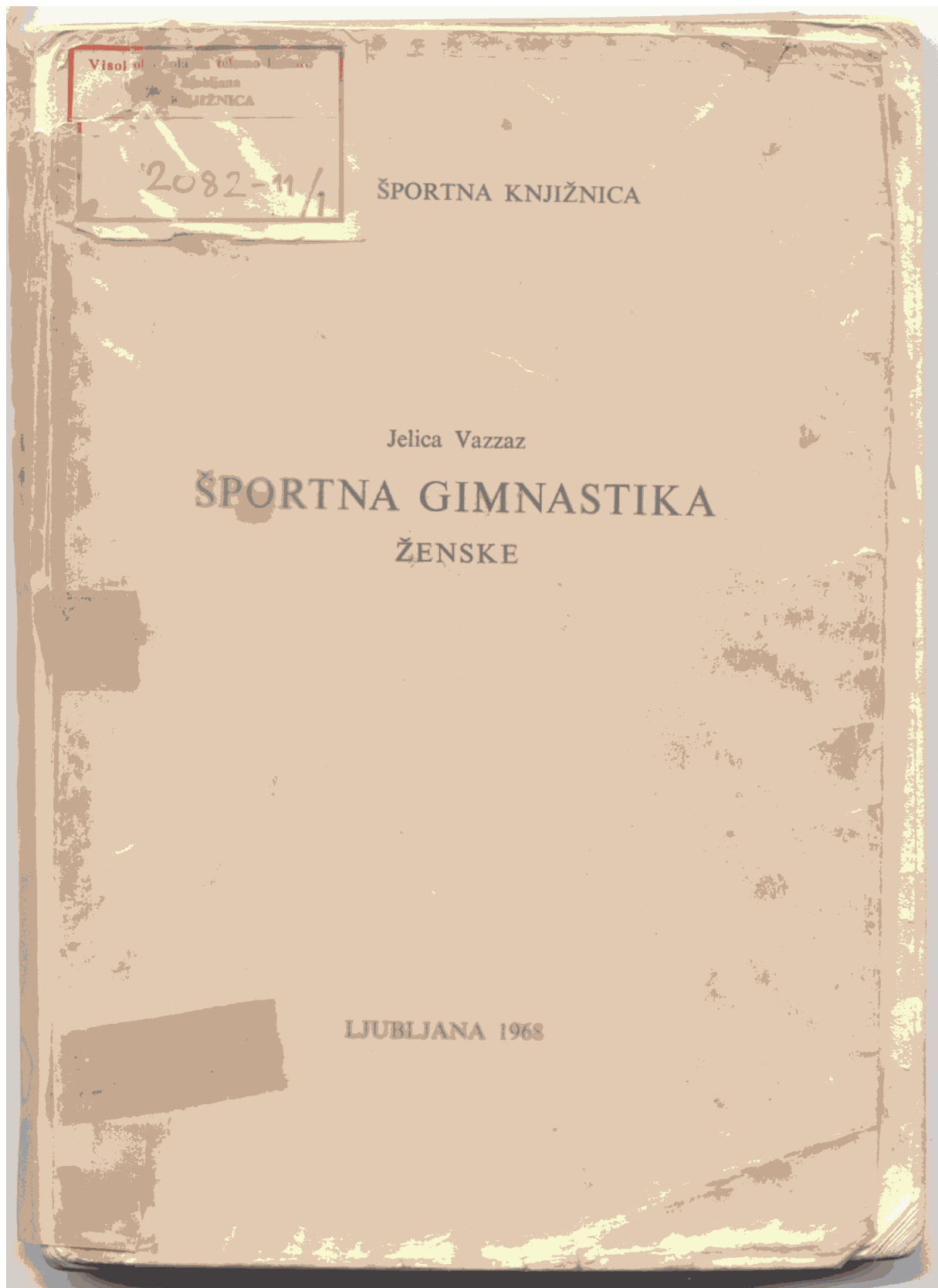
JELICA VAZZAZ

LESTVE - LETVENIK - PLEZALA

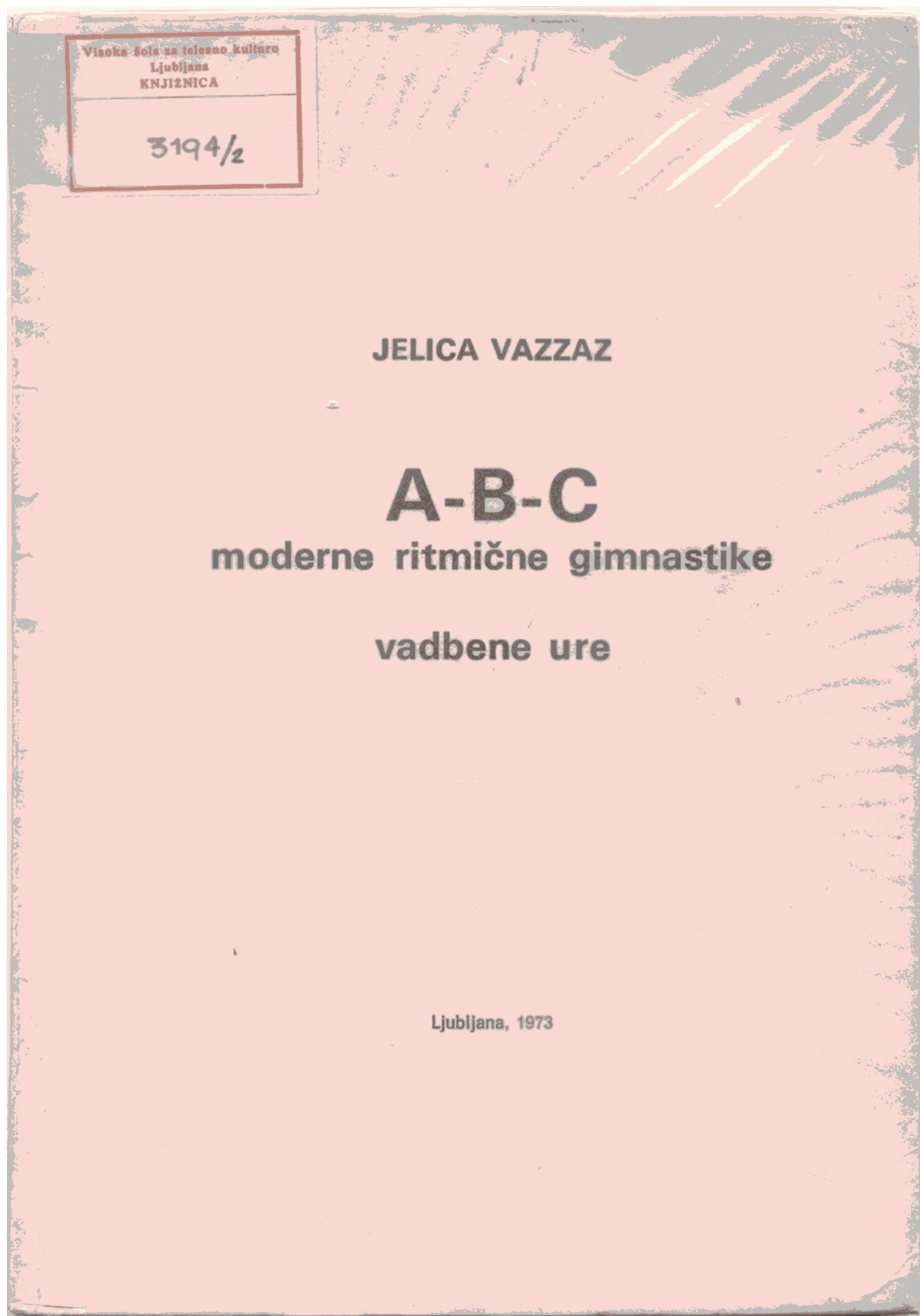

LJUBLJANA 1960

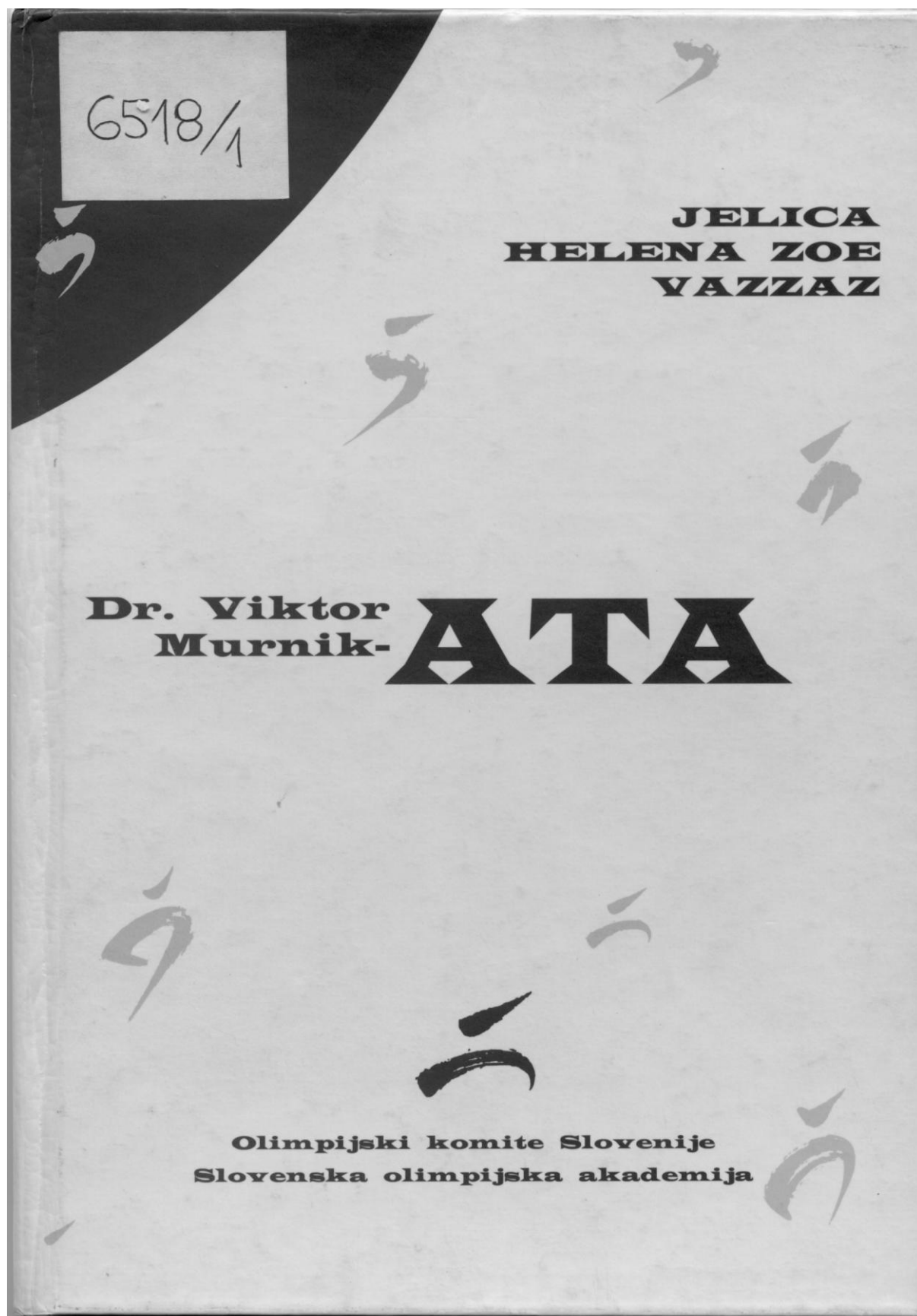

Prof. Jelica Vazzaz:

Uporaba telovadne skrinje

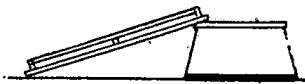
(Nadaljevanje)

Telovadno skrinjo uporabljamo tudi v sestavi z drugimi orodji. Pri tem lahko preizkušamo svoje znanje v novih okoliščinah, v vezavi več nalog drugo za drugo, lahko se pa tudi učimo določenih prvin, ki jih hočemo delati kasneje samostojno. Tu so primeri.

Skrinja in drugo pomožno orodje

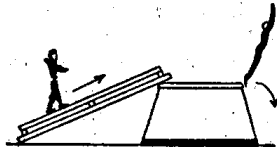
Vaje:

1. Na skrinjo, ki je lahko različno visoka in stoji ali vzdolž ali na šir, prislonimo telovadno klop, obrnjeno s spodnjim koncem navgor. Tako dobimo večjo ali manjšo strmino. (Pazite, da konec klopi ne zdrsne s skrinje! Pomaknite jo z robom dovolj daleč čez sprednji rob skrinje!).

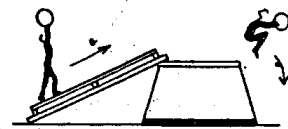
Sl. 1

a) Hoja ali tek po klopi navzgor in to naprej, nazaj ali vstran, na razne načine, vstop na klop in poljuben seskok,

Sl. 1a

b) = a), med hojo ali tekom nosimo kak predmet, n. pr. težko žogo na hrbtu ali na glavi, palico v vzročanju ali prislonjeno na lopatice itd.; seskok poljuben, s predmetom v roki ali ga pa prej vržemo proč;

Sl. 1b

c) plazenje po klopi na razne načine in poljuben seskok,

Sl. 1c

d) vskok na skrinjo z nasprotne strani, vstop na klop in hoja ali tek po klopi navzdol in to naprej, nazaj ali vstran na razne načine (pazi, da pri hitri hoji ali teku ne padeš na hrbet; zaradi ravnotežja se nagni proti strmini!).

Sl. 1d

2. Klop položimo vzdolž na tla, odmaknjeno od skrinje v raznih razdaljah, ki lahko stoji vzdolž ali na šir.

a) Hoja ali tek na razne načine po klopi do konca, vskok na skrinjo in seskok poljuben;

Sl. 2a

b) = a), toda med klop in skrinjo postavimo oviro, preko katere moramo skočiti, n. pr. vrvico za skok v višino, palico, ki jo drži sotelovadec in podobno, višina ovire je poljubna.

Sl. 2b

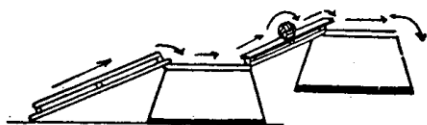
3. Če imamo dve skrinji (ali kozo in skrinjo) in dve klopi, lahko napravimo tako-le sestavo:

a) konec ene klopi prislonimo ob skrinjo kot pod t. 1, drugo klop pa položimo vzdolž od ene do druge skrinje; lahko na razne načine hodimo naprej po poševni klopi, prestopimo na skrinjo, nadaljujemo vajo na vodoravni klopi in z druge skrinje seskočimo naprej poljubno;

Sl. 3a

b) = a); vodoravno klop položimo v prečni smeri, nanjo lahko postavimo ovire, ki moramo čeznje, n. pr. težko žogo, kij, telovadca v sedlu in predklonu in podobno.

Sl. 3b

4. Klop in dve skrinji (ali kozo in skrinjo) postavimo v vrsto drugo za drugo in preskakujemo z enega orodja na drugega, ne da bi stopili na tla. Postavitev je lahko različna, prav tako razdalje med orodji.

a) Postavimo v vrsto klop vzdolž, nato srednje visoko skrinjo in na koncu visoko skrinjo;

Sl. 4a

b) postavimo v vrsto srednje visoko skrinjo, nato klop na šir ali vzdolž, nato visoko skrinjo;

c) postavimo v vrsto visoko skrinjo, nato klop na šir ali vzdolž in nato srednje visoko skrinjo;

Sl. 4b

Sl. 4c

d) postavimo orodja od najvišjega do najnižjega.

Sl. 4d

5. Nizko skrinjo postavimo v primerni razdalji za visokim drogom. Vstopimo na skrinjo in delamo razne vaje za priučitev koleba:

a) skrinja oddaljena od droga za predročenje: oprijem za drog, spustiti se v predkoleb in z zakolebom zopet vstop na skrinjo;

Sl. 5a

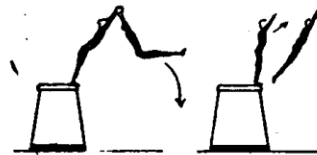

Sl. 5b

b) = začetek a) in v predkolebu obrat v desno ali levo in s predkolebom vstop na skrinjo;

c) v predkolebu seskok;

d) = c) s tem, da je oddaljenost skrinje tolikšna, da moramo skočiti v vis na drog;

Sl. 5c

Sl. 5d

e) = c) pred drog postavimo še vrvico za skok v višino ali držimo palico in v predkolebu seskočimo podmetno.

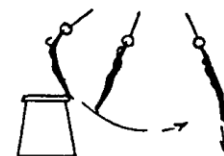
Sl. 5e

6. Visoko skrinjo postavimo za kroge tako daleč, da je telovadec, ki stoji na skrinji, nagnjen nekoliko nazaj in lahko še drži kroge. Višina krogov: doskočna v mirnem visu.

a) Iz stoje na skrinji zdrsnj z nogami s skrinje (pazi, da ne padeš s telesom naprej, ker te lahko odtrga!), zanoži, se nato z zamahom z nogami spusti v predgug in v predgugu seskoči naprej;

b) = a) v predgugu seskok z obratom;

c) = a) v predgugu seskoči podmetno čez vrvico za skok v višino; višina vrvice različna; kdo bo skočil najvišje (dobra vaja za podmet)?

Sl. 6a

Sl. 6b

Sl. 6c

V vajah 1. do 6. lahko tekmujemo: katera vrsta bo prej opravila določeno nalogo? Zmagovalca lahko določimo tudi tako, da izmerimo čas, ki ga potrebuje ena ali druga vrsta za izvedbo.

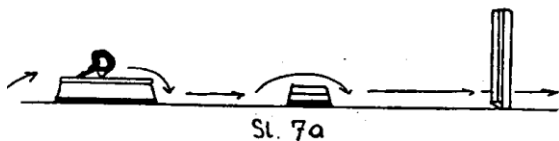
Tekmovalne igre

7. Iz do sedaj navedenega gradiva lahko sestavimo najrazličnejše tekmovalne igre, kar je odvisno od možnosti in starosti telovadcev ter velikosti prostora. Primerne so za javni nastop, lahko jih dela ena vrsta ali več vrst, n. pr. na meddruštvenem ali

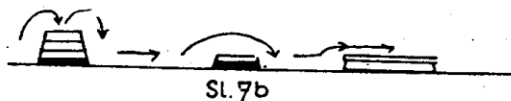
okrajnem nastopu; za to mora vsako društvo pripeljati s seboj svojo skrinjo. S tako točko lahko uživamo nastop. Primerne so predvsem za pionirske oddelke ter mlajše mladince in mladinke.

Za tekmovalne igre izbirajmo razne vaje, s katerimi morajo tekmovalci pokazati razne zmožnosti. Na stezo položimo ali postavimo v primernih razdaljah dele skrinje in delamo to-le:

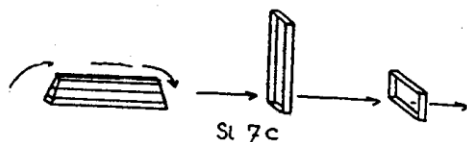
a) pokrov skrinje vzdolž: na njem izvedemo preval naprej; zatem sta 2 okvirja na šir drug na drugem, ki ju moramo preskočiti in končno tečemo skozi pokončni postavljen okvir;

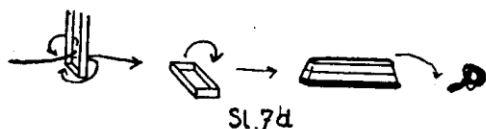
b) trije okvirji drug nad drugim na šir: vskok v okvir in nadaljevati tek s preskokom čez en okvir na šir in teči čez pokrov skrinje vzdolž;

c) tekoma vskoči na skrinjo vzdolž, ki jo sestavljajo 2 okvirja in pokrov, nadaljuj tek skozi pokončen visok okvir in se splazi skozi pokončen nizek okvir na šir;

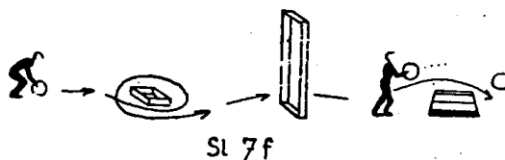
d) teči od prvega visokega pokončnega okvirja, napravi pot v obliki osmice in nadaljuj tek do prihodnjega okvirja, ki leži na šir na tleh in ga moraš obrniti z zgornjim robom na tla; končaš z vskokom na pokrov skrinje; po seskoku napravi na tleh preval naprej;

e) čez nizko skrinjo skrčka (raznožka, odbočka); tek nadaljuj do okvirja, ki je položen na tla vzdolž in čez katerega se moraš splaziti tako, da sta desna roka in desna noga na desnem robu okvirja, leva roka in leva noga pa na levem robu okvirja; končaš s tem, da desno stran nizkega pokončnega okvirja obrneš na levo stran;

f) rini žogo v teku do prvega okvirja, teči okoli nje, se z žogo v roki splazi skozi drugi visoki pokončni okvir, teči do pokrova na 2 okvirjih na šir, vrzi žogo na drugo stran in se še sam splazi čez pokrov;

g) s kijema v roki teči do pokrova z dvema okviroma na šir, postavi kije na d. in l. konec pokrova, skoči čez skrinjo med kijema, jih zopet poberi, teči naprej in preskoči dva zaporedna počez položena okvirja.

Podobne tekmovalne igre lahko sestavi vsak vaditelj. Tekmujemo tako, da stoji vrsta le na eni strani in se mora torej tekmovalec vrniti od d. ali l. strani v teku v vrsto, ali pa tekujemo v dveh vrstah, ki si stojita nasproti in mora drugi tekmovalec opraviti določene naloge v nasprotnem zapovrstju.

S temi vajami seveda še daleč niso izčrpane vse možnosti, ki jih nudi orodje, zato naj bodo le vzpodbuda, da si sami sestavite še druge.

PRILOGA XIV

Sestavila Vazzaz Jelica

Tehnično poročilo o tekmovanju ženske telovadne vrste v vajah na orodju na XIV. olimpijskih igrah v Londonu.

Naslednje poročilo ima namen kritično osvetliti naše uspehe oziroma neuspehe na telovadnih tekmah v Londonu, oceniti ostale tekmovalne vrste, oceniti tehnično stran organizacije in sodniškega zbora in z ozirom na vse to nakazati smernice za bodoče delo, vse s ciljem z objektivno kritiko in samokritiko doprinesti v bodoče k našim večjim uspehom.

Izid tekme: Vrstni red tekmovanja po nacijah je naslednji:

1. Čehoslovaška	445.45 točk	
2. Madžarka	440.55 točk	I.
3.U.S.A.	422.60 točk	
4. Švedska	417.95 točk	II.
5. Holandska	408.35 točk	
6. Avstrija	405.45 točk	III.a
<u>7. Jugoslavija</u>	<u>397.90 točk</u>	
8. Italija	394.20 točk	
9. Velika Britanija	394.95 točk	III.b
10.Francija	384.65 točk	
11.Belgija	353.57 točk	IV.

Iz izida tekem je razvidno, da predstavljata ČSR in Madžarska razred za sebe, čeprav ni slučajno, da je ČSR olimpijski prvak. Drugo skupino predstavljata USA in Švedska. V tretjo skupino, ki jo po točkah lahko delimo na 2 pododdelka, spadajo III.a Holandska in

Avstrija, III.b Jugoslavija, Italija, Velika Britanija, ki pa tvorijo pravzaprav eno skupino, kajti vsaki od teh vrst manjka eno ali drugo orodje in bi z večjo ali manjšo srečo lahko bil vrstni red tudi zamenjan. V četrto skupino spadajo Francija in Belgija. Te glavne skupine odgovarjajo kvaliteti tekmovalk in pokazanega znanja ob tekmovanju.

Tem bolj jasno sliko in primerjavo s tekmovalnimi vrstami nam da priložena tabela s podrobnimi ocenami za vsako posamezno orodje. Iz tega je razvidno, da se je naša vrsta od 7. mesta, ki ga je dosegla v prvi panogi, kompozicij brez orodja, pomikala vedno bolj proti zadnjim oziroma konkretno na predzadnje mesto in se šele v zadnji tekmovalni panogi (kompozicija s palicami - v tej panogi je po oceni dosegla 4. mesto) povzpela zopet na 7. mesto v celokupni oceni. Poglejmo si tekmovanje v posameznih panogah:

a) kompozicija brez orodja (sestava tov. Vazzaz Jelica) je sicer po težini odgovarjala (ocena 13.65 od mogočih 15 točk in to 3. najboljša ocena), po kompozicij nekoliko manj, še manj pa po izvedbi in to ne toliko iz razloga, ker so tekmovalke delale grobe napake, kot bolj po tem, da se je merilo kompozicije jemalo po severnih deželah kot so Švedska, Holandska, Češka in Deloma Madžarska, ki so imele izrazito razgibane vaje oziroma tkz. šolo telesa, ki se pa po načinu sestave, gibih in izvajanja razlikujejo od naše sestave, ki je sicer tudi odgovarjala fiziološkim načelom, a je način podajanja oziroma izgleda bil drugačen. Izvedba seveda ni bila zadovoljiva, ker ji je primanjkovalo prožnosti, lahkotnosti, mehkobe, lepote in občutka za podajanje, kar je dobilo izraza tudi v oceni izvedbe. To so pomanjkljivosti v izvedbi naših tekmovalk na sploh in pridejo seveda do izraza pri skupnih vajah še tem bolj. Pri kompozicijah, lahko rečemo obeh, je bil vzrok ta, da tekmovalke predhodno nikdar niso sodelovale pri te vrste vajah, na samih izbirnih tekmah so se ocenjevale samo izvedbe na orodjih, na samem skupnem treningu pa se tudi ni posvečala zadostna oziroma nikaka pažnja, kar se spričo pozne sestave kompozicije in forsirane vadbe ob koncu treninga nikakor ni dalo nadomestiti. Tekmovalke tako niso v polni meri odgovorne za te vrste pomanjkljivosti, ker v kratkem mesecu niso mogle nadoknaditi tega, kar je bilo mesece pa tudi leta zamujeno in ji sama priprava ni dala, temveč je ta bolj vzrok v vodstvu, ki ni na izbirnih tekmah in samem treningu tega forsirala. Ta kritična konstatacija naj nam bo koristna izkušnja v bodoče. V celokupni oceni v tej panogi je naša vrsta zasedla 7. mesto.

b) gred, obvezna vaja: tu nas povprečna ocena vrste 6.5 točk nikakor ne more zadovoljiti. Samo tri ocene okoli 7 točk (najvišja 7.55) in tri ocene 5 in nekaj desetink točk kažejo (najnižja 5.15) na zelo povprečno izvedbo. Tudi ocena naše sodnice (Radivojević), ki sta bili le dve nad 8 točk in sta kot najvišji odpadli, kažejo, da bi kljub "morda" bolj objektivnemu sojenju ostalih sodnic mnogo ne izpremenilo na izidu tekem. Vzrok tem ocenam je nesigurnost na orodju, premala prožnost in sproščenost pri izvajanju, nedovršenost gibov, ki spričo velike zahteve po obvladovanju ravnotežja, lepote izvedbe in možnosti izvajanja na tem orodju, jako zmanjšujejo oceno. To nam je samo

v poduk, da moramo gredi posvetiti mnogo več pažnje in se morajo poučiti tekmovalke na tleh, zato je treba mnogo in mnogo vaditi. Nobena tekmovalka ni padla iz gredi ali razen Černetove, ki je izpustila del vaje, imela večje napake. Na tem orodju smo zasedli zopet 7. mesto, isto mesto tudi v skupni oceni dotedanjega tekmovanja.

- c) preskok čez konja, obvezen skok. Preskoki so vedno najdelikatnejša točka vsakega našega tekmovanja in tako tudi tega. Pri tem res težkem obveznem skoku smo od začetka treninga pa do tekme gotovo napredovali, vendar spričo dobrih in zelo dobrih preskokov ostalih tekmovalk nismo mogli doseči boljši uspeh. Naše ocene so bile od 7 do 7.5 točk, dve tovarišici pa sta za svojo izvedbo prejeli ničlo, kar je močno vplivalo na končni plasman vrste, posebno ker smo na eno izmed njih sigurno računali med prvih šest tekmovalk, pa je radi te ocene padla v rezervo. Našim tekmovalkam manjka sigurnosti preskoka, saj je v celoti padlo izmed 16 ocen 7 nul, to je skoro 50%. Pri tem orodju se izrazito opaža pomanjkanje naleta in dober odziv, od česar zavisi pravzaprav ves preskok. V bodoče bo potrebno v odstranitev teh pomanjkljivosti gojiti kratek sprint in odziv npr. skok v višino ali daljino. Na tem orodju smo dosegli 9. mesto, v celokupni oceni dotedanjega tekmovanja pa 8. mesto.
- d) Krogi, obvezna vaja. To je bilo naše najboljše orodje, čeprav je povprečna ocena vrste samo 7.8 točk (najvišja ocena 8.6 t., najnižja 6.7 t.). Razen ostalih več ali manj neznatnejših napak (gug, sigurnost v stoji strmoglavo, splošni izgled itd.) je znamko zmanjševal predvsem več ali manj sklonjen salto in nesigurnost doskoka. V bodoče je potrebno še več pažnje posvetiti pravilnemu gugu, iz katerega izvira pravilna izvedba vseh ostalih prvin in pa pravilnemu in izrazitejšemu delu ramenskega oziroma prsnega dela telesa (salto) in lahkotnost in prožnost doskoka. Veliko premajhna razgibanost, mehkost in izkoriščanje ramenskega oziroma prsnega dela telesa in deloma cele hrbtenice je vzrok težavam pri lepši izvedbi skoro vseh prvin, bodisi na orodju ali pri prostih vajah. Na tem orodju smo dosegli 6. mesto, v celokupni oceni tekmovanja pa 8. mesto.
- e) Gred, poljubna vaja. Povprečna ocena vrste je 11.9 (od 15 točk), kar zopet kaže pravilnost ugotovitev, ki sem jih navedla pri oceni obvezne vaje na gredi. Razlika je le v tem, da so sestave vaj in težina prvin zadovoljive ter je v največji meri že naštetim pomanjkljivostim v izvedbi pripisati nizke ocene. Pri sigurnejši, temeljitejši in lepši izvedbi bi lahko uspešno konkurirali ostalim vrstam, saj vaje po sestavi odgovarjajo zahtevam tega orodja. Padec z gredi ene najboljših tekmovalk, ki je prejela seveda nizko oceno 7.75 t. je znatno vplival na končni plasman vrste. Zato ponovno poudarjam sigurnost na gredi je ena najvažnejših lastnosti tekmovalke na tem orodju, ki zahteva dolgoletne resne vadbe in trde borbe za "obstane" in za nobeno ceno ne prepustiti se padcu. Ne tam orodju smo dosegli 9. mesto in isto mesto v celokupni oceni dotedanjega tekmovanja.

- f) Preskok čez konja, poljuben skok. Kljub temu, da je bil poljuben preskok po izvedbi mnogo boljši od obveznega (vse so delale premet) in da od 16 ocen beležimo "le" 3 nule nas ocene oziroma izvedba ne more zadovoljiti, saj je povprečna ocena vrste 11.1 t. (od 15 t.), kar je vsekakor malo. Mislím, da je vzrok v nečistosti izvedbe premeta na stegnjenih rokah (krčenje rok) in pa nasiguren doskok, kar je posledica trdosti ramenskega dela telesa, ki ne dopušča zadostnega uleknjenja telesa kar premet zahteva. S to panogo smo se pomaknili na predzadnje 10. mesto in to mesto obdržali tudi v celokupni oceni. Ostala nam je še edina nada na boljši plasman, to je
- g) Kompozicija s palicami. (sestava tov. Vazzazova). Lahko rečemo, da je ta kompozicija odgovarjala in bi se ob boljši izvedbi lahko ocena še izboljšala (padec palice na tla, nekaj grobih napak v skladnosti), saj smo v tej panogi zasedli dobro 4. mesto, s 57.7 točkami, takoj za ČSR, Madžarsko in Holandsko, ki so svoje vaje s kiji, obroči in žogami res skladno in z občutkom izvajale. Pomanjkljivosti na izvedbi so v glavnem tiste kot sem jih navedla pri prvi kompoziciji in vzroki so tudi prav isti. Poleg tega je pa orodje kot tako, namreč palice, zahtevalo še več preciznosti od tekmovalk, tako od telesa, kot gibljivosti predvsem zapestja rok. Zato v bodoče priporočam predvsem mnogo vadbe s kiji, ne glede na to ali se uporabljajo pri sestavi za tekmovanje, ali ne, ker ima njih vadba več koristi za telo in za gibanje kot tako in to v več pogledih, zahteva ritmično gibanje, pravilno držo telesa, lepo razvije mišičje posebno prsnega dela telesa in ga krepí, isto tako ojača mišice lahti in pospešuje gibljivost sklepov.

V celokupni oceni v vseh panogah tekmovanja smo se s tem povzpeli za tri mesta naprej in zasedli končno 7. mesto. Za boljše razumevanje poročila moram omeniti, da so se obvezne vaje ocenjevale do 10 točk, poljubne vaje do 15 točk, kompozicije pa do 70 točk in to 15 t. za težino in fiziologijo sestave, 15 točk za sestavo in lepoto kompozicije in 40 točk za izvedbo. Prvenstvo za poedino orodja ali za celokupno oceno na orodju še niso računala, ker je bilo tekmovanje v kompozicijah samo kot celota in ne posamezno, zato lahko ugotovimo samo poedinični plasman v naši vrsti, ki je sledeč:

1.Gerbec Vida	48.73 t. (od 60 t.)
2.Djordjević Dragana	47.60
3.Vojšk Ruža	47.20
4.Djipalović Draginja	47.15
5.Žutič Kober Tanja	45.25
6.Basletič Dragica	42.70
7.Mijatović Zlatica	40.35
8.Černe Neža	24.70

Med prvo in šesto tekmovalko, katerih ocene so se upoštevale za plasman vrste je torej 4.90 t. razlike, kar sicer ne predstavlja mnogo, toda upoštevajoč število dosegljivih točk je nivo cele

vrste dosti povprečen. Kot solidna tekmovalka se je izkazala tov. Gerbec Vida, ki pa zmore več kot je izkazano v rezultatih, čeprav so ocene realne. Djordjević Dragana je tekmovalka, ki je rutirana in je izpolnila pričakovanja. Prijetno je presenetila Djipalović Draginja, ki je s svojo borbenostjo in tekmovalnostjo dala, rekli bi lahko, izmed vseh tekmovalk, več kot je ob vseh prejšnjih tekmah kazala. Tudi Vojsk Ruža je dosegla v vrsti sebi primerno mesto, posebej če upoštevamo, da je med najmlajšimi in prvič na tako pomembnih tekmah. Od ostalih smo pričakovali skoro več, vendar moramo upoštevati, da je Žutič Tanja izgubila najmanj 4-5 točk pri padcu z gredi pri poljubni vaji, kar ji je odneslo verjetno prvo mesto v vrsti, Basletič Dragica pa je ob neprestanih želodčnih težavah (bruhanju pri vožnji z avtomobilom) tako oslabela, da ni mogla uspešnejše tekmovali.

Na vse tekmovalke je pa neugodno vplivala razvlečenost tekme, saj so morale uro dolgo čakati na nastop k posameznim panogam (tehnična hiba organizacije), kar je povzročilo nervoznost, premalo razgibanost, malo spanja (tekme so trajale pozno v večer) in druge neprijetnosti. Pri končni oceni moramo upoštevati tudi to, da so skoro vse tekmovalke prvič nastopale na tako konkurenčnih tekmah, in jim primanjkuje rutine in se ne znajdejo v situaciji. Kljub sorazmerno slabemu uspehu moramo potrditi, da so tekmovalke z vso resnostjo in voljo pristopile k tekmi in se trudile, da dajo kar največ morejo in znajo, da jim to pač ni vedno v polni meri uspelo.

V svojem izvajanju sem se kritično dotaknila samo golih dejstev, to je ocene po točkah, ki so jih naše telovadke prejele na tekmah in to razmotrivala s stališča naše vrste in v primerjavami z ostalimi vrstami oziroma telovadkami. Poskušala sem nakazati vzroke tem nedostatkem in to z edinim namenom izboljšati naše delo. Konkretne predloge za vnaprej bom izdala v posebni točki tega poročila. Samega dela v štirimesečnem skupnem treningu se ne morem dotakniti, ker sem imela s tem premalo stika, vendar sodeč po osnovnih pomanjkljivostih v izvedbi vaj, ki so se močno izražale na samih tekmah lahko zaključim, da ni popolnoma uspel. Skupen trening ni samo zato potreben, da se vaje nauče, in telovadkam olajša učenje vaj, ampak mora biti trda šola vzgoje poedinca in kolektiva pod najboljšim pedagoško strokovnim vodstvom, ki mora potom študija in poglobljanja v najrazličnejše probleme dati obsežno pedagoško in znanstveno študijo, ki nam služi za osnove pri nadaljnjem delu. Le tako bomo lahko napredovali in posredovali svoja izkustva bodoči generaciji.

Uzreči hočem še nekaj misli o vsebini, sestavi in učenju kompozicij, ker nam bo to koristilo pri pripravah za mednarodne tekme, ki bodo l. 1950 v Baslu, kjer sta v programu prav tako kompoziciji ista vsebine kot na tej olimpiadi.

Vsebino kompozicije brez orodja pri ostalih predvsem severnih narodih (Švedska, Holandska) sem že nakazala. Karakteristika je temeljita obdelava vsega telesa, velika prožnost hrbtenice, lepa pokončna drža telesa in glave, pa tudi razgibanost spodnjega dela telesa, bokov in nog. Elementi "akrobatike" so zastopani v neznatni meri, dočim pri Madžarih npr. je oboje enako zastopano.

Izvedba se odlikuje po silni prožnosti, mehkosti sproščenosti, lepoti, pri čemer se osebni izraz poedinke, to je občutek v podajanju gibov lepo izraža. Sestava kompozicije e odgovarjala tem osnovnim elementom, je preštudirana, poudarek je na učinku bolj kot na zunanjem videnju. Gibi oziroma posamezni deli sestave se ponavljajo, pregrupacij skoro ni. Vidi se, da je bilo učenje vaj temeljito, skladnost dobra. Ostale države niso imele tako karakterističnih vaj in pri mnogih se opaža pomanjkanje dinamike, navezanost posameznih delov kompozicije i tudi manj precizna izvedba (Belgija, Anglija, USA, Francija , Italija).

Naša kompozicija ni bila idealna v tem pogledu, pa če tudi bi v pogledu sestave in izbire gibov bila, ne bi doživela uspeha, ker sedanje telovadke absolutno ne odgovarjajo takim zahtevam (trdnost gibov, nesproščenost, neelastičnost, nedoživetost), kajti še tako tehnično krasno petje izgubi vse ob slabem pevcu (ali obratno), tako tudi lepa telovadna sestava postane povprečna, če jo izvajajo neizvežbani telovadci. Hočem s tem povedati, da smo se ob sestavljanju kompozicije morali ozirati na sposobnost telovadk in večkrat tudi mnoge prvine izpustiti, ker niso bile obvladane v vrsti kot celoti, prav tako smo marsikatero hibo morali zakamuflirati s pogostejšimi pregrupacijami, da smo zakrili pomanjkljivosti v izvedbi, razliko v velikosti, neobvladanje prvine itd. V enaki meri velja za izvedbo za druge kompozicije s to razliko, da je kvaliteta sestave povsem odgovarjala in bi mogli doseči v tem še boljši uspeh.

Mislím, da je potrebno v bodoče te ugotovitve upoštevati in nivo izvedbe in sestava kompozicij brez orodja približati prvo naštetim državam z gotovimi dopolnili, ki so svojstveno naši.

Kompozicije z orodjem so bile pri ostalih državah kvalitetno slabše, tako po izbiri orodja, težini, sestavi in izvedbi. Kvaliteto so pokazale le Čehinje (kiji), Madžarke (obroči) in Holandke (žoge). Niti težine niti fiziologija, lepota in izvedba, kompozicija ni bila na neki višini. Izgleda, da je te vrste kompozicija delala vsem večje preglavice; tudi originalnosti in uvežbanosti ni bilo posebno.

Poglavje za sebe pa je delo na kompoziciji v naši vrsti. Kompozicije so se sestavljale oziroma popravljale tako rekoč pred samo tekmo, kar je zahtevalo od sestavljalcev oziroma telovadk ogromno fizične in psihične napore. Če se še ni v pogledu uvežbavanja prvin ničesar storilo pred samim skupnim treningom, to je pri izbirnih tekmah, je bil zato skrajni čas ob samem začetku treninga to je v Hercegnovem, kjer se pa ni storilo skoro ničesar. Sestavljalci niso bili pozvani pravočasno na svoje delo oziroma za to sploh niso bili konkretno zadolženi, ter sem sama samoinicijativno pristopila k temu delu v spoznanju, da grozi polom, posebno na drugo kompozicijo s palicam, ki je bila v zametku sestavljena šele tik pred našim odhodom v Prago. Prav gotovo so intenzivne priprave za logor in sam logor kot priprava za Prago ovirale hitrejšo sestavo točke, mene osebno se posebno, saj nisem bila za to zadolžena, vendar bi se to delo lahko poverilo tudi komu drugemu. Pa tudi to ne spremeni mnogo na ugotovitvah tega realnega stanja, saj se do odpovedi balkanijade

(srede junija) na tem skoro ni nič dalo, češ, da so sedaj važnejše priprave za Balkanijado. Ker pa se uvežbanost kompozicij do naše vrnitve iz Prage ni bistveno popravila, vaje s palicami, ki s telovadkami sploh niso bile preizkušene radi preobremenitve sestavljalca (Praga), pa izgledala sploh nemogoče, sem morala napeti do odhoda v London vse sile, da se je zamujeno vsaj delno popravilo in so dobile vaje vsaj tak vzgled kot so a imele. Tako je večji del treninga zadnjih deset dni v Ljubljani in po prihodu v London moral biti posvečen kompozicijam, ki bi nam lahko spričo 70 dosegljivih točk za vsako vajo, lahko ogražale naš ugled oziroma plasman na olimpiadi. Situacija je bila tokrat pozitivno rešena in nam pripomogla celo do uspešnejšega plasmana (od 10 na 7. mesto), a igra je bila tako nevarna, da jo ne gre še kdajkoli ponoviti. To je bila torej ogromna pomanjkljivost, ki je vsekakor vredna ostre kritike.

Iz te resne preizkušnje lahko zaključimo za naše bodoče plansko delo sledeče:

1. Že v najbližji bodočnosti je treba pristopiti k sestavljanju posameznih odlomkov vaje, bodoče kompozicije, oziroma vaje, ki nam bo dala take rezultate, kot jih mi na podlagi izkušenj iz olimpiade želimo in katere bodo morale tekmovalke na raznih izbirnih tekmah obvladati in se v njih izpolnjevati do vseh potankosti. K temu je potrebno pristopiti takoj, kajti dve leti sta za orodnega telovadca kratka doba, v kateri pa lahko zopet mnogo zamudimo.
2. v vseh tečajih ali treningih telovadk v vajah na orodju je potrebno vnesti ritmiko, ki ima za cilj pripraviti telo na te povečane zahteve.
3. povabiti iz inozemstva primerno tovarišico, ki bi nam nazorno podala metodo dela in učenja v tem cilju, mogoče bi bila primerna ga. Vander Most, iz Holandske, ki je bila preteklo leto tudi na Češkem in so se pri češki vrsti, ki je dosegla svetovno prvenstvo tudi ugodne posledice.

Organizacija tekem in sodniški zbor. Organizacija tekem ni bila na višini. Sama priprava orodja pred tekmovanjem ni odgovarjala, saj se je isto pripravljalo šele tik pred začetkom tekmovanja, pa tudi med samim tekmovanjem, ko so posamezne vrste izmenjavale istovrstno orodje in ga preizkušale npr. pri preskoku čez konja, krogih itd. Posamezna orodja niso bila predčasno pregledana in ugotovljena pravilnost po določbah tekmovalnega reda npr. prožna deska, pri krogih se ni dala regulirati višina (kar se je uredilo z postavljanjem in odvzemanjem blazin). Tekmovanje po posameznih panogah se ni začelo ob določenem času, kar je zavleklo tekmo oba dni pozno v večer. Izvedba kompozicij je bila motena po zvočniku oziroma prekinitvi večernega programa tekem, tako je npr. Jugoslovanska vrsta morala trikrat pristopiti k izvedbi kompozicije z orodjem. Znamkovalne lestvice za sodnice niso bile v dovoljni meri na razpolago, tako, da npr. pri oceni 11 t. ni bilo vsem sodnicam omogočeno v celoti pokazati znamko. Za prehrano tekmovalk, ki so bile od zgodnjega jutra do poznega večera na tekmovališču ni bilo poskrbljeno, da bi dobile toplo hrano. Tudi prevozna sredstva za direkten prevoz tekmovalk na dan tekem niso bila oskrbljena. Vodstvo

tekmovanja ni moglo in ni znalo (mogoče so bili objektivni razlogi) pospešiti potek tekem, kar je posebej na zadnje izžrebane vrste imelo neugodne posledice dolgotrajnega čakanja oziroma neizpolnitve programa določenega za ta dan. Ob zaključku tekme ni vodstvo izročilo pismene rezultate tekmovanja vodstvom ekip, niti ni bilo to objavljeno v zadostni meri po zvočniku na samem tekmovališču. Rezultate smo morali iskati po mizi zбора števecv že po oficijalnem zaključku tekme in jih v naglici sami prepisovati.

Sodniški zbor. Tudi ni v polni meri izpolnil svoje naloge. Vkljub skoro 2 dnevni "šoli sodnic" mnogim sodnicam še niso bili jasni principi sojenja in so njihove ocene namerno ali nenamerno varirale navzgor ali navzdol. Že na samih predsestankih sem uvidela, da se je mogočem razpravljale, kar bi moralo biti sodnicam že samo po sebi jasno. Tako je prišlo petkrat do zelo nelogičnih zaključkov, kar pa k sreči ni imelo težjih posledic pri tekmovanju. Uvidela sem, da je med sodnicami več starih sodnic, ki najbrže že dolgo let nimajo živega stika s tekmovalkami ali ga pa nikoli mnogo niti imele niso in, da iz njih govori le papirnata modrost. Poleg neznanja, pa je prišlo do izraza tudi neantoritativno navijanje ocene pri lastni vrsti in nižanju ocene pri konkurenčnih vrstah, kar je imelo včasih tudi čisto politično obeležje. Kot strokovno sposobne so se pokazale sodnice ČSR, Madžarske, in deloma Avstrije, medtem ko ostale niso ravno visokih kvalitet posebno ne Francija, Italija in USA. O Jugoslovanskih sodnicah nočem dati ocene, ker sem osebno prizadeta to naj dajo drugi vendar kakšnih pripomb ni bilo. Po žrebu so bile določene jugoslovanske sodnice na naslednje panoge: tov. Dušica Radivojević je sodila obvezno vajo na gredi in izvedbo pri kompozicijah z orodjem, tov. Vazzaz Jelica pa obvezno vajo na krogih in težino in fiziologijo pri kompozicijah brez orodja. Sodile so štiri sodnice in ena sodnica kot rezerve, katere ocena bi se upoštevala v slučaju, da je katera izmed prvih 4 sodnic spoznana za nesposobno. Kolikor je bilo to nesmiselno in bi eventuelno lahko odprlo možnosti raznih nepoštenih računov, se to ni zgodilo kolikor je meni znano. Sodnice niso dovolj hitro prisodile oceno, kar je tekmovanje še zavlačevalo, vrhovna sodnica je morala radi tega in predvsem radi preočitnih razlik v znamkah (tudi po 2 in več točk) večkrat osebno posredovati in tolmačiti pravilnost ocenjevanja npr. pri preskoku čez konja.

Ocena ostalih vrst po državah.

Avstrija je zasedla 6. mesto. Tekmovalke so razen dveh vse mlade. V splošnem napravijo dober vtis. Na gredi so prilično stabilne, pri poljubni vaji niso pokazale kaj izrednega, ocene med 13 in 14 točk, pri obvezni vaji med 7 in 8 točkami. Krogi so jim dobri, skoro vse so izgubile največ radi nepravilno naučene visa vznosno v zagugu in nesigurnega doskoka. Preskok preko konja jim je lep in so od vseh vrst pokazale različne poljubne skoke npr. stoja in skrčka, stoja in zanožka, medtem ko so vse ostale vrste imele največ premet. Kompozicija prostih vaj je vsebovala mnogo skokov in so se poedini deli ponavljali, izvedba ni bila dobra. Kompozicije z orodjem nisem videla.

Belgija je bila po kvaliteti res najslabša, lahko bi rekli slab višji oddelek. Opaziti je, da nimajo sistematične vadbe. Obvezna vaja na gredi je bila zelo slaba (2 padca z gredi, 2 nedokončani vaji), nekoliko več so pokazale na poljubni vaji. Krogi so jim slabi, predvsem salto in doskok. Preskok čez konja je slab in nesiguren. Kompozicija prostih vaj je slaba, prav tako izvedba (površnost, neskladnost), kompozicija z orodjem, črne žoge, nekoliko boljše kot sestava, izvedba pa prav tako zelo primitivna. Morajo se še mnogo učiti, če hočejo poseči uspešno v mednarodno borbo. Zasedle so predvsem upravičeno zadnje mesto z 91.88 točkami razlike od svetovnih prvakinj.

Čehoslovaška ima zelo homogeno vrsto in se vstop rezerve, zaradi obolelosti oziroma smrti ene izmed tekmovalk ni prav nič opazil. Ves nastop vrste daje izraz ljubkosti, ženskosti, skromnosti, predvsem pa solidnosti v delu, preciznosti in razgibanosti. Opaziti je, da je samodisciplina velika (kar našim zelo manjka), kot tekmovalke so solidne in borbene. Najlepše od vseh so izvajale vaje na krogih in jih odlikuje visok gug, krasna drža telesa in glave in krasen visoki salto s sigurnim doskokom (razen ene so bile vse ocene nad 9 točk). Prav tako jim je preskok čez konja skoro brezhiben, miren sproščen nalet in odriv in lahkotnost v letu (preskoku). Na gredi so pokazale dosti ljubkosti. Kompozicija prostih vaj je lepa, prav tako tudi izvedba, kompozicija z orodjem, kiji pa skoro brezhibna. Odlikuje jih predvsem občutek za gibanje in skladnost. Vrsta je razen ene (Večmičovske) sestavljena iz samih novih, mladih tekmovalk, ki imajo še lepo bodočnost. Vrsta je povsem zaslužno zasedla prvo mesto.

Francija je zasedla 10. mesto in povsem izgledu tudi boljše ne zasluži. Manjka jim sistema vadbe in metode dela, kar se je najboljšje izražalo v kompozicijah, ki so bole zelo slabe, tako po sestavi, težini, kot tudi izvedbi. Na obeh kompozicijah so zasedle zadnje mesto. Na kompoziciji prostih vaj, ki je bila neritmična, nedinamična in slabo izvedena so od 70 točk prejele le 56.3 točke, pri kompoziciji z orodjem, modre in rudeče rute vezane okoli zapestja, pa komaj 48.2 točke in bi po pravici zaslužile še manj, ker rute sploh niso orodje in ne odgovarjajo predpisom. Gred jim je tako na obvezni kot poljubni vaji slaba, krogi slabi, predvsem salto in doskok, pa tudi vis vzosno v zagugu nepravilno naučen. Preskok čez konja prilično dober. Manjka jim še mnogo do kvalitete.

Velika Britanija je zasedla 9. mesto. Tudi nji še manjka sistem učenja, medtem ko bi tekmovalke, ki so še mlade, lahko verjetno zmogle še več. Obvezna vaja na gredi je povprečna, so nesigurne, imajo pa lepe premete; poljubne vaje so boljše; krogi so povprečni, le 4 ocene okoli 8 točk; preskok čez konja dosti dober. Kompozicija prostih vaj je brez ritma, tudi težina srednja, izvedba povprečna; kompozicija z orodjem, srednje veliki obroči, posebno po izvedbi slaba, brez lepote.

Holandija je zasedla 5. mesto. Tekmovalke so starejše in ne napravijo izgled dobrih tekmovalk. Vendar so na kompoziciji z orodjem, žoge, pokazale precejšnje znanje in upravičeno zasedle v tej panogi 2. mesto. Odlikovala jih je ljubkost in občutek za izvedbo, saj so prav mojstrski žonglirale z žogami. Tudi sestava

kompozicije in težina je bila prav dobra. Krogi so jim dobri, zelo lep in visok gug in salto, izgubile so največ pri visu vzosno v zagugu, ki so ga vse nepravilno, to je prepozno izvedle (napaka treninga). Pri preskoku čez konja je bil obvezen skok sorazmerno boljši od poljubnega. Gred je povprečna in niso povsem sigurne na njej, tudi drža rok in nog je slaba, kar je pravzaprav čudno, ker pri kompozicijah tega ni bilo tako opaziti. Kompozicija prostih vaj je povprečna, manjka jim dinamike in posamezni deli se preveč ponavljajo.

Madžarska je spričo odličnih Čehinj zasedla šele 2. mesto, kar je bilo njim sami gotovo veliko razočaranje, ker so sigurno pričakovale, da bodo prvakinja, ker smo do tedaj tudi mi sodili. V vrsti sta bili dve novi tekmovalki, ki po kvaliteti niso povsem odgovarjale ostalim v vrsti, ker nimajo vsa orodja enako dobra. Tudi nastop njihove najboljše tekmovalke in prvakinja Agnes Keleti, ki si je na zadnjem treningu po saltu na krogih natrgala mišico v nožnem sklepu, ne bi bistveno izpremenil vrstni red. Madžarke so bile predvsem slabše od Čehinj na krogih, kjer imajo nesiguren doskok, pa tudi gug jim ni tako lep, sproščen in pa pri preskoku čez konja, kjer so pri obveznem skoku sicer na 5. mestu, pri poljubnih skokih šele na 9. mestu (vzrok ne vem, ker jih nisem videla). Gred, obvezna in poljubna vaja je zelo dobra in so v obeh panogah po točkah presegle Čehinje (prvo mesto). Vrsta ni dovolj homogena in po novih tekmovalkah v vrsti se vidi, da če bi prenehale dosedanje "stare tekmovalke", ne bi mogle več tako uspešno konkurirati drugim, vendar sodeč po tradiciji, zmogljivosti in dobri šoli bodo do prihodnjih tekem lahko to vrzel izpopolnile. Kompozicija prostih vaj je bila sestavina ritmike in akrobatike, zelo težka, lepa sestava, izvedba pa ne ravno brezhibna (kritje), čeprav imajo poedinke zelo precizno izdelane gibe (posebno nog) in delajo z občutkom, sproščeno in elegantno. Kompozicija z orodjem, veliki obroči, tudi težka, lepa in dinamična, izvedba pa tudi ne prav dobra.

Italija ima v vrsti nekaj dobrih, mladih tekmovalk, posebno dobra je mlada Tržačanka Micheli Laura. Kot vrsta pa ne napravijo dober vtis, 3 tekmovalke so zelo debele, čeprav kljub temu niso ravno nespretni. Izkazale so se kot borbene tekmovalke, vendar bodo morali poiskati novih, mladih talentov, ker je razlika v znanju posameznic prevelika. Najboljša panoga jim je poljubna vaja na gredi, kjer smo videli nekaj originalnih prvin, obvezna vaja pa je slaba. Krogi so razen dveh tekmovalk (Micheli je imela drugo najboljšo oceno na tem orodju) slabi, posebno doskoki. Preskoki čez konja so podpovprečni. Kompozicija prostih vaj po sestavi podpovprečna, izvedba srednja; kompozicija z orodjem, palice, ki se med vajo razpolovijo v kije ni pokazala mnogo. Vrsta je zasedla 8. mesto, za Jugoslavijo.

Švedska je zasedla 4. mesto in lahko rečemo zaslužen. Vsem tekmovalkam se pozna dobra in temeljita šola. Tudi na krogih, kjer smo pričakovali manjše znanje, ker se tega orodja oni ne poslužujejo v taki meri, so pokazale precejšnje znanje, salto so imele lep in visok, doskok pa je skoro pri vseh nesiguren. Na gredi nismo videli nič posebnega, poljubne vaje so jim preveč statične, obvezne pa tudi povprečne po izvedbi. Obvezen preskok čez konja ni prav dober, poljubni pa zelo dobri in so v tej panogi dosegla prvo mesto. Kompozicija prostih vaj po izvedbi zelo dobra, sestava pa

pomanjkljiva, ker so večkrat izvajale gibe po grupah, tako, da je ena grupa mirovala ali pa so delale posamezno npr. premet naprej, kar je seveda zmanjševalo vrednost sestave, ker ni prišla do izraza skladnost, pa so tudi pridobile na času, ker je bila dolžina sestave časovno določena. Enaka napaka je bila še bolj izrazita pri kompoziciji z orodjem, kratke kolebnice, pa tudi logične povezave ni bilo, ker so se deli vaje izmenjavali s preskakovanjem kolebnice in držanjem kolebnic v roki. Temu nedostatku je kriv sam sestavljalca, tekmovalke bi verjetno z enako uvežbanostjo lahko izvajale tudi bolj tekoče vaje. Po moji presoji bi jim morali za to napako več odbiti, kar bi pa verjetno vseeno vplivalo na končni vrstni red tekmovanja. V prvi kompoziciji so dosegle prvo mesto, v drugi pa šele 9. mesto, kar je povsem realno. V vrsti so mlade tekmovalke, ki imajo še lepe izgleda v bodočnosti.

USA je zasedla 3. mesto. Tekmovalke so mlajše, svojevrstnih postav, široke čez ramena, ozke v bokih, za telovadke pretirano "negovane" (našminkane itd.), v rokah zelo močne in so mnogokrat z močjo izsilile to, kar jim je spodletelo. Na gredi so dosti stabilne, premet pri obvezni vaji lepo izveden, poljubne vaje preveč statične. Krogi so dobri, lep visok gug in salto. Na tem orodju bi objektivno gledano morale dobiti boljše ocene, kar je krivda nekaterih sodnic, ki si niso bile na jasnem o sojenju (bile so prva vrsta na tej panogi) kar se je kasneje uredilo. Preskoki čez konja so bili precej dobri, lahkoten nalet in odziv in siguren doskok. Kompozicija prostih vaj ni bila ravno na višini, čeprav so dosegle tu 3. mesto in se zelo razlikujejo od Čehinj, ali Madžark predvsem po splošnem vtisu, prav tako tudi kompozicijo z orodjem, dolge palice, ni kvalitetno povsem odgovarjale. Po splošnem izgledu, ki mi ga je zapustile vrsta imam vtis, da bi bil lahko vrstni red s Švedsko tudi zamenjan, če bi Švedinje imele boljšo sestavo kompozicij.

Predlogi za bodoče.

V celoti se strinjam s predlogi tov. Gregorke, h katerim vključujem svoje predloge, ki sem jih nakazala v poglavju o kritiki in oceni kompozicij. Za razpis tekem pa predlagam sledeče:

1. v razpis bodočih tekem je koristno z ozirom na sedanje ugotovitve v naši ženski vrsti vključiti še dve lahkoatletski panogi, to je šprint in skok v vis ali dalj, poleg proste vaje oziroma v zameno pa predpisati vajo z orodjem, najboljše s kiji. Lahkoatletski panogi naj bodo z oceno omejeni na minimum in maksimum, z rezultatom primernim za orodne telovadke in ne v športnem merilu. Namen je doseči brzino in pravilen nalet oziroma odziv pri preskoku čez konja. Kiji pa imajo namen lepo razviti prsni koš in razgibati ramenski del telesa in pridobiti gotovo spretnost in gibljivost sklepov. Seveda morajo biti vaje temu primerno sestavljene. Ta predlog velja predvsem za III. in II. razred, da bomo iz teh vrst že dobili v osnovi pripravljene telovadke.

2. za vrhunske telovadke in telovadce I. razreda članic in mladink je pa predlog pod 1. skoro nujno potreben vsaj za izbirne tekme bodočih mednarodnih tekem, da odklonimo pomanjkljivosti, ki obstajajo sedaj. Mogoče ne bi bile vse naštete panoge zastopane na vsaki izbirni tekmi, ampak bi se kot dopolnila za boljšo pripravo odredile vnaprej. Npr. na eni izbirni tekmi vaje s kiji in ena lahkoatletska panoga, na drugi prosta vaja (ritmika) in kratka sestava s preskakovanjem kratke kolebnice itd. seveda poleg orodja. Vaja s kratko kolebnico bo zelo koristna za pridobivanje prožnosti doskokov z orodja.
3. tekmovalke pod t. 2 je potrebno na izbirnih tekmah soditi zelo strogo, posebno pa lepoto izvedbe.
4. za meddržavno srečanje pride v poštev države: Avstrija, Italija, pozneje tudi Holandska, Švedska in ČSR.

Zaključki ženske tehnične komisije FIG-e.

Program mednarodnih tekem l. 1950 v Baslu obsega:

1. Kompozicija prostih vaj pri katerih se obdela celo telo.
2. Kompozicija s poljubnim orodjem (vse telovadke morajo delati ves čas z orodjem).

Obe kompoziciji morata biti spremljani z glasbo, trajanje 4 - 5 minut, prostor 10 X 10 m.

3. Gred, obvezna vaja; mere orodja običajne, šir 10 cm, vaja sme trajati največ 2 minuti.
4. Gred, poljubna vaja.
5. Obvezen preskok čez konja na šir z običajno desko.
6. Poljuben preskok čez konja na šir. Veljavni so samo skoki s prijemom za konja.
- 7, 8. Obvezna in poljubna vaja na krogih v gugu ali dvovišinski bradlji, po lastni izbiri.

Ob tej točki se je razvila obširna debata, ker so bila mnenja deljena. Za princip je bil sprejet sklep, da se za tekme in v vaje vzamejo taka orodja in prvine, ki odgovarjajo ženski in ne bo več potrebna moška pomoč, kot je bil to slučaj na teh tekmah pri seskoku s krogov (salto) ali preskoku čez konja, ko so se tekmovalke tudi poškodovala (npr. v madžarski vrsti).

Prav tako je bilo odklonjeno, da se vnese v tekme lahka atletika, ker so to pač tekme na orodju kot športna panoga, enako tudi ostali športi ne vnašajo v svoje tekme drugi panog.

Poleg programa bodočih tekem se je vršila diskusija in sprejeli naslednji sklepi:

1. Do 30. septembra pošljejo vse države ženski tehnični komisiji predloge, katera orodja in katere prvine in gibi so primerni ženski in kateri ne.
2. Na vsakem orodju sodi 5 sodnic, najvišja in najnižja se črta, končna ocena je aritmetična sredina srednjih treh ocen.

3. Na mednarodnih tekmah v Baslu se tekmuje tudi za prvenstvo poedink v celokupni oceni (na vseh orodjih) in prvenstvo poedink na posameznem orodju.

Pri volitvah je izvoljeno novo vodstvo ženske tehnične komisije (tov. Provaznikova kot predsednica in Francozinja mm. Trentte sta odstopili) in po daljši debati je bil predlog od Kongresa FIG-e potrjen:

Predsednica: sestra Buddesova Nora, ČSR
Podpredsednica: mis Taylor, Anglija
Sekretarka: imena ne vem, Francozinja (mislil Villancher)
Članici: Herpich Valeria, Madžarska
Anna Lisa Nasmak, Švedska

Končno navajam še naslove nekaterih tovarišic, ki so zastopale svojo državo na ženski tehnični komisiji in s katerimi bo potreben mogoče pismen stik ob priliki dogovora za kakšna mednarodna srečanja.

Buddesova Nora, Praha XVI. Zborovska 27, ČSR,
Herpich Valeria, Budapest XII. Kristina Krt 79, Madžarska,
Dr. Steffi Endres, Vien 7, Kandlerg 15, Avstrija,
Jeanne v. der Most, Boreelstraat, Rotterdam, Holand,
Anna Lisa Nasmak, Vaxjo, Schweden,
mm. Villancher, 36 rue Charles Robg, Bourg, France,
Juanne Hellni, 25 rue Goffart, X. L. Bruxelles, Belgique.

V a z z a z J e l i c a .

Jelica

" VEŽBA SA DUGAČKIM TRAKAMA "

za masoven nastup za "Dan Mladosti" - 25.maj 1961 u Beogradu.

Autor: Vazraz Jelica

Muzika: Olga Jenko

Nastupa: 300 omladinki i članica partizanskih društava republike Slovenije, Hrvatske, Srbije, Bosne i Hercegovine i Makedonije, među njima 20 solistki, omladinki Partizana Ljubljana-Narodni dom.

Odela: vežbaški dresovi.

Trake: na okragli drveni palici dugi cca 30 cm i premera cca 1 cm, na vrhu je pričvršćena traka, dugačka cca 4.5 m i šireka cca 10-13 cm, Boja: oranžna.

Prostor: stadion, veličine nogometnog igrališta. Značke u razmaku cca 190-200 cm.

Sastav ima:

Uvod : 12 $\frac{3}{8}$ taktova,

Rastup: : 40 $\frac{3}{8}$ taktova,

Vežba Ia: 8 $\frac{3}{8}$ taktova,

Vežba Ib: 8 $\frac{3}{8}$ taktova,

Vežba IIa: 14 $\frac{3}{8}$ taktova,

Vežba IIb: 14 $\frac{3}{8}$ taktova,

Vežba IIIa: 16 $\frac{3}{8}$ taktova,

Vežba IIIb: 16 $\frac{3}{8}$ taktova,

1 prelaz : 26 $\frac{3}{8}$ taktova,

Vežba IV i

sole : 16 $\frac{3}{8}$ taktova,

2 prelaz : 12 (ili 16) takt $\frac{3}{8}$ taktova,

Vežba V i

sole : 16 $\frac{3}{8}$ taktova,

Završetak i odstup: 32 $\frac{3}{8}$ taktova.

Ukupno: 230 taktova.

Kod otvorenja nastupaju svi učesnici u određenoj formaciji. Vežba-šice sa trakama su u sredini igrališta postrojene u redovima u polukrugu. Posle odstupa dragih grupa, vežbašice se korakom formiraju u zbijenu grupu na sredini vežbališta i to u pravougaonik u redovima broj 1 do 15 (računa-juši od leve prema desnoj) i to na pol značke razmaka, s tim, da je 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15 red na ~~zn~~čki a ostali redovi međuznačkama (8 red koji čini sredinu je međuznačkama). Po dubini stoji 20 vežbašica, sve u razmaku jedne značke draga od druge. Sredina vežbališta je prostor između 10 i 11 vežba-šice. Posle određenih taktova za formiranje te grupe (odredit će se naknadno) vežbašice naprave uper čušeči, sklonjenih glava. U desnoj ruci drže palicu i donji deo trake (traka je dakle polovinu krača i pravi oblik dugačke pentlje) a slobodan deo trake skupljen je na tlu pokraj desne ruke. Vidi sl. 1.

Uvod

Muzički uvod $4 \frac{3}{8}$ takta.

Sve lihe vežbašice, to su 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19 vežbašice svih 15 redova:

I. 1 usprav (brzo) i uspon-uzrušiti desnom kroz predručno zgrčenje iz-bacivši prepolevljenu traku vertikalno gore ispred tela i iznad glave, pogled gore, leva u priručenju,

2-3 polako uper čušeči i predklon glave-desnom kroz prirodno zgrčenje prirušiti, traka se polako skuplja na dole i slobodno složi na tlu ispred vežbašice,

II. 1-3 izdržaj u uporu čušečem,

III. 1-3 = I. 1-3,

Sve sode vežbašice, to su 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20 vežbašica svih 15 redova:

IV. 1-3 = II. 1-3,

I. 1-3 izdržaj u uporu čušečem,

V. 1-3 = I. 1-3,

II. 1-3 = I. 1-3 za lihe vežbašice,

VI. 1-3 = I. 1-3,

III. 1-3 = I. 1-3,

VII. 1-3 = I. 1-3,

IV. 1-3 = II. 1-3,

VIII. 1-3 = I. 1-3.

V. 1-3 = II. 1-3,

VI. 1-3 = II. 1-3,

VII. 1-3 = II. 1-3,

VIII. 1-3 = II. 1-3,

VIII. 1-3 = II. 1-3.

Rastup

U tom delu vežbačice podelu se u gornju i donju polovinu. Gornju polovinu sastavlja 15 redova po 10 vežbačica, koje u daljnjim taktovima zauzimaju mesta na gornjoj strani igrališta. Donju polovinu sastavlja 15 redova od 11 do 20 vežbačice, koje odmah urade u čučenju ccc okrenu na levo i čekaju dok dođu njihovi taktovi, da se rasporede na donjoj strani igrališta.

Svaka vežbačica mora da nauči 8 taktova, koji se ponavljaju toliko puta, da sve dolaze na svoje mesto na gornjoj ili donjoj strani igrališta,

- I. 1-3 skok visoko i daleko sa levom i doskok na levo (odraz je sa desne) i dva kratka trčeća koraka napred, d., l. (za vreme skoka je leva noga prednožena, desna zanožena, skok je daleko i ta doba je naglašena, trčeća koraka su kratka) - desnom, u kojoj je palica sa trakom, uzručiti (u početnom taktu ispustiti donji deo trake, koju smo u uvodu držali zajedno sa palicom), palica je u smeri nazad i zamah palicom na svaku dobu u smeri unutra i van, to znači, tri ~~xxxxxx~~ puta unutra i tri puta van (prva doba je naglašena), gibanje izvedu u zašućju, ruka ostaje vertikalno. Zbog zamaha palicom traka se vije vijugavo iza vežbačice, donji deo trake nesme se vući po zemlji (mora se vijugati koso prema dole), zato moraju biti zamahi dosta jaki i široki (razmak između zamaha unutra i van cca 40 cm), pogled napred gore, leva ruka slobodno u odruženju,
- II. 1-3 = I. 1-3, tada nogama u suprotnu stranu (t. j. d., l., d.) - ruka u ~~xxxx~~ uzruženju,
- III. 1-3 = I. 1-3 (l., d., l.) - ruka u uzruženju,
- IV. 1-3 = II. 1-3 (d., l., d.) - ruka u uzruženju.

Vežbačice za vreme takta I.-IV. 1-3 predju razmak od 6 značaka.

- V. 1-3 nogama kao I. 1-3 (l., d., l.), trakom: desnom zaručiti visoko (najkraćim putem, d. l. unutra), palica je u smeri nazad i koso i na svaku dobu zamah palicom unutra i van. Traka se vije vijugavo iza vežbačice koso prema dole i samo donji kraj trake nekoliko po zemlji. Vijuganje mora biti dosta jako, da traka zauzme što manje mesta i da vežbačica koja trči iza trake ne stupi na nju. Sve

drugo važi smiselno kao za I.takt, leva ruka još uvek u odrušenju, pogled napred gore.

VI. 1-3 = V. 1-3, tada nogama u suprotnu stranu (d., l., d.) - ruka u zarušenju,

VII. 1-3 = V. 1-3 (l., d., l. - ruka u zarušenju),

VIII. 1-3 = VI. 1-3 (d., l., d. - ruka u zarušenju).

Vežbašice za vreme V.-VIII. takta predju razmak od 6 značaka.

Tih osam taktova se ponavlja, dok vežbašice ne dolaze na svoja mesta i kad su na značkama i čekaju, da još ostale vežbašice dolaze do svojih mesta rade iste korake samo u mestu, a ruke svakih 4 takta menjaju položaj ili iz uzrušenja u zarušenje ili obratno.

Redovi se razpoređuju ovako:

Na I. takt počinju vežbašice 1 i 15 reda i to 1 do 10 vežbašica prema gornjoj strani, 11 do 20 vežbašica prema donjoj strani i to 1 i 20 vežbašica direktno kose prema svojem broju koji je označen na gornjoj i donjoj ivici vežbališta, ostale vežbašice prvo ravno prema mestu, gde je stajala 1 ili 20 vežbašica i od tu kose prema svome broju.

Na V. takt na isti način istrčavaju 2 i 14 redovi,

na IX. takt ----- " " " " ----- 3 i 13 redovi,

na XIII. takt ----- " " " " ----- 4 i 12 redovi,

na XVII. takt ----- " " " " ----- 5 i 11 redovi,

na XXI. takt ----- " " " " ----- 6 i 10 redovi,

na XXV. takt ----- " " " " ----- 7 i 9 redovi,

na XXIX. takt ----- " " " " ----- 8 red.

Svaki red uvek počinje sa zamahom trake u uzrušenju i skokom levom napred (kao je opisano u taktu I.-IV.) i posle 4 takta u zarušenju itd. Posle 36 takta moraju biti sve vežbašice na određenim mestima na gornjoj ili donjoj strani vežbališta i sve još četiri takta na mestu, da imaju vremena poravnati se i pripremiti za dalnju vežbu.

~~Kada~~ Kad dolaze vežbašice od 1-8 reda do brojeva na gornjoj ili donjoj ivici igrališta, sve like vežbašice, t. j. na gornjoj strani 1, 3, 5, 7, 9 vežbašica, na donjoj strani 19, 17, 15, 13, 11 vežbašica, u luku se okrenu prema sredini vežbališta i idu po znački na kojoj stoji broj, a sede vežba-

šice, t.j. na gornjoj strani 2,4,6,8,10 vežbašica, na donjoj strani 20,18,16,14, 12 pa desno ili levo od likih vežbašica, t.j. na gornjoj strani vežbališta na desnu stranu od likih vežbašica i na donjoj strani na levu stranu od likih vežbašica. Od 9 - 15 reda sve sode vežbašice idu po znašci, gde stoji broj, a lihe vežbašice levo ili desno od njih. Slika 1 te nazorno pokazuje.

Sve se razpoređuju tako, da su sve lihe vežbašice svih redova međju značkama, sve sode vežbašice svih redova pa za $1 \frac{1}{2}$ znaške udaljene od likih i uvek na znaški. Vežbašice po pet u svakom redu su međjusebno udaljene za jednu znašku, a redovi međjusebno za $1 \frac{1}{2}$ znaške. Vidi sl.1.

Vežba I. a

Vežbašice rade taj deo od gornje i donje strane prema sredini vežbališta, to znači redovi po pet vežbašica trče jedna prema drugoj, vidi sl.2. Za vreme takta I.-IV. prva vežbašica u redu pretrši razmak od 6 znašaka, a sve vežbašice iza nje rade nešto manje korake tako, da su posle IV. takta sve veš u pravilnom razmaku, to znači po tri znaške udaljene jedna od druge, poslednja t.j. 5 vežbašica u redu radi korake skoro u mestu. Sve sode vežbašice su uvek na značkama, sve lihe vežbašice su uvek $1 \frac{1}{2}$ znaške udaljene od onih koje su na znaški i to u međjurastupu na sredini diagonale, koju si zamišljamo u kvadratu kojeg sačinjavaju vežbašice na značkama, a međjusebno su udaljene takođjer tri znaške. Sl.2 te nazorno pokazuje. Dobro je paziti, da se ti razmaki kod cele vežbe održavaju i da se vežbašice dobro pokrivaju. Takt V.-VIII. su pokreti na mestu.

I.-IV. 1-3 = Rastup I.-IV. 1-3 (nogama l., d., l. - d., l., d. - l., d., l. - d., l., d. - rukama: uzrušiti, traka vijuga iza tela),

V. 1-3 predklon vodoravno-odrušiti desnom i sa tri trčeša koraka u usponu na mestu, l., d., l., dvojni okret na levo (360°), pogled napred (desna ruka za vreme okreta xz u odrušenju vuče za sobom traku, koja kruži vodoravno oko vežbašice u visini ramena; pazi, da traka kod tega ne vijuga ili se približi zemlji, zato mera biti vučenje trake dovoljno jako, naročito u početku), levom izdržaj u odrušenju,

VI. 1-3 = V. 1-3, koraci d., l., d. (za vreme takta V.-VI. vežbašice su xz)

napravile dva puta dvojni okret i okrenute su sve licem prema sredini igrališta),

- VII. 1/2 usklon i prisunom leve zib počinjem i uspon - desnom vodoravni krug unutra nad glavom (do odrušenja), traka kruži vodoravno u visini glave (početni gib naglasiti, da traka lepše kruži i se donji deo trake ne zaplete, pokret mora biti što veće amplitude) - pogled gore, telo prati pokret malim kruženjem, levom odrušiti, dl. dole,
- 2 počinjanj u stava spetnom-desnom odrušiti i početni podlaktični krug unutra do predrušeno g upognjenja, podlaktica smeri dole, dl. nazad, l. izdržaj, pogled za rukom,
- 3 uspon spetno-desnom dovršiti podlaktični krug unutra do predrušenja, dl. gore, telo prati pokret malim kruženjem, levom izdržaj, pogled na d. ruku (od 2-3 podlaktiča ~~///~~ opiše mali krug pod rukom u predrušenju),

- VIII. 1-2 = VII. 1-2 (vodoravni krug unutra počinje iz predrušenja),
- 3 uspon spetno-pružiti u predrušenje i zamahom na gore uzrušiti, od 2-3 podlaktica opiše mali krug pod rukom u predrušenju, zamah na gore (u uzrušenje) je naglašen, traka opiše mali krug pred telom i zbog zamaha na gore se traka u luku pred telom odviše okomito / gore i u luku preko glave u isti položaj kao u taktu I. Prema slici 2, ^{a)} ~~desna strana~~, vidi se po sredini vežbališta još široka prazna pruga.

Vežba I b

- I.-VII. 1-3 = vežba I. a I.-VII. 1-3,
- VIII. 1-3 = vežba I. a VIII. 1-3 s tim da sve 2, 4, 6, 8, 10 vežbačice gornjih redova i sve 11, 13, 15, 17, 19 vežbačice donjih redova naprave na 1 dobu još ceo okret na levo u stav spetni, pokret rukama je isti, a sve ostale vežbačice bez okreta,
- na 3 dobu sve još posle podlaktičnog kruga pod rukom u predrušenju zamah u zarušenje (umesto što je bilo pre u uzrušenje), traka se u luku ob desnoj strani tela izravna za vežbačicom ispod ruke i nizko nad zemljo i sa zamahom ruke u idućem taktu promeni smer u luku napred.

~~U toj vežbi u taktovima I. - IV. sve vežbačice.~~

U toj vežbi u taktu vima I.-IV. sve vežbačice predju isti razmak, t. j. 6 znašaka i sada su popunile celo igralište, sve sode vežbačice su na znaškama, sve lihe vežbačice između njih u međjurastupu, sve udaljene međjusobno za tri znaške. Vidi sl. ²⁶⁾~~3 a~~. Sve sode vežbačice okrenute su u VIII. taktu licem prema glavnoj tribini (to znači prema gornjoj strani), a sve lihe vežbačice (koje su u međjurastupu i među znaškama) su okrenute leđjima prema glavnoj tribini (to znači prema donjoj strani).

Vežba II. a

Sode vežbačice su okrenute licem, lihe leđjima prema glavnoj tribini. Sve rade iste pokrete. Vidi sl. 3 a.

II. 1-2 stav iskoračni napred levom u uspon, zanožiti visoko desnom-desnom kroz predrušenje uzrušiti, pokret je brz i naglašen, levom predrušiti, dl. dole, pogled na desnu ruku, traka opiše tim zamahom božni luk napred i gore ispred tela,

3 stav iskoračni napred desnom-levom izdržaj, desnom predrušiti unutra, desna nad levom i mali zapestni krug dole van levog lakta, trake produži put u božnom luku sa leve strane tela u smeri nazad (u celom taktu je dakle božni krug), paziti moramo, da je početni gib jako naglašen, da traka u napetom luku opiše ceo kruz put (u suprotnom primeru traka počne padati prevremenom prema zemlji, ne da bi opisala ceo krug) na završetku giba polako predrušiti,

II. 1-3 = nogama isto što u taktu I. 1-3, rukama: na 1-2 kao I. 1-2 (predrušenje najkraćim putem), na 3 doba desnom iz uzrušenja zarušiti malim zasukom trupa na desno (samo toliko koliko je potrebno, da lakat smeri tačno unazad, to znači zasukati lakat u ramenu van), levom izdržaj u predrušenju, pogled napred i sp.

III.-IV. 1-3 = I.-II. 1-3 i na IV. 3 iz zanošenja prinožiti desnu i uspon spetno, desnom iz zarušenja zamah u predrušenje (kroz prirušenje), traka ispod desne ruke predje u luku napred.

U taktu I.-IV. koraci su dugački i preši put tri znašaka, to znači doći na mesto, gde je stajala prije prednja vežbačica.

~~III. 1-3 tri trčuća koraka natrag (v)~~

- V. 1-3 tri trčeša koraka natrag (kolena dizati visoko), l., d., l. - desnom predrušiti i zamah palicom na svaku dobu u smeri dole i gore (sve tri puta), tako, da traka opiše vertikalne vijuge (kao kada se miše "ste noga"), levom predrušiti, pogled napred (na traku),
- VI. 1-3 tri trčeša koraka natrag, d., l., d. - sve ostalo kao u taktu V.1-3,
- VII. 1 kratak trčeši ~~Korak~~ natrag levom, jedan puta zamah palicom dole i gore,
- 2 stav zanožni desnom i jedan puta zamah palicom dole i gore,
- 3 prenosom težine tela na desnu stav prednožni levom -desnom zamahom dole zarušiti, traka se ispod lakta izravna iza tela, ~~xxxxx~~ Vežbašice za ta tri takta rade dugaške trčeše ~~korake~~ natrag i opet su na svojim izlaznim mestima.
- VIII. 1-3 = I. 1-3 (l., d.),
- IX. 1-3 = II. 1-3 (l., d.),
- X. 1-3 = I. 1-3 (l., d.), na 3 dobu iz zanoženja prinožiti u uspon spetni, desnom zamahom predrušiti, traka ispod ruke predje u luku napred. Vežbašice rade kratke korake tako, da se za ta tri takta pomaknu malo manje kao za jednu značku napred i dođu sa suprotnom vežbašicom sa leve i desne strane u jednu vrstu (okrenute svaka u svoju stranu).
- XI. 1-3 = VII. 1-3, vežbašice su se vratile na izlazno mesto,
- XII. 1-3 = I. 1-3 samo na mestu,
- XIII. 1-3 = II. 1-3 samo na mestu,
- XIV. 1-3 nogama kao I. 1-3 samo na mestu i na 3 dobu iz zanoženja prinožiti desnom u uspon spetni, rukama: desnom veliki bočni krug napred (kroz uzrušenje ~~A~~ zarušenje), levom izdržaj.

Vežba II b

U taktu I. 1 sve vežbašice okrenu se na desnoj nozi za pola okreta na desno i stav iskoračni levom napred i sve dalje što je opisano u vežbi II. a. Na XIV. 3 ne preneti težinu na desnu nogu (samo prisloniti uz levu), da je noga pripremljena za daljni pokret.

Sve sode vežbašice su dakle okrenute levim bokom, sve lije vežbašice desnim bokom prema glavnoj tribini. Vidi sl. 3 b.

Vežba III a

- I. 1-3 sa tri trčeća koraka na mestu, d., l., d. tolike okreta na levo, koliko je potrebno, da su sve vežbačice licem okrenute ka glavnoj tribini-desnom odrušiti, d., dole, palica okomito dole i na svaku dobu zapestni krug napred pod rukom (ukupno dakle tri puta), traka opiše "špiralu" ispod ruke okomito dole, levom odrušiti, d., dole, pogled na desnu ruku i sp.
- II.1 skok sa levom na levo, desnom zanožno nakršiti i veliki čeonni luk gore kroz uzrušenje do predrušenja dole unutra (sa naglasom), pogled gore, levom izdržaj,
- 2 prenos težine ~~izkz~~ na desnu nogu (ukršteno iza leve), levom prednožno nakršiti, rukama izdržaj, pogled na desnu ruku,
- 3 prenos težine na levu nogu (ukršteno ispred desne), desnom zanožno nakršiti, rukama izdržaj, pogled na desnu ruku,
- od 1-3 opiše traka velik napet luk pred telom i nad glavom i napogov se donji deo na 2i3 dobu vijugavo skuplja na zemlji - telo prati pokret sa zmernim nagibom na levo,
- III.1-3 = II. 1-3, tada u suprotnu stranu (na desno), luk dovršiti u odrušenju dole (na i doba sa naglasom),
- IV. 1-3 = II. 1-3 (na levo),
- V. 1-3 = III. 1-3 (na desno),
- VI. 1-3 = II. 1-3 (na levo),
- VII. 1-3 = III. 1-3 (na desno),
- VIII. 1-3 = II. 1-3 (na levo),
- IX. 1-3 tri trčeći poskoci nazad, d., l., d. (visoko dizati kolena) - desnom iz predrušenja dole unutra tri puta male čeonne krugove dole i van (do visine predrušenja), traka radi krugove u obliku "špirale", levom odrušiti, pogled napred,
- X. 1-3 tri trčeći poskoci nazad, l., d., l. (visoko dizati kolena) - desnom produžiti još tri puta male čeonne krugove dole i van (isto kao u IX. taktu).
- Vežbačice su se u taktu IX. i X. pomakle za dve značke unazad.

- XI. 1-3 s prisunom desne uspon spetno-desnom (iz predrušenja van) vedoravni krug unutra nad glavom do predrušenja, pogled gore, traka opiše krug nad glavom (na 1-2) - pokušanj, desnom u predrušenju (palica okomito dole) zapestni krug unutra, traka opiše malu "špiralu" pred telom i ispod ruke, levom izdržaj, pogled na desnu ruku - trup malim kruženjem prati pokrete ruku,
- XII. 1-3 = XI. 1-3, samo na 1 dobu ceo okret na levo (sa prisunom druge noge) vežbašice su okrenute leđjima prema glavnoj tribini,
- XIII. -XIV. 1-3 = IX.-X. 1-3, vežbašice dodju opet na izlazno mesto (te znače za dve znaške nazad),
- XV. -XVI. 1-3 = XI.-XII. 1-3, sve vežbašice su okrenute opet licem prema glavnoj tribini. Slika 4 a .

Vežba III. b

U tom delu podelu se vežbašice (obzirom na celo igralište) na četvrtine i to:

gornju levu četvrtinu sastavljaju vežbašice broj 1 - 10 sledećih redova: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8,

donju desnu četvrtinu sastavljaju vežbašice broj 11 - 20 sledećih redova: 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15.

Vežba je jednaka III. a vežbi od I.-XVI. takta, s tim da vežbašice gornje leve četvrtine naprave u I. taktu jedan i pol okreta na levo (270°) i u taktu II. već su sa levim bokom okrenute prema glavnoj tribini, a vežbašice donje desne četvrtine naprave u taktu I dvojni i pol okreta (450°) i u taktu II. već su desnim bokom okrenute prema glavnoj tribini.

Desnu gornju četvrtinu sastavljaju vežbašice broj 1 - 10 sledećih redova: 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, a

donju levu četvrtinu sastavljaju vežbašice broj ~~1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8~~ ^{11 - 20 sledećih redova} : 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Sve te vežbašice rade prvih osma takteva ovako:

I. 1-3 = III. a I. 1-3 i to dvojni okret (360°), d., l., d. i su dakle licem okrenute prema glavnoj tribini i sp. na

II. 1-3 sa tri trčeća koraka na mestu dvojni okret na levo (360°), l., d., l.

desna u odručenju pravi valoviti put tako da i traka vijuga u vodoravnom krugu (dakle u visini odručenja, traka radi kao "valovi na moru"), pogled na desnu ruku, levom izdržaj,

III. 1-3 = II. 1-3 samo koraci d., l., d.,

IV. 1-3 = II. 1-3 (l., d., l.),

V. 1-3 prinoženjem desne stav spetni-desnom ispred tela praviti "osmicu" i to na svaku dobu po jedan deo osmice, prvo levi deo i posle desni i još levi deo, "osmica" mora biti dovoljno velika, da traka za to vreme zbilja leprši u vidljivoj osmici, levom izdržaj u odručenju, pogled napred,

VI. 1-3 = V. 1-3, osmicu raditi prvo njen desni deo, pa levi i još desni deo,

VII. 1-3 = V. 1-3,

VIII. 1-3 = VI. 1-3,

IX. - XVI. takt jednak je III. a vežbi IX. - XVI. s tim, da // u taktu

IX. vežbašice desne gornje četvrtine naprave prvo pola okreta na levo (desnim bokom prema glavnoj tribini) i produžuju trčeće kerake nazad i sa trakama u "špirali" i uključe se u zajedničku

vežbu

sa donjom desnom četvrtinom, a vežbašice leve donje četvrtine naprave u taktu IX. pola okreta na desno (levim bokom prema glavnoj tribini) i uključe se u pokrete leve gornje četvrtine.

Slika 4 b .

1 prelaz

Vežbašice redova 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 naprave sastup sa trčećim keracima na levo i to: sode vežbašice krajnog levog reda (t.j. broj 1) na mestu, lihe vežbašice tog reda pomaknu se na levo za značku i pol i sve satvaljaju dakle krajni levi red i krajnu levu liniju levog pravougaonika, a sve ostale vežbašice naprave sastup na levo tako da sa tri trčeća keraka na levo predju u svakom taktu određeni put, što bliže su prvom redu (vežbašicama broj 1 - 20) toliko kraći su koraci i što dalje su od prvog reda to su koraci duži, vežbašice 7 reda predju sa tri koraka po jednu značku, a sve se zaustave tako da su redovi međusobno udaljeni za jednu značku u širinu, a vežbašice svih redova po jednu i pol značke u dubinu.

Na isti način naprave sastup na desno vežbačice 9,10,11,12,13,14, i 15 reda, s tim, da vežbačice 15 reda čine krajni desni red desnog pravougaonika i te like vežbačice tog reda ostaju na mestu, a sede se pomaknu za značku i pol na desno. Sve ostale ostaje smisleno kao što je opisano za levu grupu.

Vežbačice (sede i like) 8 reda ostaju u sredini i rade svoju vežbu, koju nećemo opisivati, jer će to biti vežbačice društva Ljubljana - Narodni dom, koje će uvežbavati sam avtor i vežbaju kao solistke u 10 parova i to svih 26 taktova i prelaza.

I. 1-3 tri trčeša koraka u stranu i to korak u stranu, korak skrižno spređa i korak u stranu (licem i telom su sve okrenute prema glavnoj tribini) -

leva polovina: desnom u odruženju dole zamah palicom i trakom na svaku dobu napred i nazad (svoga tri puta), da se traka vijuga kose na dole i po zemlji, ~~koju~~ ^{levom} odrušiti dole, pogled na desnu ruku, desna polovina: preхват palice u levu ruku i jakim zamahom na levo preneti traku po celoj dužini na levu stranu i odmah početi na svaku dobu vijugati trakom kao je opisano za levu polovinu,

II. 1-3 tri trčeša koraka u stranu i to korak skrižno spređa, korak u stranu i korak skrižno spređa-desnom odnosno levom rukom produžiti vijuganje trake,

III.-IV. 1-3 = I.-II. 1-3,

V.-VI. 1-3 = I.-II. 1-3,

VII.-VIII. 1-3 = I.-II. 1-3,

IX.-X. 1-3 = I.-II. 1-3,

XI.-XII. 1-3 = I.-II. 1-3.

S tim su prešle vežbačice svih redova (osim srednjeg osmog reda) u sastup na razmak jedne značke. Kad dođe vežbačica na svoje mesto nastavi sa trčešim koracima na mestu i vijuga trakom, dok sve ne stignu u 12 taktu na određeno mesto. U taktu XII. pazi, da je donji kraj trake približno za jednu značku udaljen sa desne odnosno leve strane vežbačice.

1., d., l., polá okreta na levo (120°), levom rukom praviti na svaku dobu valoviti put u odraženju dole tako, da traka pravi valeve u krugu oko tela i to nisko, a svejedno mora traka celo vreme lepršati oko tela, inače se uvije oko nogu i sprečava važbašici daljnje pokrete i sp.

II. 1-3 = I. 1-3, negama d., l., d.,

III. 1-3 = I. 1-3, negama l., d., l.,

IV. 1-3 = I. 1-3, negama d., l., d.,

V., VI., VII., VIII., 1-3 = I., -IV. 1-3 samo u suprotnu stranu, to znači okret na desno, kod prelaza iz IV. u V. takt sa trakom napraviti mali krug, da se traka lepo odviše na drugu stranu.

IX. - XVI. 1-3 = I.-VIII. 1-3.

Vežbašice 1 i 5 reda:

I.-IV. 1-3 = rastup I.-IV. 1-3 s tim, da predje vežbašica vijugavi put prve uzdužne polovine "osmice" i to ispred vežbašice 2 odnosno 6 reda i iza mesta vežbašice 3 odnosno 7 reda i u krugu oko njenog mesta produžuje put,

V.-VIII. 1-3 = rastup I.-IV. 1-3 s tim, da predje vežbašica vijugavi put druge uzdužne polovine "osmice" i to iza vežbašice 2 odnosno 6 reda i ispred svog izlaznog mesta i u krugu oko svog mesta produžuje još jednom put prvih osam taktova,

IX.-XVI. 1-3 = I.-VIII. 1-3.

Vežbašice 3 i 7 reda:

I.-IV. 1-3 = rastup I.-IV. 1-3 s tim, da predje vežbašica vijugavi put prve polovine uzdužne "osmice" i to iza vežbašice 2 odnosno 6 reda i ispred mesta vežbašice 1 odnosno 5 reda i u krugu oko njenog mesta produžuje put,

V.-VIII. 1-3 = rastup I.-IV. 1-3 s tim, da predje vežbašica vijugavi put druge uzdužne polovine "osmice" i to ispred vežbašice 2 odnosno 6 ^{oke svog mesta} reda i iza svog izlaznog mesta i u krugu/produžuje još jednom put prvih osam taktova,

IX. - XVI. 1-3 + I.-VIII. 1-3.

Sve vežbašice 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 reda u taktu I.1 prehvate traku opet u desnu ruku i rade iste pokrete što je opisano za 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 red, to znači vežbašice 10, 12, 14 reda kao 2, 4, 6 red, vežbašice 9 i 13 reda kao 1 i 5 red, vežbašice 11 i 15 reda kao 3 i 7 red.

Pošto su vežbašice svih redova, koje se okreću na mestu i one koje predju put "osmice" dosta blizu, moramo paziti da se nam trake ne zapletu. Vežbe vežbašica osmog reda, koje vežbaju u 10 parova na sredini vežbališta tkzv. "solo" nećemo opisivati iz istih razloga što smo već rekli kod 1 prelaza. Vidi sliku 56.

2 prelaz

U tom delu vežbašice ~~broj~~ 1 - 10, redova 1 - 7 rade iste pokrete kao u rastupu I.-VIII. takt i formiraju u levoj gornjoj četvrtini dva koncentrična kruga (~~24~~ 35 vežbašica) sa međurastupom. Na isti način prave krugove vežbašice broj 11 - 20, redova 1 - 7 na donjoj levoj četvrtini, vežbašice broj 1 - 10, redova 9 - 15 na gornjoj desnoj četvrtini i vežbašice broj 11 - 20, redova 9 - 15 na donjoj desnoj četvrtini. Gde i kako će se formirati krug, određiće se na samoj prebi, a svaka vežbašica će imati tačno zabeleženo mesto. Taj put u krug preći će se za 8 ili 12 takteva.

I.-VIII. (ili XII.) 1-3 put u koncentrične krugove,

IX.-XII. (odnosno XIII.-XVI.) 1-3 upor čušeći i izdržaj. Sve su licem okrenute prema središtu kruga i trake su složene kraj desne ruke na zemlji.

Vežbašice 8 reda, koje su vežbale "solo" u sredini, napraviti će krug sa 20 vežbašica u sredini stadiona. Slika 6

Vežba V i solo

Središnji krug od 20 vežbašica radi "solo" sa dve trake (u svakej ruci po jedna), a vežbu nećemo opisivati iz istih razloga što je napisano u 1 prelazu.

Za sve ostale vežbašice vežba je ista kao II. a vežba sa malim promenama i dodatkom 2 takta na kraju. Slika 7.

I.-VIII. 1-3 = vežba II. a I.-VII. 1-3, vežbašice su celo vreme okrenute licem prema središtu kruga,

VIII. 1-3 = vežba II. a VIII. 1-3 s tim, da dodamo na 1 dobu još cee okret na levo (180°) u usponu na levoj, vežbačice su okrenute leđjima prema središtu kruga,

IX.-XI. 1-3 = vežba II. a IX.-XI. 1-3,

XII. 1-3 = vežba II. a XII. 1-3 s tim, da dodamo na 1 dobu još cee okret na levo (180°) u usponu na levoj, vežbačice su opet okrenute licem prema središtu kruga,

XIII. - XIV 1-3 = vežba II. a XIII. - XIV. 1-3,

XV. 1-3 sa šest brzih trčećih koraka na mestu (početi levom) dvojni okret (360°) na levo-odručiti i praviti desnom brze valovite pokrete, da traka u kratkim vijugama talasasto leprči u odručenju, pogled na desnu ruku,

XVI. 1-3 = XV. 1-3.

Završetak i odstup

Sve vežbačice okrenu se najkraćim putem licem prema glavnoj tribini i u neodređenoj formaciji, potpuno slobodno, trče prema glavnoj tribini i formiraju široku uzdužnu prugu po cejoj dužini prednje strane igrališta.

U taktovima I.-XVI. 1-3 rade sve četiri puta takt I.-IV. rastupa i koja dođe već na svoje mesto radi trčeće korake na mestu, dakle one koje su najdalje prave duže korake a ostale prema potrebi sve kraše.

Posle 16 taktova sledi još jednakih 8 taktova sa trčanjem na ~~xxx~~ mestu, kao "pozdrav" gledaocima, a posle se sa istim pokretima razdvoje po sredini na dve polovine, okrenu se prema desnoj i levoj strani i po trkačkoj stazi sa obe strane napuste stadion. Slika 8.

XX

Sletske vježbe
sa traka-J-ma

za darz mladosti 1961. -

Autor vježbe: Jelica Vazzaz ~ Autor muzike: Olga Jenko

Zuod

Piano trem. trem. trem.

Maestoso

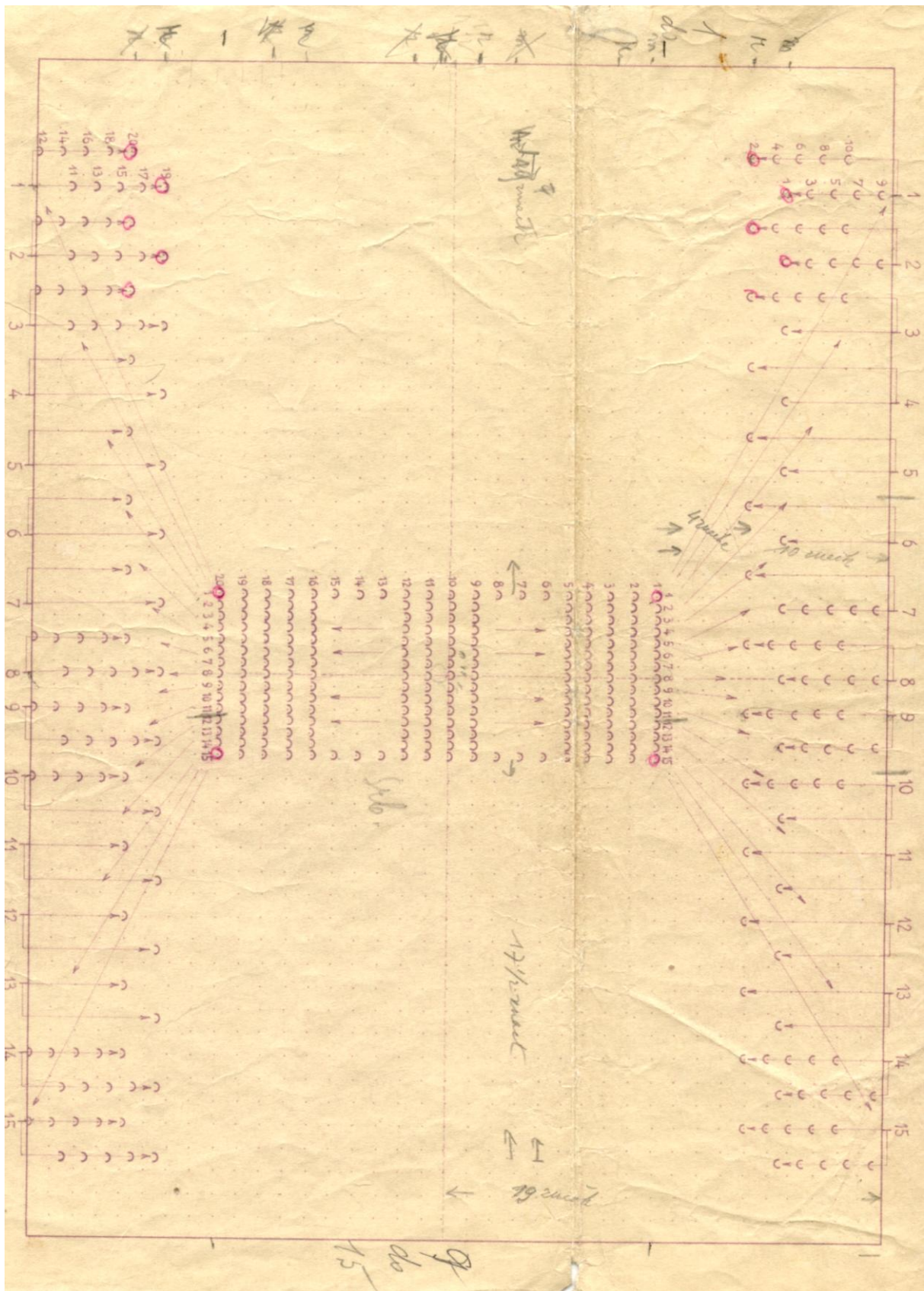
f 8...1 8...1 8...1 8...1 8...1

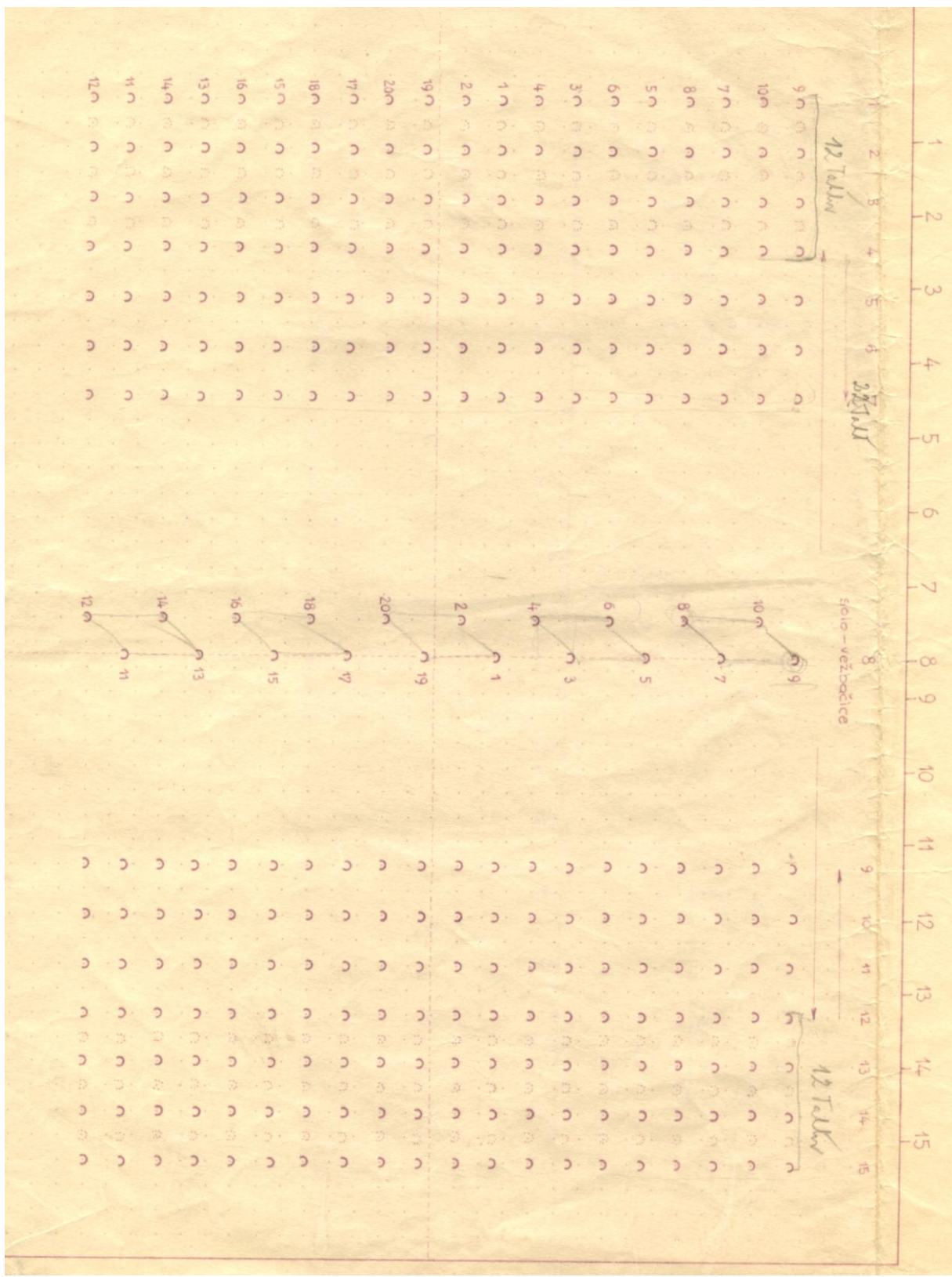
8va *f* trem.

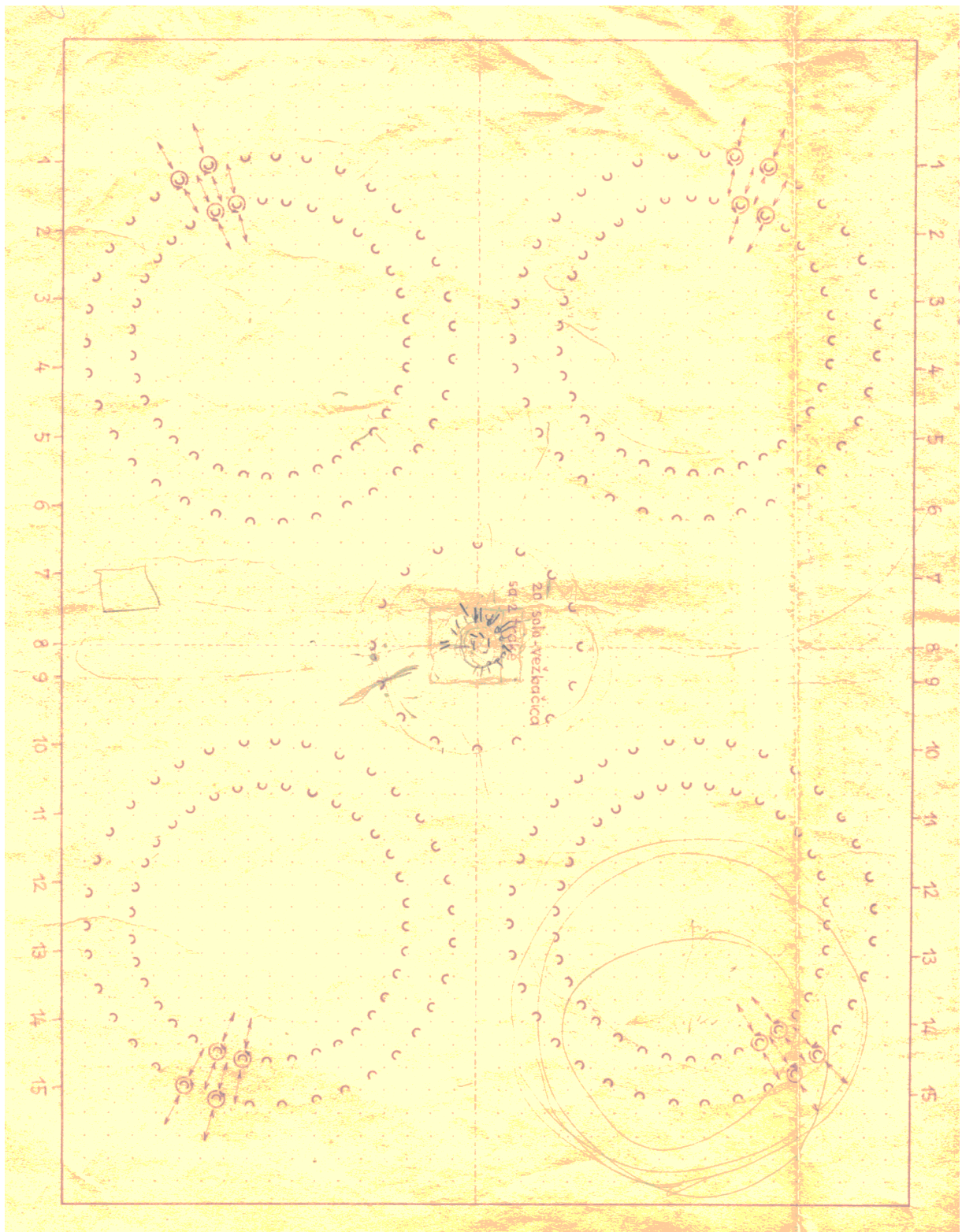
Rastup

Moderato

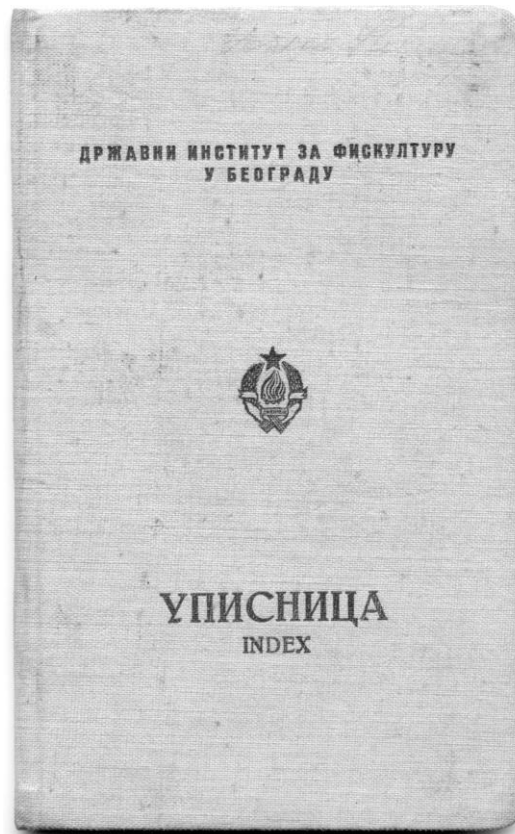
PRILOGA XVII

PRILOGA XVIII

PRILOGA XIX

REGNO D'ITALIA
KRALJEVINA ITALIJA

PROVINCIA DI LUBIANA
 LJUBLJANSKA POKRAJINA
 COMUNE DI **LUBIANA - LJUBLJANA**
 OBČINA

CARTA DI IDENTITÀ
OSEBNA IZKAZNICA

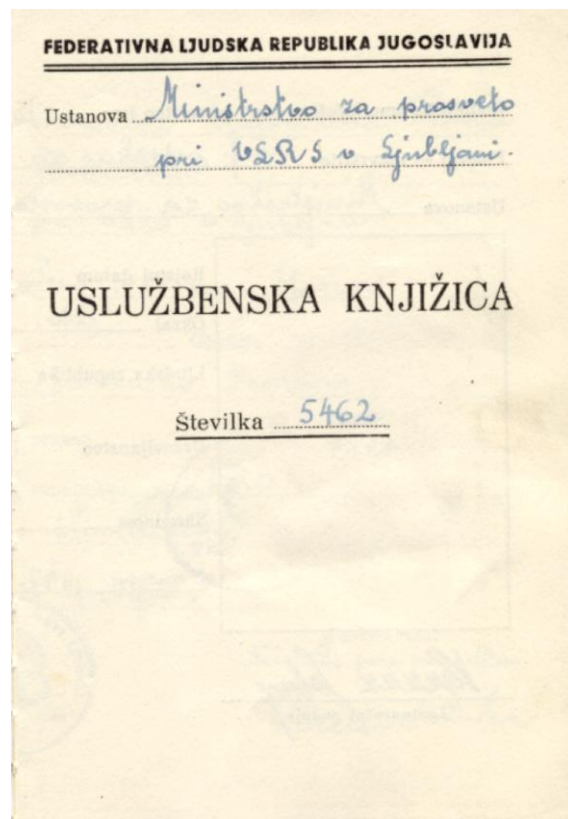
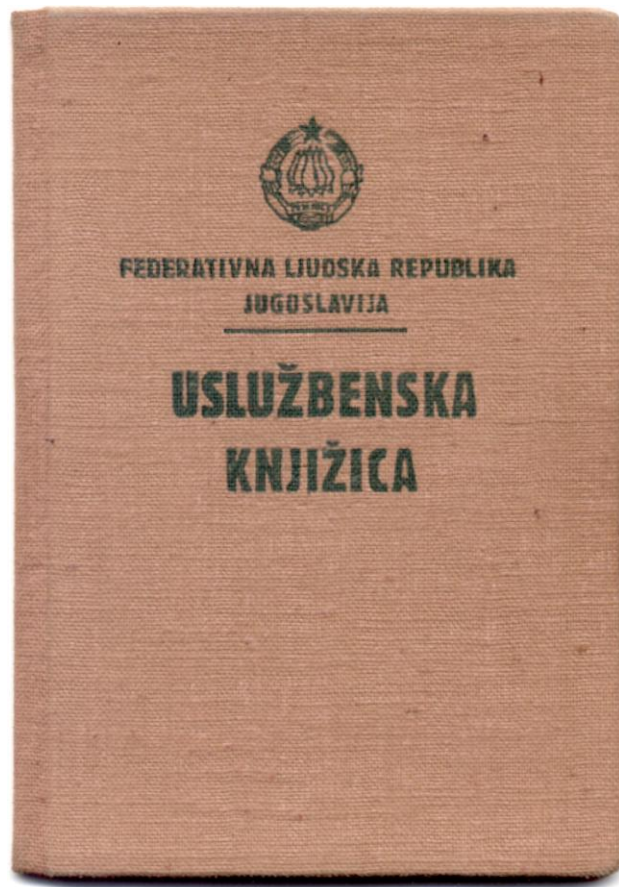
No. **035676**
 Stev. _____
 del Signor - gospoda _____

Cognome *Tazzaz*
 Priimek _____
 Nome *Helena*
 ime _____

ISTITUTO POLIGRAFICO DELLO STATO - GEFILINA CARTE VALORI

<p> Paternità <i>Ludvik</i> ime očeta Maternità <i>Terenzija Kokoli</i> ime matere Nato il <i>5. 8. 1914.</i> rojen dne a <i>Gorizia</i> v Stato civile <i>nubile-samska</i> stan Professione <i>maestra</i> poklic <i>učiteljica</i> Residenza LUBIANA - LJUBLJANA bivališče Via <i>Križičeva 6.</i> ulica </p> <p style="text-align: center; font-size: small;"> CONNOTATI E CONTRASSEGNI SALIENTI OSEBNI POPIS IN POSEBNA ZNAMENJA </p> <p> Statura metri <i>1,63</i> ; corporatura <i>norm.</i> ; Višina metrov _____ postava _____ capelli <i>castagn.</i> ; occhi <i>grigi.</i> ; lasje <i>rotamperi</i> oči <i>bive</i> segni particolari _____ posebna znamenja _____ </p>	<div style="text-align: center;"> Firma del titolare - Svojeročni podpis <i>Tazzaz Helena</i> </div> <p style="text-align: center;"> LUBIANA - LJUBLJANA li <i>2. 10. 43.</i> E. F. dne _____ Per il Podestà - Za župana IL PODESTÀ - ŽUPAN </p> <div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="width: 45%;"> <p style="text-align: center; font-size: small;"> Impronta del dito Prstni odtis </p> </div> <div style="width: 45%; text-align: center;"> </div> </div>
--	---

PRILOGA XX

Rodbinsko ime (očetovo ime) in rojstno ime *Varrar Ludovikova Helena*
 Položaj — razvrstitev *šef oddelka za fizikulturo*
 Ustanova *Ministrstvo za prosveto pri OŠRS v Ljubljani*
 Rojstni datum *5. avg. 1914* Kraj *Gorica*
 Okraj *isti.* Okrožje
 Ljudska republika *Slovensko Primorje*
 Državljanstvo *FLRJ*
 zvezno *LRS*
 republiško *Slovenska*
 Narodnost *Ljubljani*
 Slika $4\frac{1}{2} \times 6$
 Državljanski list
 1. maja 1947
 Knjižico izdal
 Načelnica pers. oddelka:
Perunovič Luka
 Lastnoročni podpis
Varrar Jelij

Veljavnost knjižice podaljšana za leto		Veljavnost knjižice podaljšana za leto	
☐	19 <i>48.</i>	☐	19
☐	19 <i>49.</i>	☐	19
☐	19 <i>50.</i>	☐	19
☐	19	☐	19
☐	19		

